FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Bakalářská práce

Bydlení v postmoderních městech, atributy syntetických měst

Studijní program: B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
Studijní obory: Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
Přírodopis se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Bc. David Zlesák**
Vedoucí práce: doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.
Katedra geografie

Liberec 2024

FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Zadání bakalářské práce

Bydlení v postmoderních městech, atributy syntetických měst

Jméno a příjmení:	**Bc. David Zlesák**
Osobní číslo:	P22000904
Studijní program:	B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
Specializace:	Zeměpis se zaměřením na vzdělávání Přírodopis se zaměřením na vzdělávání
Zadávající katedra:	Katedra geografie
Akademický rok:	2023/2024

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se zabývá prvky a faktory které vytváří postmoderní město. Na základě teoretického rozboru literatury a dostupných zdrojů bude práce zkoumat jednotlivé elementy, jenž jsou pro syntetické město stěžejní a to jak v historických umělých městech tak ve městech nově budovaných. Práce se zaměří na faktory vzniku, geografickou lokalitu, místní podmínky jako společnost a kultura v místě daného města ale i na ekonomické, ekologické či biologické činitele, které provází umělá města v procesu jejich etablování i bežném chodu.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

DEAR, M., FLUSTY, S. (1998): Postmodern Urbanism. Annals of the Association of American Geographers
GOODMAN, D., CHANT, C. eds. (1999): European Cities & Technology: industrial to post-industrial city. Routledge, London.
HORSKÁ, P., MAUR, E., MUSIL, J. (2002): Zrod velkoměsta – Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Litomyšl.
MATOUŠEK, Roman, OSMAN, Robert, ed. Prostor(y) geografie. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2733-5.
WILSON, Ben. Metropolis: historie města, největšího vynálezu lidstva. Přeložil Jan DAVID, přeložil Přemysl DAVID. Praha: Dobrovský, 2021. Pangea. ISBN 978-80-7642-585-9

Vedoucí práce: doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání práce: 12. dubna 2024
Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2025

L.S.

doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D.
děkan

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 16. dubna 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

22. dubna 2024 Bc. David Zlesák

Poděkování

Rád bych poděkoval panu docentu Mgr. Hynku Böhmovi, Ph.D., za jeho cenné vedení během mé bakalářské práce. Pane doktore, Vaše odborné rady a podpora byly pro mě neocenitelné a pomohly mi dosáhnout úspěšného dokončení mé bakalářské práce. Přesto, že komunikace se mnou byla někdy složitá a můj styl psaní neotřelý, jsem rád, že právě tyto pasáže byly zdrojem mnoha humorných chvil během našich konzultací.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou moderního města a urbanismu, přičemž klade důraz na proměny v oblasti bydlení v současných postmoderních městských prostředích, a to od historického vývoje městského prostředí až po současnost, s důrazem na postmoderní urbanismus. Analyzuje klíčové prvky postmoderních měst, jako je decentralizace, diverzita a participace obyvatel, a zkoumá jejich vliv na urbanistické modely a životní prostředí. Text rovněž diskutuje o nových urbanistických konceptech, jako je "15 minutové město" a Smart City, a jejich dopadu na kvalitu života obyvatel a udržitelnost městského rozvoje. Dále se zabývá výzvami spojenými s postmoderními městy, jako jsou změny v architektuře, rozvoj technologií a potřeba udržitelného prostředí. Text také zdůrazňuje roli veřejného prostoru, soukromí a bezpečnosti v kontextu postmoderních měst a diskutuje o různých přístupech k regulaci a sdílení těchto prostorů. Nakonec se zamýšlí nad budoucností postmoderního urbanismu a výzvami, které přináší v souvislosti s rozvojem technologií, sociálních změn a environmentální udržitelností.

Klíčová slova

Urbanismus, Postmodernismus, Postmoderní město 15 minutové město, 15-minute city, Smart city, Parazitická architektura, Města na zelené louce, Sdílená ekonomika, Metaverse, Vertikální farmy, Semiveřerný prostor, Komercionalizovaný prostor, sociální kontrola, Disneyfikace, Domov, Bydlení

Annotation

The bachelor thesis deals with the issues of the modern city and urbanism, emphasizing the transformations in the field of housing in contemporary postmodern urban environments, from the historical development of the urban environment to the present, with an emphasis on postmodern urbanism. It analyses key elements of postmodern cities, such as decentralisation, diversity and resident participation, and examines their impact on urban patterns and the environment. The text also discusses new urban concepts such as the '15-minute city' and the Smart City, and their impact on the quality of life of residents and the sustainability of urban development. It also discusses the challenges associated with postmodern cities, such as changes in architecture, the development of technology and the need for a sustainable environment. The text also highlights the role of public space, privacy and security in the context of postmodern cities and discusses different approaches to regulating and sharing these spaces. Finally, it considers the future of postmodern urbanism and the challenges it poses in relation to technological development, social change and environmental sustainability.

Keywords

Urbanism, Postmodernism, Postmodern city 15-minute city, 15-minute city, Smart city, Parasitic architecture, Greenfield cities, Sharing economy, Metaverse, Vertical farms, Semiverse space, Commercialized space, Social control, Disneyfication, Home, Housing

Obsah

1. Úvod, metody a cíle práce ... 9
1.1. Metody ... 11
1.2. Postup zpracování práce ... 11
1.3. Cíle ... 11
2. Teorie ... 12
2.1. Archaická města ... 15
2.2. Městské státy ... 16
2.3. Středověká města ... 17
2.4. Novověká města ... 19
2.5. Města moderního charakteru ... 20
2.6. Shrnutí ... 30
3. Výčet globálních trendů, které ovlivní moderní město ... 31
3.1. Shrnutí ... 34
4. Atributy syntetických postmoderních měst ... 35
4.1. Postmoderní město ... 36
4.2. Syntetické město ... 42
4.3. 15 minute city ... 44
4.4. Smart city ... 51
4.5. Architektura ... 56
4.6. Doprava ... 64
4.7. Sdílená ekonomika ... 67
4.8. Soběstačnost ... 71
4.9. Virtuální realita ... 73
4.10. Shrnutí ... 75
5. Města na zelené louce ... 76
5.1. Historická města na zelené louce ... 76
5.2. Moderní města na zelené louce ... 79
5.3. Shrnutí ... 80
6. Bydlení ve městech ... 81
6.1. Shrnutí ... 104
7. Závěr ... 106
8. Zdroje ... 114

1. Úvod, metody a cíle práce

Bakalářská práce zaměřující se na problematiku měst a urbanismu rozšiřuje povědomost o bydlení v postmoderních typech měst. Současná města prochází bouřlivým vývojem, jenž je na jedné straně poháněn společenskými zájmy, na druhé straně jsou zájmy usilující o udržení stávajícího stavu, a to jak fyzicky, tak i principiálně. Bydlení jako fenomén, a především přesun obyvatel do měst moderního typu, prošlo v minulosti mnoha proměnami. Současné město a požadavky na něj kladené ne vždy korespondují s moderními požadavky vzniklými rozvojem společnosti, kultury nebo ekonomie.

Pod pojmem moderní město si většina lidí představí moderní výškové budovy, udržovaný veřejný prostor, dostatek zeleně, množství alternativních dopravních prostředků ohleduplných k životnímu prostředí, avšak tato města jsou svým ražením pouze novou realizací již známých principů. Takovýto typ měst se může postavit „na zelené louce“, přesto jsou to města minulosti a budou řešit problémy, jež tato města od počátku měla.

Postmoderní města se nesnaží jen vylepšovat to dobré, co ve městech je, a eliminovat negativní jevy, ale najít zcela nové principy fungování, správy, obchodu, ubytování, služeb, průmyslu, zdravotnictví, školství a dalších funkcí, pro které v moderních městech není prostor. Především bydlení, jeho kvalita, udržitelnost, dostupnost a flexibilita bude tématem, jenž město bude řešit neustále a pro dlouhodobě úspěšná města je stěžejní. Současná města řeší nejen vysoké ceny nemovitostí, ale i způsob, jak jej povznést na novou úroveň v souladu s novými společenskými požadavky.

V mnoha částech světa se lidé kvůli nedostatku dostupného bydlení vzhledem k jejich finanční situaci uchylují k alternativním formám obytných i neobytných prostor. Například využívají infrastrukturní systémy ve velkých městech, jako jsou kanalizace, nebo opuštěné podzemní bunkry, což je vidět například v Pekingu. Moderní města čelí jevu zvanému squatting, kdy lidé obsazují nevyužívané budovy a prostory. Aktuálním fenoménem je spolubydlení a sdílení obydlí. Dalším specifickým jevem je pronájem prostor turistům prostřednictvím služby Airbnb. Nicméně situace se může vyvíjet nečekaným směrem a v důsledku snahy o efektivitu a nedostatečného urbanistického plánování mohou vznikat extrémní situace, jako je například koncept klecového bydlení známý jako Bedspace apartment, který se především vyskytuje v Hongkongu.

Průzkum extrémů v hustotě osídlení odhaluje nejen adaptabilitu jednotlivce, ale také potenciál pro studium hustě obydlených oblastí a určení minimálního prostoru potřebného nejen uvnitř bydlení, ale i v okolí. Historicky nejhustěji osídleným místem byla kdysi Kau-lunská pevnost s hustotou zalidnění dosahující 2 miliony lidí na kilometr čtvereční. Uměle vytvořená města nebo oblasti v minulosti nevznikaly pouze pro obytné účely, ale často jako reakce na objevení cenných surovin, jako bylo zlato během Klondike Gold Rush v Yukonu nebo diamanty v Kolmanskopu v Namibii.

Moderní koncepty umělých měst, které vznikly jako reakce na omezené prostory, jsou obdivuhodné, ale ne vždy dosahují svých cílů. Například projekt The Line na Arabském poloostrově představuje 170 kilometrů dlouhé město s netradičním tvarem, který umožňuje řešit dosud nevyřešitelné problémy. Dalším příkladem je plánované město Miracle in Desert v Kuvajtu, které využívá pobřežní oblasti a globální ekonomické cykly.

Umělá města často neplní jen funkci obytnou, ale snaží se přidat další hodnoty, jako jsou architektonicky významné prvky, které zvyšují atraktivitu místa. Tento trend je patrný zejména v moderních metropolích na Arabském poloostrově, které se snaží odvrátit pozornost od primárního hospodářského sektoru.

Umělá města a další účelové prostory se nacházejí po celém světě, od velkých povrchových dolů po satelitní města, ačkoli jejich účelovost často narazí na limity a vytváří specifické výzvy.

Urbanizace, která dosahuje více než 60 % celosvětově, činí města klíčovým prvkem v životech jednotlivců i společností. Konflikty osobních zájmů a zájmů společnosti přinášejí městům specifické výzvy, které nelze vždy přesně předpovědět ani při nejlepším plánování.

Lokalizační faktory již nejsou jediným rozhodujícím prvkem úspěchu města, do hry vstupují i externí sociální faktory, jako je úroveň vzdělání, kriminalita nebo zaměstnanost. Vyšší hustota obyvatelstva vede k dalším problémům, jako je znečištění, tepelné ostrovy, sociální patologie a dopravní zácpy.

1.1. Metody

Práce se zaměřuje na teoretický přístup a vychází především z analýzy dostupných tištěných, digitalizovaných a internetových zdrojů. Své zaměření řadí mezi obory humánní geografie, sociologie a v menší míře také psychologie. V kontextu postmoderní doby plné individualismu a nedostatku jednotících faktorů je skupinová psychologie, tedy sociologie, často vnímána jako důsledek individuálních pohledů na svět, které se projevují v sociálních dějích. Analýza internetových zdrojů jak odborných, tak laických, tvoří významnou část práce a zahrnuje i kritické hodnocení. Mezi používané české informační weby patří Novinky.cz, Idnes.cz, Aktualne.cz a další. Dalšími zdroji jsou například internetové stránky Českého statistického úřadu a České tiskové kanceláře. Youtube, ačkoli kontroverzní, poskytuje vizualizace měst a interiérů vhodných pro městské bydlení. Města jako specifické prostory nabízejí řadu problémů, ale i příležitostí pro inovace a kreativní řešení, například pomocí startupů zaměřených na zlepšení klimatu nebo řešení dopravních problémů. Internetové stránky ovlivňují naše myšlení a vnímání prostřednictvím obsahu, který je nejčastěji vyhledáván, ačkoli může být mnohdy zavádějící. Tímto zkoumáním se rozšiřuje oblast výzkumu v humanitních vědách. Vědecké metody, jako je indukce a dedukce, jsou využívány k posuzování informací získaných z odborné literatury a internetu. Dále se využívá komerčních vědeckých databází, jako je Researchgate a Jstore, pro vyhledávání článků týkajících se zkoumané problematiky.

1.2. Postup zpracování práce

Práce se bude zabývat rozkladem jednotlivých tématických oblastí, na jejichž základě budou prováděny analýzy, jež povedou k obecným závěrům, jež budou sloužit k následné syntéze teoretického charakteru. Vzhledem k povaze tématu není možné použít jiné přístupy než kritickou analýzu zdrojů, včetně netradičních.

1.3. Cíle

Cílem této práce je identifikovat, analyzovat a hodnotit konkrétní problémy spojené s urbanistickým prostředím a na příkladech ukázat možné strategie, jak s těmito problémy může město efektivně zacházet. Dále se zaměřuje na zkoumání postojů k bydlení ve městech

a na vysvětlení faktorů, které tyto postoje formují. Získané informace různého typu budou systematicky organizovány a podrobeny kritické analýze, aby bylo možné lépe porozumět důvodům a faktorům ovlivňujícím různé situace ve městech a jejich okolí. Dalším cílem je zkoumat vliv nových životních stylů na bydlení ve městech a zjistit, do jaké míry jsou tyto styly kompatibilní se staršími životními zvyklostmi. Důležitou částí práce bude i stručné shrnutí historie urbanizace v různých historických obdobích, včetně vysvětlení důvodů vzniku umělých měst v minulosti a zhodnocení jejich úspěchů a neúspěchů. Konečně, práce se zaměří na predikci vývoje moderních měst a analýzu, jak se jejich prostředí bude měnit v rámci postmoderního paradigmatu.

Výzkumná otázka:

Jaké jsou hlavní atributy a charakteristiky bydlení v postmoderních městech a jak se liší od tradičních urbanistických modelů, zejména v kontextu rozvoje syntetických měst?

2. Teorie

Město, jako specifický prostor vytvořený lidskou činností, prošlo během své historie mnoha proměnami, které nejen ovlivnily velikost populace a rozmanitost budov a infrastruktury, ale také způsob, jakým je město vnímáno a rozvíjeno. Změny ve struktuře měst, způsobu rozšiřování a celkového významu se neustále odehrávají. Téměř všechny tyto proměny vedly ke zvýšení počtu obyvatel ve městech a souvisejícím ukazatelům, jako je hustota obyvatelstva, rozšíření sociálních vazeb, obchodní aktivity a koncentrace majetku, známé jako urbanizace. Různí autoři se k pojmu urbanizace staví různě. Sociální definice urbanizace je: „Proces stávání se městským.“[1] Dle jiných méně obecných definic se jedná o koncentraci osob do oblastí, které vnímáme jako město.[2]

Tento úhel pohledu se zaměřuje na demografické a geografické aspekty. Nicméně je důležité zkoumat urbanizaci i z ekonomického, ekologického, antropologického

[1] FAINSTEIN, Susan a Scott CAMPBELL. Readings in Urban Theory. 2011. ISBN 978-1-444-33081-6.
[2] MUSIL, J. (1967): Sociologie soudobého města. Praha, Svoboda.

a sociologického hlediska. Urbanizace představuje proces intenzifikace vztahů a působení různých jevů. Koncentrace obyvatelstva vede ke změnám v chování, myšlení a jednání, stejně jako v motivaci a možnostech v oblasti vzdělávání, zaměstnání a osobního života.[3]

Z pohledu ekologického se jedná o nově nastavované procesy, které byly pozměněny samotným charakterem měst, ať již v pozitivním nebo negativním pojetí. Budování dopravních komunikací, ať již silničních, dálničních, železničních či leteckých spolu se zintenzivňováním dopravy, vytváří tlak na změny v chování a strategiích přežití či získání obživy u mnoha rostlinných či živočišných druhů. To spolu v kombinaci s často potravinově nevýrobními procesy (až na zpracovatelské) realizovanými ve městech vytváří bod, do kterého se často i z velké dálky dováží mnoho typů zboží. Samozřejmě je otázkou, jak je město velké nebo jaká je zde kupní či preferenční síla pro jednotlivé druhy zboží.

Požadavky obyvatel měst v minulosti se výrazně odlišovaly, a u mnoha měst nešlo tolik o konkrétní druh zboží nebo služeb, ale spíše o ochranu určitých zájmů, hodnot a mocenských postavení. Toto vedení mělo vliv na formování městské kultury a často vedlo k oddělení od přirozených principů venkova. Tento vývoj se často odrážel v lidové mluvě, kde se objevovaly výrazy jako "No jo, měšťák". Prudký a rychlý růst měst zejména v období průmyslové revoluce přinesl přenesení některých venkovských zvyklostí a řešení problémů do měst. Architekti a designéři se tomuto tlaku často přizpůsobili, měnící vnitřní i vnější vzhled budov různými styly. Používání dřevěných prvků a proutěného nábytku mělo nejen symbolický význam, ale spolu s praktickým významem tvořilo základní strukturu daného stylu.

Do měst přichází řada různých vlivů, které buď vedou k určitému jednotnému cíli, nebo k existenci současných cílů s různou dobou trvání, což je často spojeno s procesy obnovy měst, jako je nová výstavba nebo demolice. Důležité historické a architektonické prvky jsou chráněny a udržovány pomocí památkových ústavů. Různorodost cílů a motivací pro různé typy budov, včetně obytných, komerčních, náboženských a kulturních účelů, nám poskytuje důležité informace o historii, vývoji a požadavcích obyvatel. V současnosti se však pozoruje opačný trend, kdy městský životní styl proniká na venkov. Dřívější důvody pro odchod z měst, jako je znečištění ovzduší, ustoupily méně materiálním motivacím, jako je status nebo osobní

[3] MUSIL, J. (1996): Urbanismus. In: Velký sociologický slovník. 2. svazek, P-Z, Karolinum, Praha, str. 1357-1358.

preference. I když mnohé historické důvody pro odchod z měst jsou překonané, stále existují stereotypy a představy, které ovlivňují vnímání světa.

Vývoj měst se dělí na několik chronologických etap. Jedná se o urbanizaci, suburbanizaci, deurbanizaci a reurbanizaci.[4]

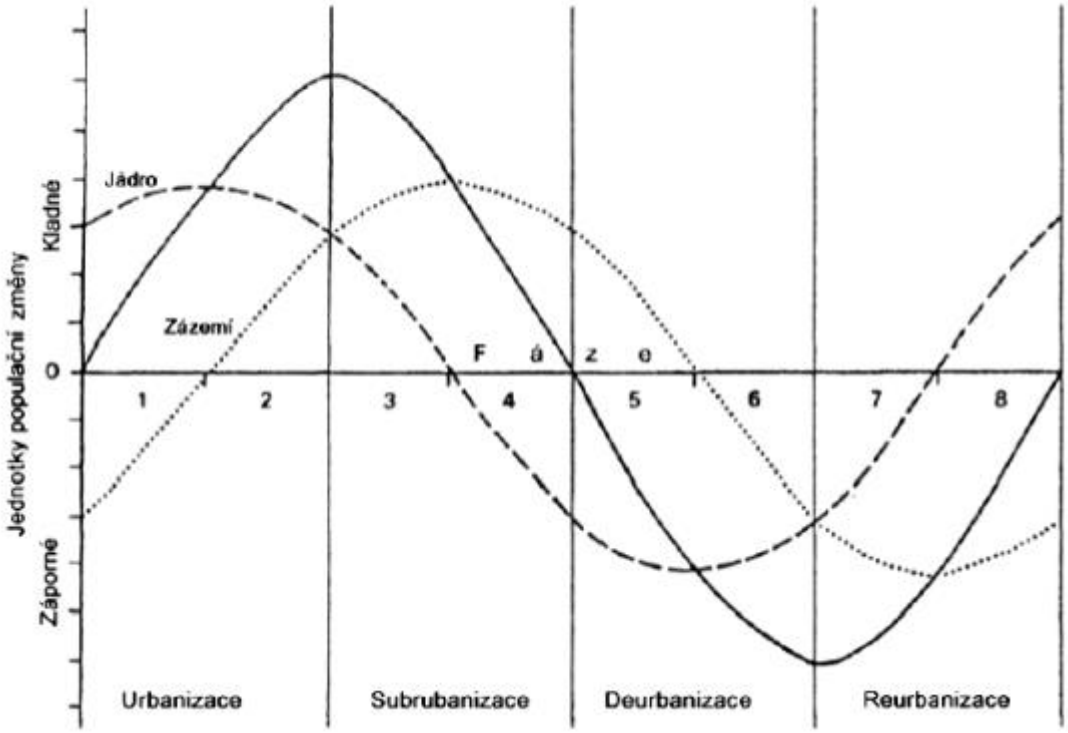

Obrázek 1, Fáze vývoje měst, Zdroj: BERG, Leo van den. Urban Europe: A Study of Growth and Decline. 1st ed. New York: Pergamon

Během urbanizace se počet obyvatel zvyšuje, ale při suburbanizaci dochází ke snížení počtu obyvatel především v centru města, zatímco na okraji měst se počet obyvatel zvyšuje. To může být způsobeno úmrtím jednoho z partnerů, zatímco vdova nebo vdovec zůstává na původním místě bydliště. Dalším faktorem je odchod lidí z měst, což snižuje hustotu obyvatelstva a může vést k klidnějším městským oblastem, ale také ke ztrátě určitých služeb. Jedním z řešení je koncentrace obchodů v blízkosti dopravních tras. Tato problematika se objevuje přibližně posledních 70 let, ačkoli první supermarket byl otevřen v roce 1930 na Long Islandu. V České republice byl první supermarket, jak ho známe dnes, otevřen v roce 1991.[5] Po období suburbanizace, které začalo v druhé polovině dvacátého století, následovala

[4] BERG, Leo van den. Urban Europe: A Study of Growth and Decline. 1st ed. New York: Pergamon Press, 1982, ISBN 008023156X1.

[5] Jak se od revoluce změnil český trh? První supermarket se otevřel v Jihlavě [online]. 2019 [cit. 2022-09-24]. Dostupné z: https://jihlavsky.denik.cz/podnikani/velka-centra-misto-malych-obchodu-jak-se-od-revoluce-zmenil-cesky-trh-20190901.html.

deurbanizační fáze, charakterizovaná poklesem počtu obyvatel v centrálních oblastech velkých měst i v jejich okolí. Tento trend je důsledkem dosažení určité úrovně blahobytu, změnou životních priorit, posunutím věku rodičovství, rozvojem masové turistiky a dalšími faktory spojenými s obecným ekonomickým rozvojem. V mnoha oblastech se také stalo běžným stěhování se za klidem do menších sídel, kde lidé hledají spojení s přírodou a klidem.[6]

Mnoho obytných prostorů bylo přestavováno na komerční objekty, především kancelářské, ale také provozní či prostory pro různé typy služeb.[7] Správně fungující a prosperující město musí mít stabilní bytové oblasti, což je základní pilíř jeho rozvoje. Z příkladů nejlepších měst v žebříčku kvality bydlení vyplývá, že efektivní regulace bytového trhu nebo možnost vlastnictví bytů jsou klíčové pro prosperitu a kvalitu života v městském prostředí.[8]

Reurbanizace zahrnuje obnovu a znovuvyužití urbanistických oblastí, které předtím ztratily svůj význam nebo zanedbané části měst. Tento proces často vyžaduje významné investice do rekonstrukcí a vytvoření nové infrastruktury. Moderní společnost vytváří obrovské projekty propojující města novými dopravními cestami a moderními technologiemi, což brání úplnému opuštění měst a jejich úplnému zchátrání. Nicméně, pojmu "město" nelze přisuzovat jednoduchou definici pouze na základě počtu obyvatel. Různé země mají různé definice města a metodiky pro evidenci obyvatelstva, což vede k heterogenitě a potížím při práci s daty.[9] Pro obsáhlou a dokazatelnou definici urbanizace je ale potřeba zkoumat i transcendentní faktory, nejen ty lidské, ač je město lidským výtvorem.

2.1. Archaická města

Urbanizace jako výzkumný objekt získala na významu, když se v městech začalo koncentrovat velké množství lidí a vazby mezi nimi začaly mít nové, často neočekávané

[6] ZLESÁK, David. Bydlení ve městě a na vesnici v kontextu roztroušenosti sídel v České republice [online]. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/15N0EjP9Q4n8POQCCMiz4RTPKe0dnJVT3/view.
[7] DUDWICK, Nora. From farm to firm: rural-urban transition in developing countries. Washington, D.C.: World Bank, c2011, xvi, 235 p. Directions in development (Washington, D.C.). ISBN 08-213-8640-9.
[8] DRAGOUN, Radek. Jako ve Vídni se Čechům nežije. Drahé byty musí města řešit, hrozí napětí a konflikty [online]. 2022 [cit. 2022-09-24]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vyzvy-bydleni-komunalni-volby/r~9841a2f2328811ed8c6f0cc47ab5f122/.
[9] Urban Population (% of total). World Bank, 2014 [online]. 2014. Dostupné z: http://data.worldbank.org/topic/urban-development.

dopady. Začátek zkoumání urbanizace je často spojován s obdobím průmyslové revoluce, i když některá velká města s pokročilými městskými systémy existovala dříve, jako například starobylé město Çatalhöyük, které bylo vyspělé až 5-7 tisíc let před naším letopočtem a mělo pokročilé prvky, jako byly pravoúhlé ulice a kanalizace, které jsou známé až z pozdějších období v moderním světě.[10]

S nástupem změn v životním stylu, zejména přechodem k sedavému způsobu života, začaly vznikat města, která začala koncentrovat a redistribuovat produkci zemědělských aktivit. Neolitická revoluce, probíhající přibližně před 10-8 tisíci lety, nejenže ovlivnila způsob obživy, ale také kulturu, nejen v údolí úrodného půlměsíce, ale i v oblastech velkých řek v Asii a v jižní Americe. Zemědělské techniky se rozšířily z původních center do dalších oblastí a kontrola nad zemědělskými územími hrála klíčovou roli v moci a vytváření měst.[11] Přechod k organizování aktivit na jednom místě ve stabilních podmínkách, namísto lovu a sběru, poskytoval město výhody. Tento trend vedl k dalšímu rozvoji lidského jedince, zahrnujícímu rozvoj písma, obchodu, specializace práce a dalších činností, které byly lépe realizovatelné v urbanizovaném prostředí. Nicméně zpočátku zemědělství nepřineslo velké výnosy, a podle některých studií tento přechod snížil průměrný věk dožití a zvýšil úmrtnost novorozenců. Díky nižším výnosům plodin se v určitých obdobích vyskytovaly i hladomory.[12]

2.2. Městské státy

K vylepšení hospodaření a minimalizaci ztrát bylo nutné vytvořit sociální mechanismy pro řízení a organizaci zemědělských procesů. Tyto organizace, často mocenské, umožňovaly přerozdělování zdrojů, což sloužilo k udržení moci a ochraně zájmů vládnoucích vrstev, včetně panovníků a šlechty. Tento systém často odkazoval na specifické názory na počátky světa nebo

[10] KLEINER, Fred S., Mamiya, Christin J. Gardner's Art Through the Ages: The Western Perspective: Svazek 1. Vydání 12. vyd. Belmont, Kalifornie: Wadsworth Publishing, 2006. Dostupné online. ISBN 0-495-00479-0. S. 12–4.

[11] MIHULKA, Stanislav. První zemědělci vítězili pouhou přesilou [online]. 2011 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: https://www.osel.cz/5598-prvni-zemedelci-vitezili-pouhou-presilou.html?typ=odpoved&id_prispevku=110986.

[12] HARARI, Yuval N. Sapiens: stručné dějiny lidstva. V nakladatelství Leda vydání třetí. Přeložil Anna PILÁTOVÁ. Voznice: Leda, 2018. ISBN 978-80-7335-628-6.

legitimizoval sociální nerovnosti ve společnosti. I když nerovnosti jsou běžné, jejich ztráta legitimity může vést k sociálnímu rozpadu, což bylo třeba zabránit.[13]

Města, která sloužila jako centra pro kontrolu určitých území, a umožňovala správu vzdálených oblastí, se výrazně rozšířila díky migraci obyvatel, kteří získali práva a měli zájem na úspěchu a prosperitě města.[14] Exportování správy oblastí s předem stanoveným způsobem chování v různých oblastech, včetně právních, finančních a hospodářských aspektů, nejen přispělo k finančnímu přínosu Říma a efektivní správě říše, ale také vyžadovalo výstavbu pevných cest pro rychlejší přenos informací, lidí, zboží, kapitálu a dokonce i nemocí. Tento proces umožnil Římu stát se prvním městem s milionem obyvatel v době svého největšího rozmachu, s odhadovaným počtem obyvatel okolo 1,5 milionu. Římských měst bylo kolem 1200, z nichž největší měla až 100 000 obyvatel.[15]

2.3. Středověká města

Od období pozdní římské říše po zhruba deváté století existuje jen málo dostupných informací o vývoji měst, což komplikuje jeho studium. Města v této době spíše zanikala z různých důvodů. Středověk jako historické období začíná zhruba po pádu Západořímské říše v roce 476 a končí objevem Ameriky v roce 1492, i když tento časový rámec nemusí být pro všechny účely vhodný. Největší rozmach ve výstavbě zděných nebo kamenných hradeb probíhal mezi 8. a 13. stoletím.[16] Významným znakem středověkých měst bylo jejich opevnění. I když hradby sloužící k obraně území existovaly již v antice, význam a rozměry opevnění dosáhly ve středověku nových úrovní. Opevněné město bylo ve středověku vnímáno jako důležité a vyšší postavené místo. Přítomnost hradeb byla klíčová pro přežití, neboť město čelilo neustálé hrozbě ozbrojených útoků; hrady pak sloužily jako útočiště pro obyvatele dané oblasti. Obnova oblasti po útocích často závisela na těch, kteří přežili díky existenci hradeb a mohli pokračovat v aktivitách za jejich hranicemi. Opevnění, zejména u královských měst, bylo nezbytným předpokladem pro efektivní správu území a udržení kontroly nad ním. Raná

[13] KELLER, Jan. Úvod do sociologie. 6. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-102-2.
[14] MACHIAVELLI, Niccolò. Vladař. Přeložil Jan BÍBA. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. Dějiny politické filozofie. ISBN 978-80-246-4352-6.
[15] HRŮZA, Jiří. *Urbanismus světových velkoměst*. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2007. ISBN 978-80-01-03677-8.
[16] RYCHLÍK, Jan a PENČEV, Vladimir Georgiev. Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-387-0.

středověká civilizace byla společností zemědělskou a města nebyla pod jednotnou kontrolou, i když v mnohých částech Evropy se model fungování mnoha měst i přes pád římské říše udržel velmi dlouho.[17] Mnoho starověkých měst, která přetrvala do novověku, našlo nové funkce a byla obnovena, často na strategických místech jako křižovatky obchodních tras nebo díky své výhodné geografické poloze. V zemích Koruny české se z této doby nedochovalo žádné město. Od 12. století města začala opět nabývat ekonomického, politického a kulturního významu. Nová města byla zakládána převážně u řemeslných a obchodních center, u brodů, pod hrady, kláštery nebo na místech vhodných pro obranu. Posledním způsobem zakládání měst bylo budování na zelené louce, což bylo finančně, logisticky a prakticky nejnáročnější. Zakladatelé měst, zvaní lokátoři, pečlivě vybírali lokality a navrhovali fortifikační prvky s ohledem na přírodní podmínky a účel města, jako vojenská, obchodní nebo kulturní centra. Hradby starších sídel byly často jen otesané kůly stromů, později byly nahrazeny kamennými nebo zděnými stěnami a věžemi.

Středověká města byla často postavena na čtvercovém půdorysu s důrazem na střední místo. Nejbohatší obyvatelé sídlili v centru, zatímco bohatství postupně klesalo směrem ven. Centrum často hostilo rozsáhlá tržiště a uličky směřovaly k opevněním. Města měla také rozsáhlá předměstí, kde žili řemeslníci. Klíčovými místy byly radnice a kostely. V Evropě kolem roku 1300 dosahovala míra urbanizace 10-15 %. S rozrůstáním měst přicházely první problémy s hygienou, které společně s vysokou hustotou obyvatelstva vedly k morovým epidemiím v letech 1346 a 1713. Od roku 1749 se další výskyt moru nezaznamenal. Mor však na urbanizaci a počet obyvatel měst měl jen krátkodobý vliv. Pokles populace vedl k úbytku cen, zvýšení reálných mezd, snížení nájmů a zavedení technologických inovací. To posílilo prosperitu a expanzi měst.[18]

Rozvojem a zintenzivněním městských procesů, jako je shromažďování majetku, moci, kapitálu a vztahů, mohla města postupně přerůst do samostatných entit, nezávislých na svém okolí. Díky rozvíjejícím se obchodním cestám a silnicím mohlo zboží putovat přes velké vzdálenosti, ačkoli tyto trasy nebyly vždy bezpečné. Přesto mnoho obchodníků vidělo příležitost získat zisky a podnikání se do rizikových oblastí. Tímto způsobem města začala

[17] GIBBON, Edward. Úpadek a pád římské říše. V nakladatelství Leda první, upravené vydání. Přeložil Adolf FELIX. Voznice: Leda, 2019. ISBN 978-80-7335-617-0.
[18] HOHENBERG, Paul M a Lynn Hollen LEES. The making of urban Europe, 1000-1994. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, c1995, ix, 436 p. ISBN 06-745-4362-9.

aktivně obchodovat a získávat bohatství, což mělo pozitivní dopad na celé království, zejména pokud se nacházela poblíž mořského pobřeží.

2.4. Novověká města

V raném období novověku města často obklopovaly hradby, které byly v noci uzavřeny pro lepší kontrolu a bezpečí. Avšak tyto městské hradby nebyly vždy ve skvělém stavu a často sloužily jako zdroj stavebního materiálu. Příkopy u bran bývaly často používány jako skládky odpadků. Čistota měst byla problémová, s dobytkem běhajícím po ulicích a málo kdo dbal na to, co zanechával. Města měla trhy specializované na různé druhy zvířat a plodiny. Dlážděné ulice byly vzácné, což spolu s lidskými a zvířecími exkrementy a vlhkým podložím poskytovalo útočiště potkanům a krysám, kteří přenášeli nemoci. Dělba práce a odpadní produkty z řemesel vedly k diferenciaci městského prostoru a posílení role cechů. Noční kriminalita byla běžným problémem, protože veřejné osvětlení tehdy neexistovalo a města se halila do tmy.[19]

V novověkých městech se využívaly existující struktury a rozšiřování probíhalo až k hradbám. Nahrazování starých dřevěných domů novými kamennými či zděnými umožňovalo další růst a využití městských možností. Základní sociální jednotkou nebyla rodina, jak ji známe dnes, ani moderní varianty jako nukleární rodiny nebo singly, ale spíše dům. Tento pojem označoval společenství osob s hierarchií spojenou s pokrevními vazbami a dalšími pracovními silami, zahrnujícími také starší členy domácnosti.[20]

Dům odrážel sociální postavení, jeho velikost a uspořádání byly určeny provozovanými činnostmi. V novověku se rozvinuly manufaktury, což byly organizace, kde se pracovní postup dělil na malé úseky, což zrychlilo výrobu a umožnilo vytváření téměř identických produktů. Tímto způsobem manufaktury přispěly k ekonomickému rozvoji měst. I nekvalifikovaní dělníci mohli vykonávat jednoduché úkony, což umožňovalo nižší mzdu než zkušeným řemeslníkům.[21]

Do zemědělství přinesly změny transformaci od trojpolního systému k systému střídavého hospodářství. Cílem bylo zvýšení výnosu polí prostřednictvím využití části pole

[19] ŠAŠINKA, Zdeněk. Jeden den ve městě: Jak žila raně novověká centra? [online]. 2016 [cit. 2022-09-27]. Dostupné z: https://www.stoplusjednicka.cz/jeden-den-ve-meste-jak-zila-rane-novoveka-centra.
[20] BŮŽEK, Václav, Josef GRULICH a Zdeněk BEZECNÝ. Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Česká historie. ISBN 978-80-7422-062-3.
[21] RITZER, George. Mcdonaldizace společnosti: výzkum měnící se povahy soudobého společenského života. Vyd. 1. Dotisk. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1075-0.

na pěstování jiných plodin, které byly méně náročné na živiny a často sloužily jako krmivo pro dobytek. Diferenciace zemědělství vedla k rozvoji nových oblastí, jako jsou sadařství a zelinářství. Díky pěstování pícnin se do půdy dostával dusík, což umožnilo vytvářet větší zásoby potravin díky pokročilým technologiím a procesům uskladňování potravin. To znamenalo možnost přepravy zboží na delší vzdálenosti a překonání méně výnosných období bez ztrát.[22]

Velikost domů byla různá a často nebyla dodržována standardní uliční čára. Obvykle v jednom domě bydlely dvě až tři rodiny. Dětská úmrtnost zůstávala vysoká, až v 18. století začaly investice do vzdělání pro široké masy, což se uskutečnilo díky iniciativě Marie Terezie a Johanna Ignaze Felbingera. Nicméně do roku 1800 urbanizace dosáhla pouze několika málo částí Evropy, kde dosáhla 25 %.[23]

2.5. Města moderního charakteru

Moderní města lze kategorizovat podle různých hledisek a jako moderní město se obvykle bere to, které vzniklo přibližně od roku 1800. V té době byla na Zemi asi jedna miliarda obyvatel. Rozvoj vědy a technologie, podpořený objevy v přírodních vědách, spolu s politickým příznivým prostředím a náboženskou tolerancí, vedly k rapidnímu nárůstu městské populace. S rozvojem technologií, které zvýšily efektivitu zemědělství, se města začala rozrůstat i bez potřeby velké pracovní síly. Továrny se staly významnými zaměstnavateli, kde se vyžadovali schopní pracovníci, a proto začaly nabízet různé benefity. Tím se mzdy staly dostatečně vysoké nejen na zlepšení životní úrovně a pořízení nových věcí, ale i na opuštění tradičních zemědělských rodin.[24]

Pro města a jejich rozvoj bylo důležité, aby byly napojeny na železniční síť umožňující denně urazit do té doby nevídané vzdálenosti.[25] Spojení bodů v prostoru co nejefektivnějším

[22] ZOUHAR, Jan. Nástup nových prvků v evropské ekonomice [online]. 2010 [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Sborovna/5Pripravy_na_vyuku/3.Gymnazi%C3%A1ln%C3%AD_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD/D%C4%9Bjepis/N%C3%A1stup_nov%C3%BDch_prvk%C5%AF_v_evropsk%C3%A9_ekonomice#Zem.c4.9bd.c4.9blstv.c3.ad.

[23] HOHENBERG, Paul M a Lynn Hollen LEES. The making of urban Europe, 1000-1994. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, c1995, ix, 436 p. ISBN 06-745-4362-9.

[24] HARARI, Yuval N. Sapiens: stručné dějiny lidstva. V nakladatelství Leda vydání třetí. Přeložil Anna PILÁTOVÁ. Voznice: Leda, 2018. ISBN 978-80-7335-628-6.

2525 PIGULA, Topi. Před 197 lety byla uvedena do provozu první železniční trať na světě [online]. 2022 [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: https://zoom.iprima.cz/vyroci/prvni-zeleznicni-trat.

způsobem bylo klíčové pro rozvoj obchodu, služeb, vzdělání a také cestovního ruchu, který v té době začínal nabírat na významu. Tento trend podporoval ještě větší rozdíl mezi městy a venkovem. Již nebylo nutné spoléhat pouze na tradiční obchodní stezky nebo říční dopravu. Díky novým možnostem se cestování stalo dostupnějším, cenově přijatelnějším a s mezinárodním systémem sjednocení času také spolehlivějším.[26]

Železniční doprava i přes své limity neřekla své poslední slovo, a to nejen pro svůj energeticky efektivní provoz, kdy v přepočtu jeden kůň utáhne na rovné silnici zhruba jednu tunu a na kolejích osm, po vodě by teoreticky jeden kůň mohl utáhnout 75 tun.[27] Tato vlastnost byla v dobách velmi neefektivního parního stroje klíčová pro významný pokrok. Pro města to znamenalo nové možnosti v osobní i nákladní dopravě, včetně rozvoje železničních tratí, nádraží, tunelů a další infrastruktury. V současnosti se zkoumají inovace jako osazení pražců solárními panely, což by mohlo vést k udržitelnější a konkurenceschopné formě dopravy. Nicméně jejich praktická realizace a efektivita zůstávají otázkou.[28] V dnešní době se více provádí selekce železničních tratí, přičemž nevýnosné úseky jsou buď uzavírány nebo ponechány svému osudu. Současně se do železniční dopravy zapojují soukromí dopravci, což připomíná počátky železniční éry, kdy státy začaly budovat železnice pro podporu ekonomického růstu, vojenské přesuny a efektivnější správu země.[29] Rozvoj železnice postupoval pomalu a náklady na dopravu byly vysoké, což bránilo selekci míst výroby od míst těžby nebo pilování dřeva v lese.[30]

Většina měst založených v severní Americe, zejména v dnešních USA, je charakterizována moderním urbanistickým uspořádáním. Jejich ulice jsou pravidelně uspořádané a tvoří pravoúhlou síť, která umožňuje snadnou expanzi města bez omezení přírodním terénem nebo hradbami. Tím se zabránilo některým nedostatkům starších měst, jako jsou nepravidelné uliční čáry nebo nedostatek prostoru mezi budovami. Zakládání nových

26 KONEČNÝ, Tomáš. Kousek historie: Nástup železničního času [online]. 2021 [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: https://www.czechsight.cz/nastup-zeleznicniho-casu/.

[27] Voda jak ji neznáme - Cesty do světa (1972) [online]. 1972 [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=A0d7wWQt20A.

[28] KILIÁN, Karel. Deutsche Bahn testuje solární panely na železničních pražcích. Otázkou je prach a otřesy [online]. 2022 [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: https://vtm.zive.cz/clanky/deutsche-bahn-testuje-solarni-panely-na-zeleznicnich-prazcich-otazkou-je-prach-a-otresy/sc-870-a-217707/default.aspx.

[29] SCHREIER, Pavel. Příběhy z dějin našich drah: kapitoly z historie českých železnic do roku 1918. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1505-9.

[30] CLARK, Peter. European cities and towns: 400-2000. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-995-6273-3

měst na zelených loukách mělo ekonomické výhody a umožnilo efektivnější využívání městského prostoru a lepší infrastrukturní napojení.[31]

Moderní urbanizace zahrnovala nejen výstavbu městských center, ale i důležitou infrastrukturu, jako jsou přehrady pro ochranu proti povodním a zajištění zdrojů pitné vody. S nárůstem hustoty obyvatelstva se zaváděla pravidla pro stavební činnost, která určovala nejen vzhled domů, ale i používané materiály, čímž se zlepšila odolnost budov vůči ohni a snížilo se riziko požárů. Tato opatření pomáhala chránit města před přírodními katastrofami a snižovala počet obětí v důsledku požárů.[32]

Instalace kanalizace, elektrifikace, a moderní komunikační sítě včetně osvětlení ulic a zpevněné cesty přinesly významné zlepšení životního standardu ve městech. Nicméně, dlouho trpěla města vysokou mírou znečištění, zejména v důsledku industrializace a velkého množství továren, které produkují značné množství smogu. První zemí, která se masivně industrializovala, byla Velká Británie, díky bohatým zásobám uhlí a příhodným socioekonomickým podmínkám.[33] Industrializace se rychle rozšířila do dalších částí světa. V zemích Koruny české začala průmyslová revoluce kolem roku 1770, kdy byla založena první přádelna bavlny ve Verveřicích u Děčína..[34]

Okolo roku 1850 zažívala Evropa druhou fázi demografické revoluce, kdy úmrtnost klesala, ale porodnost zůstávala vysoká. I přes rozvoj lékařské péče se v průmyslových městech objevovaly chudinské čtvrti. Města se dále rozšiřovala díky přílivu lidí z venkova, kteří zde hledali práci kvůli strojovému zemědělství. Nové domy se stavěly na okraji měst a do center se stěhovali chudší lidé, což vedlo k nedostatečné hygieně a šíření nemocí. Kriminalita byla v těchto čtvrtích výrazně vyšší. Přesto se evropská města v 19. století populačně rozrůstala, přibylo zde 200 milionů obyvatel.[35]

[31] LEES, Andrew a Lynn Hollen LEES. Cities and the making of modern Europe, 1750-1914. New York: Cambridge University Press, 2007, xii, 300 p. ISBN 05-215-4822-5.
[32] LEES, Andrew a Lynn Hollen LEES. Cities and the making of modern Europe, 1750-1914. New York: Cambridge University Press, 2007, xii, 300 p. ISBN 05-215-4822-5.
[33] LERGENMÜLLER, Pierre. Bouvines, la France en péril: Encyclopédie, oser savoir (S03E12). 2019.
[34] MYŠKA, Milan. Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 80-7042-612-8.
[35] LEES, Andrew a Lynn Hollen LEES. Cities and the making of modern Europe, 1750-1914. New York: Cambridge University Press, 2007, xii, 300 p. ISBN 05-215-4822-5.

S rozvojem dopravy začali bohatší obyvatelé měst od poloviny 19. století hledat klid a čistší ovzduší za hranicemi měst. Znečištěné ovzduší ve městech je přimělo vyhledávat občasné víkendové pobyty mimo město, což postupně přerostlo ve stěhování a později trvalý pobyt s dojížděním do měst. Tento trend se v mnoha zemích rozvinul po druhé světové válce, ale nešlo o suburbanizaci, ale spíše o deurbanizaci. Lidé se přestěhovali mimo velká města, nikoli na jejich okraje či předměstí.[36]

Se šířením měst a náročností na rychlé přesuny vznikla potřeba efektivní městské dopravy na krátké vzdálenosti, což přineslo rozvoj městské hromadné dopravy. Původně se využívaly koněspřežné dráhy, ale s rozvojem elektřiny začaly ke konci 19. století vznikat elektrické tramvaje. V Čechách v tom sehrál významnou roli podnikatel a vynálezce František Křižík, který roku 1891 zrealizoval první trasu elektrické tramvaje od Letenského zámečku do Stromovky.[37] Další možností byly různé formy podzemních drah, známé jako metro. První metro vytvořil Londýn, kde se objevilo již v roce 1863, a další země následovaly. V Rakousko-Uhersku vzniklo první metro v Budapešti v roce 1896.[38]

V první polovině 20. století došlo k dramatickému nárůstu městské populace, která tvořila přibližně 40 % obyvatel Evropy. Avšak města tehdy stále neměla plně regulovanou expanzi a mnohé známé mechanismy kontroly nad městem ještě neexistovaly. Nejen typ zástavby, ale i účel užívání často přispíval k nehygienickým nebo znečišťujícím podmínkám. V období od poloviny 19. století do dvacátých let 20. století se postupně bouraly městské hradby, což výrazně rozšířilo možnosti růstu měst a umožnilo jejich další, často nekontrolovaný rozvoj. První, kdo prosadil myšlenku bourání městských hradeb, byl Georges-Eugène Haussmann. Ačkoli demolice byla složitá a nákladná, měla své opodstatnění vytvořením nových domů s moderní infrastrukturou. Nově vytvořené široké bulváry se dodnes využívají pro dopravní účely. Renovace celých bloků a nová výstavba vedly k nárůstu nákladů na bydlení, což mimo jiné pomohlo řešit problémy s městskou chudobou v jádrech měst.[39] V Praze

[36] FISHMAN, R. Bourgeois Utopias: The Rise And Fall Of Suburbia. New York: Basic Books, 1989.
[37] KŘIŽÍK, František, Vladimír LIST a Jaroslav VESELÝ. Paměti: Paměti Františka Křižíka, českého elektrotechnika. Praha: Technicko-vědecké vydavatelství, 1952. Knižnice dějin techniky.
[38] BENNETT, David. Metro: příběh podzemní dráhy. Praha: Fortuna Print, c2005. ISBN 80-7321-136-X.
[39] PADBERG, Martina. Paříž. Slovart, 2008. ISBN 9788073910624.

probíhal postupný proces bourání městských hradeb od roku 1874 a tento proces pokračoval až do dvacátých let 20. století.[40]

Do první světové války byla urbanizace stále v plném proudu, ale většina Evropy zůstávala venkovská. Urbanizace dosáhla přibližně 40 %, což již představovalo dostatečný podíl na vzniku tradičních problémů spojených s růstem měst. Rozvoj územního plánování a úřadů vedených hlavními architekty, doplněný o poznatky moderních vědních disciplín, pomohl lépe porozumět komplexním vazbám a externím faktorům, a tím i navrhnout možná řešení.[41]

Transsibiřská magistrála, nejdelší železniční trať na světě, je důležitým prvkem spojujícím města, která prochází několika milionovými a mnoha menšími městy. Její výstavba, zahájená v roce 1881 a dokončená 26 let později, představovala zásadní milník ve spojení Evropy a Asie. Rozvoj této magistrály a přidružených železničních sítí, které se rozvíjely až do 21. století, výrazně přispěl k rozvoji měst ležících v jejím okolí. Přestože má trať široký rozchod kolejí a vyžaduje tedy překládku zboží při vstupu do evropského území, je stále efektivním spojením díky svým podmínkám pro jízdu na Sibiři. S rostoucím objemem přepravovaného zboží a nerostných surovin se očekává další rozvoj Transsibiřské magistrály. Zároveň vzhledem k rozvoji Dálného východu stoupá i význam osobní dopravy, což podporuje rostoucí význam osobních vlaků pro zážitkovou turistiku.[42]

Před první světovou válkou byly stavěny velké pevnostní komplexy, ale během války došlo k ničivým útokům, zejména v Belgii, Nizozemí a severní Francii. Zákopová válka sice omezila počet zničených měst, ale obchodní vazby byly přetrženy a hladomory postihly města. Po válce se města rychle zotavila a zažila další růst, ale reparace nepomohly poraženým státům, jako bylo Německo a Rakousko.[43]

V meziválečném období došlo k rozvoji dopravních komunikací, zejména v Německu, kde byla vybudována dálniční síť dlouhá 6000 km. V Evropě byly v té době významné i obranné

[40] KUPKA, Vladimír: Pražská opevnění, Libri, Praha, 2008, ISBN 978-80-7277-126-4.
[41] MIKULIČOVÁ, Alena. Územní plánování a ochrana vlastnických práv [online]. 2010 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ulv5j/bakalarska_prace.pdf.
[42] Transsibiřská magistrála. ČT EDU [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://edu.ceskatelevize.cz/video/2750-transsibirska-magistrala?vsrc=video&vsrcid=antverpy&backlink=r6vpe.
[43] SPENCE, Michael, Patricia Clarke ANNEZ a Robert M BUCKLEY. Urbanization and growth. Washington, DC: World Bank, c2009. ISBN 08-213-7574-1.

linie, jako například Maginotova linie a Siegfriedova linie. V Československu se Maginotova linie stala vzorem pro stavbu obranných opatření. Další modernizací svých opevnění se zabývali také Belgičané, Poláci a Švýcaři.[44]

Obrázek 2 NECEK, Barbara. Maginot vs Siegfried: la guerre des lignes [Domumentární pořad]. 2018 [cit. 2022-10-03].

Druhá světová válka zastavila téměř veškeré nevojenské projekty a soustředila se na infrastrukturní projekty pro vojenské účely. Válka způsobila velké škody městům, která byla výrazně poškozena nálety, jako například Varšava nebo Drážďany, kde bylo mnoho městských čtvrtí zničeno. Navzdory tomu, že válka vytvořila možnost pro výstavbu moderních budov na jejich ruinách, obnova byla obtížná a kvalita bydlení se do konce padesátých let na mnoha místech postižených válkou nevrátila na předválečnou úroveň.[45]

Po válce došlo k hospodářskému rozvoji a optimismu, což vedlo k rychlému rozvoji měst i infrastruktury. Investice do staveb a infrastruktury vytvořily mnoho pracovních míst a zvýšily mzdy. Finanční přebytky byly využity na vlastní bydlení, často mimo města, což iniciovalo suburbanizaci. Urbanizace dosáhla 70 % a zůstala na této úrovni v mnoha zemích. Hledání pracovní síly vedlo k migraci ze severní Afriky, jako Alžířané ve Francii nebo Turci

[44] NECEK, Barbara. Maginot vs Siegfried: la guerre des lignes [Domumentární pořad]. 2018 [cit. 2022-10-03].
[45] LENGER, Friedrich. Towards an urban nation: Germany since 1780. New York: Berg, 2002, ix, 186 p. German historical perspectives. ISBN 185973586x.

v Německu. V Anglii migrovali Indové a Pákistánci. Rozvoj služeb posiloval ekonomiky a zvyšoval životní úroveň. Nové čtvrti a města byly vytvářeny pro ubytování této levné pracovní síly.[46]

Východní Evropa (ale i jinde) často využívala prefabrikované panelové domy, známé jako „paneláky“, k ubytování velkého počtu lidí, čímž vytvářela městské čtvrti. Tyto domy byly kritizovány kvůli nedostatečné tepelné a zvukové izolaci, nedostatku soukromí, omezené možnosti úprav a problémům s parkováním. V posledních letech však došlo k vylepšením díky investicím do zateplení a dalších úprav, což zlepšilo kvalitu života. Mnoho mladých rodin oceňuje blízkost škol a možnost absence nutnosti vlastnictví automobilu. Analýza panelových domů by byla příliš rozsáhlá pro tuto práci.[47]

V druhé polovině 20. století začala mezi městy vznikat aktivní spolupráce, která ovlivnila i dopravní infrastrukturu. To spolu s suburbanizací, rozšířením automobilů a cestováním za vzděláním vytvořilo oblast nazývanou modrý banán, který představuje ekonomický koridor. Tento koridor vznikal z historických důvodů, jako je například splavnost řeky Rýn a další přírodní faktory, a dnes se jeho těžiště přesouvá a rozšiřuje hlavně směrem na východ.[48]

Vývoj v jiných částech světa byl odlišný, ale dlouhou dobu sledoval trendy nastolené v takzvaně rozvinutých zemích (pojem rozvinuté země je již dnes zastaralý[49]). Mnoho zemí dlouhodobě obdivovalo vysokou životní úroveň západní Evropy a USA, což vedlo k tlaku na vlastnictví automobilu, domova na předměstí a dalších západních trendů, které ovlivňovaly i popkulturu, převážně díky Hollywoodu. V některých zemích brzdilo tento růst centrální plánování nebo nedostatek zdrojů. Postindustriální společnosti přistupují k městům odlišně. Průmyslové podniky mizí nebo se přesouvají, což klade nové výzvy na vytvoření nových ekonomických modelů. Snahy o snížení emisí vede ke zavírání průmyslových zařízení, což je paradoxní, protože právě průmysl pomáhal budovat města. Nyní se města soustředí na rozvoj

[46] SPENCE, Michael, Patricia Clarke ANNEZ a Robert M BUCKLEY. Urbanization and growth. Washington, DC: World Bank, c2009. ISBN 08-213-7574-1.
[47] ZLESÁK, David. Historie očima dělníka. Liberec: Renko, 2018. ISBN 978-80-902399-5-1.
[48] *Europe's Plan to Unify its Economy* [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Bv-aX-R3XcU.
[49] ROSLING, Hans, Ola ROSLING a Anna ROSLING RÖNNLUND. Faktomluva: deset důvodů, proč se mýlíme v pohledu na svět - a proč jsou věci lepší, než vypadají. Přeložil Eva NEVRLÁ. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. Pod povrchem. ISBN 978-80-7555-056-9.

terciárního a kvartérního sektoru. Teorie sektorových změn, přičítaná Allanovi Fisherovi, Colinu Clarkovi a Jeanovi Fourastiému, se snaží vysvětlit důvody za sektorovými změnami v ekonomice.[50]

Clark podporoval použití Hrubého národního produktu pro analýzu ekonomik. Jeho teorie sektorové ekonomiky zdůrazňuje dynamiku pracovní síly, kde zemědělství má nejnižší absorpční schopnost zaměstnanců, průmysl má vyšší a služby mají nejvyšší podíl na zaměstnanosti v porovnání s ostatními sektory.[51]

Fourastié připisoval sektorové změny technickému pokroku. Avšak tato teorie nebere v úvahu naplnění potřeb technologického pokroku a trhu, kde každý výrobek musí být finančně udržitelný a přinášet inovace. Psychologické faktory také hrají roli; technologie mohou usnadnit život a snižovat náklady, což není pouze otázkou ekonomiky. Když technologie dosáhne úrovně, kdy nezajišťuje významné zlepšení životní úrovně, je obtížné ji prosazovat a zavádět do společnosti. Teorie tří sektorů (později rozšířená na čtyři) se objevila v padesátých letech 20. století.[52]

Moderní města reflektují společnost, která v nich žije, a jejich popis vyžaduje přesný obraz této společnosti, což je složité kvůli různorodosti a nesrozumitelnosti. Proto je nutné generalizovat a identifikovat společné znaky, trendy a tendence. Termín "moderní" sociologové datují do 20. století, avšak přesné určení je subjektivní. Někteří historici tvrdí, že moderní města vznikala již v 19. století, zatímco jiní vidí začátek v období mezi 20. lety 20. století a 90. lety 20. století. Tento rozptyl je způsoben rozmanitostí přijímaných pravidel, zákonů a společenských hnutí.[53]

Postmodernismus, kterým žijeme, zpochybňuje tradiční moderní přístupy. Zatímco v moderní společnosti byly jasně stanoveny cíle a metody a jedinec měl pevné místo ve světě, postmoderní společnost tento rámec neposkytuje. Dochází k zpochybňování všeho od hodnot, které nelze objektivně definovat, přes nedůvěru k pokroku a budoucnosti, až po nutnost

[50] Fisher A: The clash of progress and security. Macmillan, London 1935.
[51] Clark C: The conditions of economic progress. Macmillan, London 1940.
[52] The Sectors of the Economy [online]. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=tFhj9fwAOzw&t=3s.
[53] SMIL, Václav. Velké proměny - Jak se utvářel moderní svět. Kniha Zlín, 2022. ISBN 978-80-7662-406-1.

vybudovat si neopakovatelnou osobnost, do které je jedinec společností tlačen, a ke ztrátě významu národů a jejich hranic.[54]

Nedůvěra v budoucnost, vycházející z minulých zkušeností a rozčarování z nerealizace ideálů modernity, jako je ukončení válek a řešení globálních problémů pomocí vědy a techniky, vedla k rozporům. Tyto rozpory nejsou jen mezi národy, ale díky globalizaci a internetu existují i mezi jednotlivci. Různorodé názory na svět vytvořily rozmanitost perspektiv, a společenské mechanismy nebyly schopny vytvořit jednotnou ideu.[55]

Neschopnost orientovat se v rostoucím množství možností vedla k zájmu o různorodé obory a současně k nejistotě a neschopnosti rozhodovat. Strategie obchodníků zaměřené na emoce často nutí lidi konzumovat zboží a služby, které nepotřebují, aby neztratili kontakt se společností. To vyvolává strach z opoždění, že by mohli zmeškat změny ve světě a zůstat zapomenuti. Tento strach vychází z potřeby najít smysl vlastní existence.[56]

Velké hráče v oblasti služeb, zejména výrobce počítačových her, těží z tohoto trendu a využívají strach z propásnutí (FOMO), aby udrželi spotřebitele u svých produktů co nejdéle. Manipulují s emocemi jednotlivců a využívají propojeného světa a sociálních sítí k dosažení svých cílů. Tento jev je obtížný odhalit a bránit se mu je náročné, vyžaduje pevné hodnoty a cíle jednotlivce. Příklady extrémního působení FOMO jsou vzácné, ale existují.[57]

V postmoderních městech se mnoho emocí a citů projevuje různými způsoby, včetně různých průvodů a uměleckých projevů. Tyto projevy mohou mít různé účely, jako je podpora menšin, politické vyjádření nebo umělecké reakce na současný politický stav. Příkladem těchto projevů jsou inscenované sochy a umělecké instalace, například od českého umělce Davida Černého.[58]

---

[54] KELLER, Jan. Úvod do sociologie. 6. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-102-2.

[55] ROY, Mathieu a Harold CROOKS. Jak přežít pokrok: Surviving Progress [online]. 2011 [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=flXQQ5nBHSg.

[56] MOOK, Bobby. FOMO - the fear of missing out [online]. TEDx Talks, 2014 [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=1mZAQC9djPE.

[57] Jak nás vývojáři nutí hrát hry, které nechceme? - INDIAN 13s03: Indian - Pořad o hrách [online]. [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=O4YB2eUvGCA&ab_channel=Indian-Po%C5%99adohr%C3%A1ch.

[58] HORÁKOVÁ, Veronika. VIDEO: Růžový tank Davida Černého zaparkoval v Brně, připomene 90. léta Zdroj: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/ruzovy-tank-brno-cerny.A170511_084907_brno-zpravy_vh [online]. 2017 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/ruzovy-tank-brno-cerny.A170511_084907_brno-zpravy_vh.

Obrázek 3, Tank č. 23, Zdroj: https://archiv.hn.cz/c1-52134300-tank-c-23-se-vraci.

Na různých místech je patrné malé umění a projevy kulturního cítění, často spojené s neformálním zdobením budov. Příkladem jsou mozaikové kočičky v Liberci, které se objevují na různých místech v městě a jeho okolí.[59]

[59] http://www.mozaikovekocky.cz/index.html.

Obrázek 4, Mozaikové Liberecké kočky, Zdroj: http://www.mozaikovekocky.cz/Galerie/picture.php?/705/category/1.

Postmoderní města se neustále mění a musí zůstat dynamická, aby si udržela své funkce. Budou se potýkat s novými problémy a výzvami, jako je demografická změna, kulturní projevy a společenské pohledy na různé jevy včetně dopravy a ekologických otázek. Nové trendy v bydlení, jako jsou startovací byty pro mladé lidi, a zajištění pracovních, vzdělávacích a rekreačních možností promění města i v budoucnosti.

2.6. Shrnutí

- Města se vyvíjela na místech s vhodnými geografickými podmínkami.
- Velký přelom přišel s masovým stěhováním do měst za průmyslové revoluce.
- Charakter mnohých měst se dramaticky změnil s tím, že mnohá města nebyla tento přerod schopna vydržet a začala ztrácet na významu či zanikla.

3. Výčet globálních trendů, které ovlivní moderní město

Globální trendy pro města zahrnují mnoho aspektů, ale je důležité pochopit, že termín "globální" není všude vnímán stejně. Tento pojem se často spojuje s celosvětovými trendy, avšak uplatňují se různě a mnohdy dochází k odlišným interpretacím a přístupům. Existují tři hlavní skupiny globálních problémů: mezi lidmi, sociálními aspekty a ekologií.

Intersociální problémy: sem můžeme zařadit války, problém rozdílu rozvojových a rozvinutých zemí, zadlužení, ekonomické mezinárodní spory.

- Antroposociální problémy: sociální, humanitní a kulturní, chudoba, epidemie a drogy, terorismus, migrace, nerovný přístup k tomu, co lidem po právu náleží.
- Ekosociální problémy: Populační problémy a z něj odvozené potravinové, energetické a ekologické problémy.[60]

Postmoderní města se potýkají s novými i starými výzvami, které se odrážejí v jejich prostoru a vyžadují reakci. Mezi znovu se objevující staré problémy patří například nárůst kriminality a epidemie, stejně jako bezdomovectví a nelegální využívání veřejných prostor. Nové výzvy spojené s průmyslem 4.0 zahrnují zabezpečení osobních dat, logistiku ve městech a reformu vzdělávacích systémů. Postmoderní města se ocitají v situaci, kdy využívají staré funkční struktury, ale zároveň se potýkají s rozmanitostí názorů, která narušuje tradiční přístupy. Postmodernismus se od modernismu odlišuje tím, že nenabízí pevný cíl nebo vizi, kterou by následoval. Možnosti jsou mnohostranné, zahrnující technologické, logistické a sociální aspekty, ale neexistuje jednoznačná cesta vpřed, na kterou by se města mohla spolehnout. Důvěra ve vědu a technologii je také kriticky zkoumána, a proto neexistuje pevný základ, na kterém by bylo možné stavět.[61]

Města se odchylují od svých tradičních cílů, kterých dosahovala během posledních dvou století. Došlo k tendenci decentralizovat správu, rozbít existující vazby a hledat nové, často bez ohledu na efektivitu. Důraz je kladen na rozmanitost a její nezastupitelnou úlohu.

[60] JENÍČEK, Vladimír. Globální problémy a světová ekonomika. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, 269 s. ISBN 80-717-9795-2.
[61] HARVEY, David. The condition of postmodernity: an enquiry into the origins of cultural change. Cambridge, Mass., USA: Blackwell, 1989, ix, 378 p. ISBN 06-311-6294-1.

Tento individuální přístup však komplikuje schopnost uspokojit všechny potřeby obyvatel, včetně těch nezbytných jako jsou zdravotní, technické a stavební plány městských struktur.[62]

Postmodernismus v městském kontextu představuje i rozmanitost v podobě různých center, která se často liší svou povahou a ekonomickým, kulturním a sociálním prostředím. Tyto centra mají své vlastní názory a strategie řešení problémů, které se liší nejen v normativních, ale i v regulativních aspektech. .[63] To vede k rozmanitosti, ale také k nejistotám. V mnoha evropských městech se již dnes uplatňují dvojí právní normy týkající se podpory budoucího blahobytu, prosperity a soudržnosti, zejména v zemích Evropské unie.[64] Ne vždy se však daří udělat rozumné kompromisy.

Kvůli tlakům na dodržování hygienických norem a omezeným přepravním kapacitám pro materiály a výrobky se průmyslové podniky přesunuly mimo města, často díky nově budovaným městským obchvatům. Tato změna měla výhody, jako je snížení dopravy a hluku, ale také nevýhody, jako je ztráta prostoru a větší koncentrace provozu v určitých oblastech. Tímto přesunem se uvolnila místa v centrálních částech měst, která mohla být využita pro nové obytné nebo obchodní účely.[65] Ne vždy se ale původní brownfieldy přestavěly a často představovaly a představují prostor pro různé squaty.

Některá města se vyvíjela odlišně od průmyslové revoluce, například jako koloniální osady. Tyto města řeší urbanizaci bez ekonomického růstu, což znamená, že se rozšiřují, ale bez značného zvyšování životní úrovně nebo plné integrace do fungujícího celku. Namísto toho jsou města často rozdělena do čtvrtí a oblastí bez silných propojení. Urbanizace bez ekonomického růstu byla dříve vzácná, ale v současných rozvojových zemích se může stát běžným jevem.[66]

---

[62] DEAR, Michael a Stephen FLUSTY. Postmodern Urbanism. Annals of the Association of American Geographers. 1998, č. 1.

[63] KAPP, Paul Hardin a Paul J. ARMSTRONG. SynergiCity: reinventing the postindustrial city. London: Board of Trustees of the University of Illinois, 2012, xiii, 194 pages. ISBN 978-025-2036-811.

[64] Začleňování migrantů a uprchlíků ve městech [online]. [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/priority-themes-eu-cities/inclusion-migrants-and-refugees-cities_cs.

[65] ČERNÁ, Klára. Silniční obchvaty – příležitosti či hrozby? [online]. 2017 [cit. 2022-10-16]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rp6tc/DP_Klara_Cerna.pdf.

[66] MONTGOMERY, Mark. Cities transformed: demographic change and its implications in the developing world. Washington, DC: National Academies Press, c2003, xvii, 529 p. ISBN 03-095-1148-8.

Města v rozvojových zemích čelí nárůstu populace, přičemž lidé z venkova, kteří ztratili obživu, migrují do měst, ale často zde nenacházejí zaměstnání kvůli rychlému rozvoji a modernizaci. Tyto nové příchozí pak často sídlí v okrajových oblastech měst, kde se vytvářejí provizorní a nekvalitní obydlí. Naopak ve městech, která prošla průmyslovou revolucí, nově příchozí lidé obvykle hledají obydlí v centrálních částech měst. Tato distribuce obyvatelstva je klíčovým rozdílem mezi moderními a rozvojovými městy.[67]

Odhady naznačují, že počet obyvatel slumů se v následujících desetiletích zdvojnásobí. Ve světě, kde již 3,5 miliardy lidí žije ve městech, připadá na každého obyvatele slumu 1 miliarda lidí. Většina nových obyvatel měst v rozvojových zemích se očekává, že bude přispívat k nárůstu populace ve slumech. Tato situace nejenže představuje humanitární problém, ale také ekologickou hrozbu, kvůli nedostatku vody, kanalizačních systémů a stavbám bez základních statických prvků, což ohrožuje bezpečnost obyvatel a celkovou stabilitu měst.[68]

Život v chudinských oblastech ve městech rozvojových zemí je pro lidskou důstojnost velmi problematický. Nedostatek příležitostí na práci vede k nepravidelným příjmům, což způsobuje sociální problémy. Tyto problémy mohou vést k problematickému zacházení s penězi a ke vzniku nežádoucích jevů, jako je prostituce, obchod s drogami a formování drogových gangů. Často se to děje z důvodu nedostatečného rodinného prostředí, kde děti mohou bojovat o pozornost matek, zatímco otcové jsou mimo domov, ve vězení nebo nejsou v kontaktu.[69]

Nemožnost akumulace finančních nebo jiných zdrojů vede k problémům ve školní docházce dětí. Ti nevidí vzdělání jako cestu ven z chudoby a často se přidávají k mafiím, které považují za jediné účinné organizace. Nedůvěra ve státní instituce je vede k protistátnímu jednání, což dělá z nich cíle pro trestní organizace. To je zařazuje do segregovaných skupin a připravuje jim horší budoucnost.[70]

[67] GIDDENS, Antony: Sociologie, Praha: ARGO, 1999.
[68] BEALL, J. FOX, S. (2007): Urban Poverty and Development in the 21st Century. Oxfam Research Report. Dostupný z: http://www.oxfam.org.uk/what_we_do/issues/liv.
[69] LEWIS, Oscar. The Culture of Poverty [online]. 1966 [cit. 2022-10-16]. Dostupné z: https://lchc.ucsd.edu/MCA/Mail/xmcamail.2010_11.dir/pdfKPNFlustp6.pdf.
[70] KVÁŠOVÁ, H., Urbanizace a rozvoj měst v zemích Třetího světa, Diplomová práce, Brno, 2006.

Podle některých teoretických odhadů ekonomický růst nebyl v době průmyslové revoluce vždy spojen s populačním růstem. Urbanizace je vnímána spíše jako další průmyslová inovace než jako důsledek růstu populace. Urbanizace bez růstu je běžná, zejména v rozvojovém světě, kde se města rozvíjejí s jiným charakterem. Vzniká otázka, zda urbanizace nepřekáží ekonomickému rozvoji, a jak řešit urbanizační problémy, pokud nevedou ke zlepšení životní úrovně. Studie naznačují, že ekonomický růst má malý vliv na urbanizaci, zatímco demokratická úroveň, bezpečnost, hospodářská struktura a kulturní podmínky hrají klíčovou roli.[71]

Velkoměsta, vznikající v důsledku rychlé urbanizace, často čelí základním problémům, které jsou pro naše města již dávno minulostí. Patří sem nedostatek pitné vody a nezvládnutá úprava znečištěné a splaškové vody. Tato města také zvyšují nerovnosti mezi městem a venkovem, kde lidé na venkově často žijí v chudobě, zatímco prosperita se soustředí ve městech. Tento rozdíl přitahuje mnoho lidí z venkova do měst, což dále zvětšuje propast mezi bohatstvím a chudobou a uzavírá se tak začarovaný kruh.[72]

3.1. Shrnutí

- Existují tři hlavní skupiny globálních problémů: mezi lidmi, sociální a ekologické problémy.
- Postmoderní města čelí novým i starým výzvám, jako je nárůst kriminality a epidemie, ale také novým výzvám spojeným s průmyslem 4.0, jako je zabezpečení dat a logistika ve městech.
- Postmodernismus v městském kontextu přináší rozmanitost a různé pohledy na řešení problémů, což vede k nejistotě a komplikuje tradiční přístupy.
- Města se odchylují od svých tradičních cílů a hledají nové způsoby řešení, přičemž důraz je kladen na rozmanitost a individuální přístupy.

[71] FAY, Marianne. Urbanization Without Growth: A Not-So-Uncommon Phenomenom. Oxford: World Bank, 2000.
[72] DUDWICK, Nora. From farm to firm: rural-urban transition in developing countries. Washington, D.C.: World Bank, c2011, xvi, 235 p. Directions in development (Washington, D.C.). ISBN 08-213-8640-9.

4. Atributy syntetických postmoderních měst

Syntetická postmoderní města jsou takovými urbanistickými celky, jež v sobě kombinují prvky postmoderní společnosti, mající mnoho protichůdných tendencí a prvků nejnovějších technických a vědeckých poznatků. Jsou tedy technicky velmi dobře navržené a postavené často za pomoci technologií, jež nebyly nikde jinde postaveny a kombinují neustále se měnící společnost. To tato města uvrhá do ostrých kontrastů, kdy město, ač vychází z konceptů měst minulých, nemá fyzicky žádnou spojitost s městy, ze kterých vychází. Tato města jsou také stavěna v místech, kde žádné město nebylo. Neexistují v nich tak vztahy obyvatel k místům, tyto vztahy se teprve vytváří, což vytváří dojem odloučenosti měst. Postmoderní syntetická města se tedy snaží vymezit vůči tradičnímu pojetí měst známých svojí kompaktností zástavby s jasně vymezeným centrem a periferiemi a snaží se tento koncept rozbít či tento vliv omezit.

O pojmu postmoderní město můžeme hovořit jako o postindustriálním/postmoderním městě a o postmoderní urbanizaci jako o nové formě společnosti, která se objevila na přelomu 60. a 70. let v USA a západní Evropě a následně se rozšířila i do dalších částí světa. Tato společnost je označována různými termíny, jako je postindustriální, druhá modernita, třetí vlna a další. Přestože termín "postmoderní" je obvykle spojován s postmodernismem, což je filozofický směr, který odmítá modernitu, pro účely této práce zůstane používán. Koncept postindustriálního města je komplexnější. Termín "postmoderní město" je spojen s prací tzv. Losangeleské školy.[73]

Postmoderní město vykazuje mnoho charakteristik a rysů, včetně několika klíčových aspektů. Jedná se o nepravidelné rozmístění nových městských prvků, jako jsou uzavřené rezidenční oblasti, což vede ke vzniku nových forem sociálně-prostorové fragmentace a segregace. To vše je ovlivněno globalizací, neoliberalismem a post-fordismem ve vývoji městských a lokalitních prostorových struktur.

[73] DEAR, M., FLUSTY, S. (1998): Postmodern urbanism. Annals of the Association of American Geographers, 88, č. 1, s. 50–72.

4.1. Postmoderní město

Koncept postmoderního města je nejvíce spojován s Losangeleskou školou, která se odlišuje od tradiční školy Chicagské. Autoři této školy se inspirovali zkušeností severoamerického města Los Angeles, které považují za paradigmatické, tedy za město, které určuje zásadní směr naší společnosti. Losangeleská škola se od Chicagské školy odlišuje především zdůrazňováním chaotičnosti prostorového rozmístění místo organického rozmístění, přesunem role města z centra na periferii a fragmentací prostoru a společnosti, včetně rezidenční segregace. Dále reflektuje vliv globálních tendencí a flexibilní produkce na strukturu města.[74]

Kromě toho jsou spojována s postmoderními městy i další témata, jako je vliv neoliberální politiky na rozvoj měst a rostoucí sociální polarizace mezi bohatými a chudými. Nové formy rezidenční segregace v postmoderním městě se vyznačují novými typy segregovaných lokalit, odlišnými příčinami a podmínkami vzniku a odlišnými indikátory, přičemž hlavní roli hraje bohatství a příjem, nikoliv například rasa a etnická příslušnost. Všechna tato témata jsou relevantní pro diskuzi o příčinách a podmínkách prostorového rozmístění a sociální struktuře uzavřených rezidenčních oblastí.[75]

Charakteristickým znakem postmoderních měst je jejich rozdrobenost. Historicky byla společnost nebo město vždy rozdělena podle různých charakteristik, avšak tento rozdělený stav nemusí nutně znamenat fragmentaci. Fragmentace nastává, když dochází k rozpadu celku na samostatně fungující části. Tento proces se často objevuje v souvislosti s přechodem do postmoderní éry.[76]

Fragmentace může být chápána ve čtyřech rovinách: jako rozdrobení myšlenek, společnosti, kultury a prostoru. Tyto aspekty jsou vzájemně provázané a ovlivňují se navzájem. Fragmentace myšlenek se projevuje ztrátou víry v modernost samotnou a vede k hledání nových přístupů, které jsou často označovány jako postmoderní. Mnozí autoři zdůrazňují,

[74] LOW, S. M. (2003): Behind the Gates: Life, Security, and the Pursuit of Happiness in Fortress America. Routledge, New York, 275 s.
[75] ŠIMON, M. (2008): Nové koncepty v urbánní geografii. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
[76] PETRUSEK, M. (2006): Společnosti pozdní doby. Sociologické nakladatelství, Praha, 459 s.

že není zcela odmítnuta modernita, ale spíše je podrobena reflexi, radikalizaci[77] nebo transformaci.[78]

Zvyšující se potřeba zpochybňování modernity je spojena se zvýšenou úrovní anomie, nejistoty, nedůvěry a pocitu strachu. Rostoucí nejistota a obavy jsou také vidět v růstu uzavřených rezidenčních komplexů. Hlavní motivací pro vznik těchto komplexů je větší snaha o zabezpečení sebe a rodiny. Lidé cítí potřebu chránit svůj prostor před ostatními a preferují život v sociálně homogenním prostředí s vyšším pocitem komunitní sounáležitosti.[79]

Mezi obyvateli převládá touha ochránit svůj prostor před ostatními a žít v komunitě, kde jsou lidé podobní sobě a kde panuje silnější pocit společenství. Tento trend vedl k pojmu "militarizace městského života" nebo k popisu měst jako "opevněných", která se stávají bariérami proti vnějšímu nebezpečí.[80]

Díky pokroku v technologii dochází k budování uzavřených rezidenčních oblastí s fyzickými bariérami, jako jsou brány, zdi a kamerové systémy, které mají hlavně zabránit vstupu nepovolaných osob. Tyto bariéry nejsou vidět pouze u soukromých rezidenčních komplexů, ale také ve veřejných a polo-veřejných prostranstvích. Strach a nejistota nejsou pouze důsledkem, ale také důvodem pro rozvoj uzavřených rezidenčních oblastí.[81]

Rozdělení společnosti je zřejmé díky rozšiřování procesu individualizace a vzniku nové sociální struktury. V postmoderní společnosti dochází k vytvoření tří sociálních vrstev, které lze identifikovat na základě ekonomického postavení a životního stylu. Tyto vrstvy se nazývají "světy", protože mezi nimi téměř nedochází k interakci; každá vrstva existuje vlastním způsobem a není příliš závislá na ostatních. Vytvářejí se tak paralelní světy bohatých elit, chudých deklasovaných a rozmanitých středních vrstev. Kulturní rozdělení je patrné v rostoucí diferenciaci životních stylů, postojů a spotřebních návyků. V metropolích také narůstá počet imigrantů, kteří přinášejí kulturní rozmanitost. Fragmentace prostoru je zjevná zejména v nárůstu nových forem rezidenční segregace. I když rezidenční segregace byla pozorovatelná

[77] GIDDENS, A. (2003): Důsledky modernity. Sociologické nakladatelství, Praha, 200 s.
[78] BAUMAN, Z. (2006): Úvahy o postmoderní době. Sociologické nakladatelství, Praha, 165 s.
[79] KELLER, J. (2010): Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti. Sociologické nakladatelství, Praha, 174 s.
[80] DAVIS, M. (1990): City of Quartz: Excavating the Future in Los Angeles. Verso, London, 462 s.
[81] LOW, S. M. (2003): Behind the Gates: Life, Security, and the Pursuit of Happiness in Fortress America. Routledge, New York, 275 s.

i v předmoderních a moderních městech, v postmoderních městech dochází ke vzniku nových forem tohoto jevu.[82]

Vytvářejí se nové formy oddělených oblastí ve městě, jako jsou gentrifikované čtvrti nebo opuštěné zóny. Také se mění vzory a ukazatele rezidenční segregace. Zatímco dříve byla segregace hlavně podle etnického původu a rasy, nyní jsou důležitější ekonomické faktory, jako je povolání.[83]

Různé faktory a podmínky vedou k vzniku uzavřených rezidenčních komplexů, včetně úpadku sociálního státu a vlivu nadnárodních (globálních) faktorů. Tyto komplexní rezidenční oblasti jsou považovány za extrémní případy rezidenční separace, kde se shromažďuje sociálně homogenní obyvatelstvo podle různých kritérií, jako jsou společenská vrstva, etnicita, věk, životní styl nebo náboženství, přičemž jsou převažující sociálně silní obyvatelé.[84]

Rezidenční segregace hraje roli jak jako příčina, tak důsledek vzniku těchto uzavřených rezidenčních komplexů. To je součástí sociálně-prostorové dialektiky, kde oddělení sociálně silnějších obyvatel do těchto uzavřených oblastí přispívá k prohlubování sociálních nerovností a polarizace. Koncentrace sociálně silných obyvatel v těchto oblastech tak může v budoucnu zvýšit úroveň rezidenční segregace.[85]

Přechod k postmoderní společnosti je úzce spojen s procesem globalizace, který má výrazný dopad zejména na velká města. Dochází k formování nové hierarchie světových měst, přičemž na vrcholu této hierarchie stojí města s vysokou koncentrací sídel nadnárodních společností. Globalizace výrazně ovlivňuje proměnu prostorové struktury měst v globalizovaném kontextu prostřednictvím několika obecných trendů. To zahrnuje internacionalizaci kapitálu a pracovní síly. Vznikají nadnárodní společnosti, které umisťují svá hlavní sídla především do světových měst na vrcholu globální hierarchie sídel. Současně se rozšiřují pobočky těchto společností do měst na nižších úrovních hierarchie.[86]

[82] KELLER, J. (2010): Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti. Sociologické nakladatelství, Praha, 174 s.
[83] MASSEY, D. S., ROTHWELL, J., DOMINA, T. (2009): The Changing Bases of Segregation in the United States. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, č. 626, s. 74–90.
[84] ATKINSON, R., BLANDY, S. (2005): Introduction: International Perspectives on The New Enclavism and the Rise of Gated Communities. Housing Studies, 20, č. 2, s. 177–186.
[85] SÝKORA, L., SÝKOROVÁ, I. (2007) Růst a úpadek metropole: věčné téma výzkumu měst. Geografie, 112, č. 3, s. 237–249.
[86] KNOX, P. L, PINCH, S. (2010): Urban social geography: an introduction. Pearson Education, Harlow, 373 s.

Do těchto měst se přesunují relativně bohatí manažeři nadnárodních korporací, kteří požadují určitý standard bydlení. Tento standard zahrnuje luxusní vybavení bytů, moderní design, poskytování různých služeb a zejména zajištění bezpečnosti. Zaměstnanci nadnárodních firem preferují bydlení v uzavřených rezidenčních komplexech. Země, do kterých se tito zaměstnanci přesunují na určitou dobu, mají často odlišnou kulturní atmosféru a může zde být vyšší úroveň kriminality.[87] [88] [89]

Vliv internacionalizace kapitálu na proměny měst je patrný zejména v oblasti výstavby nemovitostí, kde nadnárodní developerské společnosti a globální investice do nemovitostí hrají klíčovou roli na trhu. V podmínkách kapitalismu je pro firmy zásadní opětovné investování volného kapitálu, jinak by ztratily svou konkurenční výhodu a mohly by se dostat do ekonomických potíží.[90]

S internacionalizací kapitálu v postmoderní společnosti se akumulace kapitálu stává primárně doménou bankovního sektoru, který je nucen dále investovat dostupný kapitál. Tato investice může probíhat kdekoliv na světě, nejen prostřednictvím firem a bank, ale také prostřednictvím jednotlivců, protože neinvestování volného kapitálu není pro ně výhodné. Investice do nemovitostí jsou považovány za velmi bezpečné a dlouhodobě výhodné, což vede ke globalizaci trhu s nemovitostmi.[91] Tím pádem mohou lidé z různých částí světa nakupovat nemovitosti prakticky kdekoliv, především v atraktivních lokalitách s potenciálem dalšího růstu cen. Tyto lokality zahrnují velká města, turisticky oblíbené destinace a jiná atraktivní místa s relativně nízkými cenami nemovitostí. Budování uzavřených rezidenčních areálů se také rozvíjí v důsledku snahy o zabezpečení investice. Investice do bydlení v uzavřených nebo střežených areálech totiž nabízí vyšší jistotu ochrany proti devalvaci.[92]

V postmoderní společnosti dochází k transformaci sociální stratifikace. I v moderní společnosti byly rozdíly mezi lidmi patrné, avšak v postmoderní společnosti je polarizace mezi

[87] GLASZE, G. (2006): Segregation and seclusion: the case of compounds for western expatriates in Saudi Arabia. GeoJournal, 66, č. 1–2, s. 83–88.
[88] GRANT, R. (2005): The Emergence of Gated Communities in a West African Context: Evidence From Greater Accra, Ghana. Urban Geogrpahy, 26, č. 8., s. 661–683.
[89] WU, F., WEBBER, K. (2004): The rise of "foreign gated communities" in Beijing: between economic globalization and local institutions. Cities, 21, č. 3, s. 203–213.
[90] HARVEY, D. (2012): Záhada kapitálu. Přežije kapitalismus svou poslední krizi? Rybka Publishers, Praha, 263 s
[91] HARVEY, D. (2012): Záhada kapitálu. Přežije kapitalismus svou poslední krizi? Rybka Publishers, Praha, 263 s.
[92] ATKINSON, R., BLANDY, S. (2005): Introduction: International Perspectives on The New Enclavism and the Rise of Gated Communities. Housing Studies, 20, č. 2, s. 177–186.

bohatými a chudými mnohem výraznější.[93] Některá hodnocení uvádějí, že sociální struktura postmoderní společnosti se přesouvá od poměrně souměrných a postupných nerovností k absolutní nesouměřitelnosti. Zatímco příjmy a mzdy nejvyšších vrstev zaměstnanců rostou, u zaměstnanců ve středních a nižších vrstvách mzdy klesají nebo stagnují. Tyto změny v sociální struktuře jsou nejvíce patrné ve velkých městech. Uzavřené rezidenční oblasti se vytvářejí především v lokalitách s vysokou sociální polarizací, jako jsou Latinská Amerika, USA nebo Jihoafrická republika.[94][95]

V polarizované společnosti existuje rostoucí potřeba jedné sociální skupiny vytvářet fyzické bariéry k ochraně svého prostoru před nežádoucími jedinci. Takovým příkladem striktně uzavřené sektorově oddělené čtvrti města jsou takzvané „gate communities“. Ty se objevily v USA v 70. letech 20. století jako reakce na spoustu společenských změn, jako je například nárůst kriminality,[96] [97] což koresponduje s obdobím, kdy se začala formovat postmoderní města. I když určité typy uzavřených rezidenčních oblastí existovaly i v průmyslových městech, byly to především rezidenční formy, které se vyskytovaly v omezeném množství a jejich vliv na celkovou strukturu měst byl marginální.[98]

Tato sociální polarizace není pouze důsledkem, ale i příčinou vzniku uzavřených rezidenčních oblastí. Za jednu z příčin sociální polarizace je často považován rozvoj neoliberální politiky. Neoliberalismus, kterého jsou především zastánci volného trhu a minimálních zásahů státu do ekonomiky, prosazuje privatizaci a deregulaci jako prostředky ke zvýšení zejména ekonomické efektivity. Dochází také k privatizaci bezpečnosti a veřejného prostoru. Podle neoliberální teorie klubových statků jsou uzavřené rezidenční areály vytvářeny z ekonomického zájmu všech zainteresovaných stran. Pro místní správu je výhodné, že nemusí poskytovat různé služby (úklid silnic, odstraňování sněhu, zajištění bezpečnosti), protože

[93] SASSEN, S. (1991): The global city: New York, London, Tokyo. Princeton University Press, Princeton, 397 s.
[94] MARCUSE, P., VAN KEMPEN, R. (2000): Conclusion. A Changed spatial order. In: Marcuse, P., van Kempen, R. (eds.): Globalizing Cities: A New Spatial Order? Blackwell, Oxford, 249–275 s.
[95] LANDMAN, K. (2004): Gated communities in South Africa: The challenge for spatial planning and land use management. Town Planning Review, 75, č. 2, s. 151–172.
[96] LANDMAN, K. (2004): Gated communities in South Africa: The challenge for spatial planning and land use management. Town Planning Review, 75, č. 2, s. 151–172.
[97] MUSIL, J. (2002): Co je urbanizace. In: Horská, P., Maur, E., Musil, J.: Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Praha-Litomyšl, s. 7–53.
[98] BLAKELY, E. J., SNYDER, M. G. (1998): Separate places: Crime and security in gated communities. In: Felson, M., Peiser, R. B. (eds.): Reducing crime through real estate development and management. Urban Land Institute, Washington, D.C., s. 53–70.

rezidenti mohou využívat soukromé služby, které mohou být v mnoha ohledech lepší. Tímto způsobem rezidenti mohou profitovat z využívání společného vybavení, jako jsou bazény nebo tenisové kurty.[99]

Developeři mohou profitovat z prodeje úspěšného projektu uzavřených rezidenčních areálů. Pokud je projekt úspěšný a získá si zájem potenciálních kupců, mohou developeři získat značné finanční prostředky z prodeje nemovitostí. Tyto prostředky mohou použít na financování dalších projektů nebo na investice do jiných odvětví. Úspěch projektu také zvyšuje reputaci developera a může mu otevřít dveře k dalším příležitostem v oblasti nemovitostí.[100]

Není překvapivé, že největší nárůst výstavby uzavřených rezidenčních areálů se odehrává hlavně v zemích s vyspělou neoliberální politikou. Naopak, v západní a severní Evropě, kde jsou veřejné politiky často méně orientované na neoliberalismus, je menší množství nových uzavřených areálů.[101] S rozvojem postmoderní společnosti je zřejmý postupný odklon od fordismu, což byl systém charakterizovaný masovou a standardizovanou výrobou a spotřebou.[102]

V postmoderním městě se již nepovažuje za primární jednotku jednotka produkce, ale spíše jednotka spotřeby. Developeři mají proto významný vliv na utváření městského prostoru, jelikož se musí neustále snažit porozumět potřebám zákazníků a inovovat své produkty v oblasti bydlení. Bydlení sice není běžnou komoditou jako auto či telefon, avšak inovace jsou i zde nezbytné. S cílem dosáhnout zisku musí developeři neustále přicházet s novými bytovými projekty, což může mít vliv na vznik uzavřených rezidenčních areálů. [103]

Jednou z rozdílností mezi postmoderní a moderní společností je větší složitost postmoderního prostředí, která se odráží i v prostorové struktuře města. Modely prostorové organizace moderních měst byly vypracovány především představiteli Chicagské školy sociální ekologie. Tyto modely, jako je například Burgessův koncept koncentrických zón, Hoytův

[99] THER, Philipp. Nový pořádek na starém kontinentě: příběh neoliberální Evropy. Přeložil Zuzana SCHWARZOVÁ. Praha: Libri, 2016. ISBN 978-80-7277-541-5.
[100] GLASZE, G. (2006): Segregation and seclusion: the case of compounds for western expatriates in Saudi Arabia. GeoJournal, 66, č. 1–2, s. 83–88.
[101] CSÉFALVAY, Z., WEBSTER, C. (2012): Gates or No Gates? A Cross-European Enquiry into the Driving Forces behind Gated Communities. Regional Studies, 46, č. 3, s. 293–308.
[102] BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje; nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Praha, 212 s.
[103] REICH, R. B: (2003): V pasti úspěchu. Diagnóza kapitalismu 21. století. Prostor, Praha, 424 s.

sektorový model nebo Harris-Ullmanův vícejaderný model, popisují prostorovou strukturu měst jako pravidelnou a dobře organizovanou. Podle těchto autorů je prostorová organizace města vytvářena působením evolučních a tržních principů, kde jednotlivci soupeří o městský prostor a ti silnější nebo bohatší mají přednostní právo na volbu lokality. Tímto evolučním procesem vznikají oblasti s koncentrací sociálně homogenního obyvatelstva nebo s různými funkcemi.[104]

Moderní městská struktura byla analyzována s využitím metodologie přírodních věd a následně i matematickými modely. Naopak, představitelé Losangeleské školy tvrdí, že struktura postmoderního města je mnohem složitější a formuje se řadou různorodých procesů, což znemožňuje hledání jednoznačného řádu nebo zákonitostí v městské struktuře. Výzkumníci se v této souvislosti obracejí k pojmu "kenokapitalismu", což znamená, že prostorová organizace města je utvářena náhodně podobně jako v loterijní hře Keno. Místo důrazu na přirozené oblasti, které jsou formovány ekologickými principy, se kladl důraz spíše na fragmentaci města. Nové prvky postmoderního města, jako jsou uzavřené rezidenční oblasti, města na okraji (edge cities) a tematické parky, jsou lokalizovány spíše náhodně než podle jasných logických mechanismů.[105]

4.2. Syntetické město

Syntetická města neboli „artificial cities“ jsou uměle vytvořená města. Umělé město je svým způsobem každé město, s tím rozdílem, že města tradičního charakteru podléhala limitům. Limitům ať již z hlediska technologie stavby, místa, kde se mohlo stavět, z čeho nebo jaký byl důvod stavby. I když moderní města mohou díky technologickému pokroku ve stavebnictví do velké míry přetvářet místa, kde stojí budovy a plánovat i velmi rozsáhlé výkopové práce, často tyto budovy, ze kterých byla tvořena města, podléhaly podobným pravidlům, jež části měst či čtvrti od sebe odlišovala. Tím se vytvářely podobné městské části a čtvrti měly podobný ráz.

[104] SÝKORA, L. (1993): Teoretické přístupy ke studiu města. In: Sýkora (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 64–99.

[105] DEAR, M., FLUSTY, S. (1998): Postmodern urbanism. Annals of the Association of American Geographers, 88, č. 1, s. 50–72.

V postmodernismu ovšem není mnoho limitů, jež by bránily realizovat i ty nejodvážnější představy. Zcela nová města ale nejde postavit tam, kde již nějaká města stojí či na místech, kde je prostoru přisouzena jiná funkce, jako je například národní park nebo se zde z nějakého důvodu nesmí stavět. Pro realizaci měst podle nových předpokladů vznikla města takzvaně na zelené louce. Ta sice známe již z minulosti, jejich současná podoba a realizace ještě nevzniklých projektů však zcela nabourávají představu měst tak, jak je známe.

Postmoderní města se snaží vyvarovat procesů, které postihly města moderní, tedy vytváření periferních oblastí, sektorizace výrobních, obytných, průmyslových a jiných částí a snaží se toto vše propojit dohromady. Proto je v postmoderních syntetických městech věnován velký důraz na rychlou, ekologickou hromadnou dopravu, jež je nejen dostupná s velkým množstvím nástupních a výstupních bodů, ale také je v rámci města dobře organizovaná, autonomní a spolehlivá. Naopak se tato města brání individuálním prvkům dopravy, a to nejen kvůli ekologičnosti, ale také pro možnost nevytvářet sociální rozdíly a možnost využít výhody nepotřebnosti parkovacích míst.

Zároveň sektorování měst na obytné čtvrti, průmyslové zóny a další typy má několik problematických aspektů, jako jsou zvýšené přepravní náklady nebo oddělení obytných, komerčních a průmyslových oblastí. Dennodenní pravidelná migrace nejen za prací, ale i za vzděláváním přináší dopravní komplikace známé jako dopravní špičky a brání cestování mezi těmito částmi města. Neefektivita takového typu vnitroměstského transportu se projevuje zdlouhavou dobou cestováním, zvýšením nákladů na dopravu, zvýšenými emisemi částic ve vzduchu.

Taková města řeší nejenom dopravu, ale i další neduhy a nedokonalosti předchozích měst, ale snaží se aktivně předvídat potřeby a nutnosti budoucího vývoje. Příkladem může být množství zeleně, jež postmoderní města již před výstavbou zahrnují nejen do veřejného prostoru, ale i jako neoddělitelnou součást semiveřejných a komercionalizovaných prostor. Současná moderní města se totiž svojí snahou zvýšit množství zeleně často dopouštěla takzvaných zelených pásů okolo měst, jež ovšem zamezují mnoha městům v možnosti

rozšiřování a zvyšují náklady na život v daných městech nebo zapříčiňují nutnost výstavby do výšky, která způsobuje nedostatek volných bytů pro všechny příjmové skupiny.[106]

4.3. 15 minute city

Aby se nějakým způsobem zmírnila striktní sektorovost a s tím spojená negativa, do popředí urbanistických plánovačů i modelů se dostala myšlenka takzvaného 15minutového města. Cílem konceptu 15minutového města je vytvoření samostatných čtvrtí, které obsahují základní životní, pracovní, obchodní, zdravotnické, vzdělávací a zábavní funkce s tím, že městské funkce a služby budou decentralizovány.[107]

Takovýto městský koncept je založen na sedmi základních dimenzích

1. Blízkost

   Vychází ze strategie orientované na blízkost, která se zaměřuje na redistribuci a přemístění městských zařízení a zdrojů; v rámci sousedství umožňuje obyvatelům přístup k šesti základním funkcím: bydlení, práci, obchodu, zdravotní péči, vzdělání a zábavě s 15minutovou docházkou nebo na kole.[108]

2. Hustota

   Hustota je považována za klíčovou strategii pro zajištění toho, aby obyvatelé měli dostatečný přístup ke každodenním potřebám, aniž by byli závislí na osobních automobilech. Hustota může zajistit kritické množství pro fungování místních služeb a podniků v docházkové vzdálenosti, jakož i pro vytváření místních pracovních příležitostí. Výsledkem je, že vyšší hustota podporuje lokalizaci městských funkcí a zároveň nepřímo snižuje celkovou dopravu po městě a s ní spojenou emisi uhlíku pro zajištění toho,

[106] Ramesh, R. & Nijagunappa, R.. (2014). Development of Urban Green Belts - A Super Future for Ecological Balance, Gulbarga City, Karnataka. International Letters of Natural Sciences. 27. 47-53.10.18052/www.scipress.com/ILNS.27.47.

[107] Amir Reza Khavarian-Garmsir, Ayyoob Sharifi, Ali Sadeghi, The 15-minute city: Urban planning and design efforts toward creating sustainable neighborhoods, Cities,Volume 132, 2023 104101, ISSN 0264-2751, https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.104101.

[108] Balletto, G., Ladu, M., Milesi, A., & Borruso, G. (2021). A methodological approach on disused public properties in the 15-Minute City perspective. Sustainability, 13(2), 593. https://doi.org/10.3390/su13020593.

aby obyvatelé měli dostatečný přístup ke každodenním potřebám, aniž by byli závislí na osobních automobilech.[109]

3. Rozmanitost

   Cílem 15minutového města je zvýšit sousedské vztahy a diverzitu prostřednictvím dvou mechanismů: softwarové diverzity a hardwarové rozmanitosti. Softwarová rozmanitost je o vytváření komunit, které představují různorodou škálu kultur, etnik a ekonomických a sociálních tříd. Hardwarová diverzita si klade za cíl vytvářet víceúčelové čtvrti, které zahrnují například obytné, komerční a rekreační využití, transformace 15minutového města z monocentrické městské struktury do polycentrické formy. Tento model vychází z filosofie chrono-urbanismu, která pracuje z tezí, že lokalizace pracovních míst může zlepšit kvalitu života lidí. Tím, že jim zabrání ztrácet čas každodenním dojížděním do zaměstnání a do práce a tím snížit emise uhlíku.[110]

4. Digitalizace

   Možnosti, které poskytla digitalizace v inteligentním řešení během pandemie, přesvědčily zastánce konceptu, aby využili technologie chytrého města jako doplněk k dalším principům chytré technologie, jako jsou velká data a internet věcí, umožňují plánovačům přístup k aktuálním datům v reálném čase, pomáhají občanům aktivněji zapojit do plánovacích rozhodovacích procesů a umožnit obyvatelům využívat zdroje vody a elektřiny efektivněji.[111]

5. Urbanistický design

   Urbanistický design v lidském měřítku. Potřeba návratu k lidskému měřítku bylo jedním z hlavních poučení, které pro města vyplynulo z pandemie COVID-19. Měřítko a forma 15minutového města jsou definována na základě lidských potřeb a charakteristik. Tento koncept obhajuje změnu designu veřejných prostor ve prospěch občanů. a nikoliv pro

[109] Pozoukidou, G., & Chatziyiannaki, Z. (2021). 15-minute city: Decomposing the new urban planning Eutopia. Sustainability (Switzerland), 13(2), 1–25. https://doi.org/ 10.3390/su13020928.

[110] Allam, Z., Bibri, S. E., Chabaud, D., & Moreno, C. (2022). The '15-minute city' concept can shape a net-zero urban future. Humanities and Social Sciences Communications, 9 (1), 1–5. Dostupné z: https://doi.org/10.1057/s41599-022-01145-0

[111] Viale Pereira, G., Cunha, M. A., Lampoltshammer, T. J., Parycek, P., & Testa, M. G. (2017). Increasing collaboration and participation in smart city governance: A crosscase analysis of smart city initiatives. Information Technology for Development, 23(3), 526–553. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/02681102.2017.1353946.

automobily. Podporuje investice do pěší a cyklistické dopravy, aby obyvatelé města mohli uspokojovat své každodenní potřeby v rámci 15 minut chůze nebo jízdy na kole.[112]

6. Propojenost

   Připojení. Vytvoření spojení mezi sousedstvími veřejnou dopravou pomáhá vyhnout se izolovaným sousedstvím či enklávám ghett. Zajišťuje kontinuální integraci jednotlivých čtvrtí do širší městské struktury. V rámci 15minutových městských čtvrtí jsou aktivní způsoby mobility, jako je chůze a jízda na kole kombinovány s veřejnou dopravou, což zvyšuje efektivitu veřejné dopravy a řeší problematiku první/poslední míle spojení. [113]

7. Flexibilita

   Flexibilita. Koncepce 15minutového města prosazuje přeměnu jednoúčelových veřejných a poloveřejných prostorů na víceúčelové prostory, aby se maximalizovalo využití budov a prostorů. Prostor usiluje o přidělení víceúčelových rolí veřejným a poloveřejným prostorům, které jsou již využívány ke konkrétnímu účelu v určitou denní dobu nebo v určité dny. Příkladem je Paříž, kde se některá školní hřiště stávají parky, když je škola v provozu a o víkendech slouží jinému účelu.[114]

[112] Moreno, C., Allam, Z., Chabaud, D., Gall, C., & Pratlong, F. (2021). Introducing the "15-minute city": Sustainability, resilience and place identity in future post-pandemic cities. Smart Cities, 4(1), 93–111. Dostupné z: https://doi.org/10.3390/smartcities4010006.

[113] Duany, A., & Steuteville, R. (2021). Defining the 15-minute city. Dostupné z: https://www.cnu.org/publicsquare/2021/02/08/defining-15-minute-city.

[114] Duany, A., & Steuteville, R. (2021). Defining the 15-minute city. Dostupné z: https://www.cnu.org/publicsquare/2021/02/08/defining-15-minute-city.

Obrázek 5 Moreno, C., Allam, Z., Chabaud, D., Gall, C., & Pratlong, F. (2021). Introducing the "15-minute city.

Koncept 15minutového města klade důraz na sociální spravedlnost a rovný přístup k městským službám, decentralizuje městskou infrastrukturu a funkce. Tento model zahrnuje dostupné bydlení, pracovní příležitosti a sociální služby pro zranitelné sociální skupiny. Navíc zapojuje různé třídy obyvatel, včetně nízkopříjmových a marginalizovaných, do plánování města. Koncentrace na blízkost a kompaktní uspořádání čtvrtí v 15minutovém městě přináší sociální výhody, jako jsou lepší veřejné zdraví, snížená kriminalita a zvýšené příležitosti pro sociální interakce. Díky lokalizaci pracovních příležitostí má obyvatelstvo více času na základní sociální funkce, jako je bydlení, zdravotní péče, vzdělávání a zábava. Tento model také přináší ekonomické a environmentální přínosy, jako je udržení ekonomické životaschopnosti při nižší

spotřebě energie a snížení emisí spojených s dopravou díky rozmístění podniků na úrovni sousedství a důrazu na blízkost pracovišť.[115]

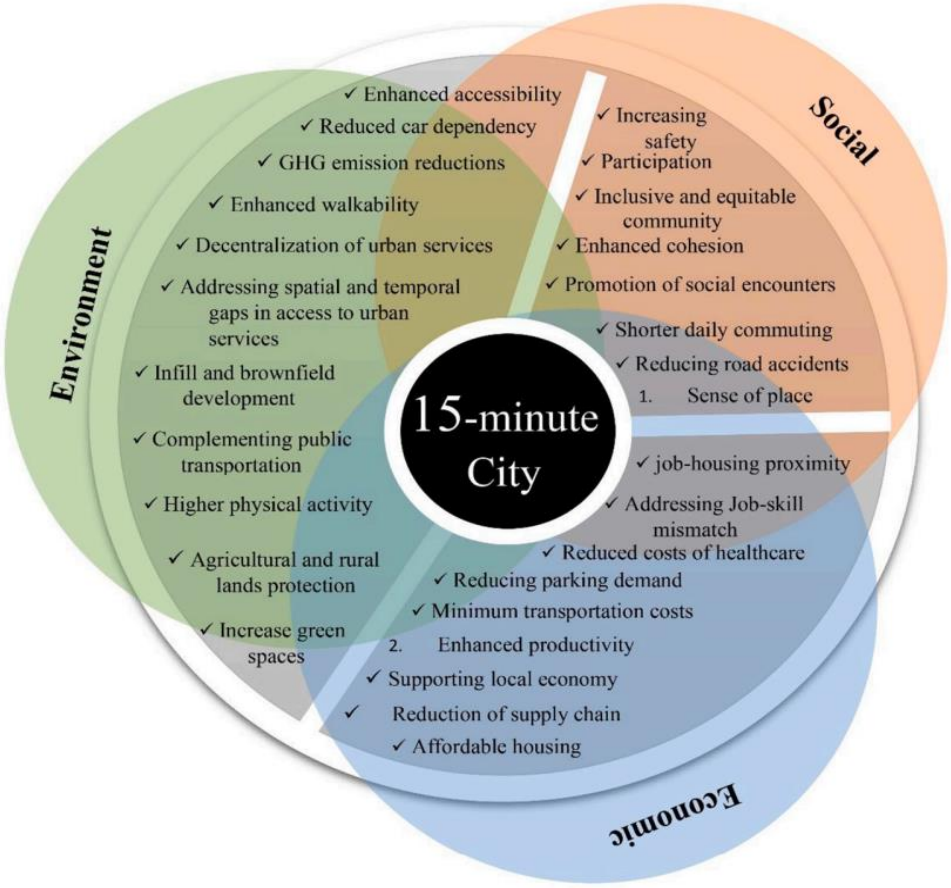

Obrázek 6 Amir Reza Khavarian-Garmsir, Ayyoob Sharifi, Ali Sadeghi, The 15-minute city: Urban planning and design efforts toward creating sustainable neighborhoods Cities, Volume 132,2023,104101. ISSN 0264-2751. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.104101. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275122005406).

Koncept 15minutového města řeší jeden z velkých problémů, který se vyskytuje v mnoha velkých městech, a to potravinové pouště. Tento termín se používá k popisu oblastí, kde je omezený přístup k čerstvým potravinám, jako jsou ovoce, zelenina a celozrnné produkty, z důvodu nedostatku supermarketů, tržnic a dalších obchodů s potravinami. Místo toho se v těchto oblastech často nachází převážně řetězce rychlého občerstvení, které nabízejí rychlé, ale často nezdravé jídlo.[116]

[115] Jin, J., & Paulsen, K. (2017). Does accessibility matter? Understanding the effect of job accessibility on labour market outcomes. Urban Studies, 55(1), 91–115. Dostupné z: https://doi.org/10.1177/0042098016684099.
[116] Lauren Chenarides, Clare Cho, Rodolfo M. Nayga, Michael R. Thomsen, Dollar stores and food deserts, Applied Geography, Volume 134, 2021, 102497. ISSN 0143-6228. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2021.102497.

Syntetická města mají mnoho výhod, které pramení z toho, že mohou od začátku plánovat to, jak město bude vypadat. Kvalitní organizační plán města může šetřit náklady především v aktivní fázi města a může předcházet tradičnímu městskému cyklu (urbanizace, suburbanizace, deurbanizace a reurbanizace).[117] Tento cyklus není v souladu s moderním společenským pohledem trvale udržitelného nerůstu.[118]

Postmoderní města na plnou plánovitost či velkou míru uplatňovaných regulací mohou také tratit. Města jsou dynamickým prostorem, jenž se musí neustále přizpůsobovat a vytvoření měst na základě současných nejmodernějších poznatků může paradoxně vést k rychlejší stagnaci než u měst, která prochází tradičním vývojem.

Takto vytvořené prostory jsou zaměřeny převážně na takové služby, které nejsou znečišťující či jinak obtěžující. Převládá v nich ekonomický důraz na služby, vědu, výzkum a inovace. Nenachází se v nich průmyslové podniky ani jiné prvky, které byly ještě donedávna vidět v běžných městech jako jsou opuštěné prvky architektury, továrny nebo jiné závody. Do popředí městského prostoru se tak dostávají kulturní společenské a volnočasové aktivity, které spolu se zábavními místy vytváří dostatečné komerční příležitosti nahrazující tradiční ekonomické subjekty měst. Velký prostor je v takových městech věnován galeriím, muzejním a výstavním prostorům, jež si mezi sebou často konkurují o potenciální návštěvníky.[119] Mnohdy tyto prostory nabízí především upomínkové turistické či jiné předměty nízké kvality, které mají ale vysokou přidanou hodnotu. Cílí tedy především na turisty, kteří jsou důležitými aktéry pro zdroj financí postmoderních měst.[120]

Spotřební chování má klíčový vliv na současnou společnost a město představuje místo, kde tento proces probíhá a opakuje se. Ovlivňuje městskou strukturu, veřejný prostor a významně ji formuje. V dnešní době je městská kultura často chápána jako kultura konzumu a zboží, což reflektuje důležitost spotřeby. Město je dnes produktem postindustriální

[117] MATOUŠEK, Roman, OSMAN, Robert, ed. Prostor(y) geografie. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2733-5.
[118] FRAŇKOVÁ, Eva a JOHANISOVÁ, Naďa. Udržitelný nerůst. Nový zastřešující koncept v environmentální argumentaci? Online. 2016. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5974/5086.
[119] Degen Wang, Yu Niu, Lin Lu, Jia Qian, Tourism spatial organization of historical streets – A postmodern perspective: The examples of Pingjiang Road and Shantang Street, Suzhou, China, Tourism Management, Volume 48, 2015, Pages 370-385, ISSN 0261-5177. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.12.007.
[120] Miles, S. 2010. Spaces for consumption. CA: SAGE publications, Dostupné z: https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/spaces-for-consumption/book231794.

spotřební ekonomiky, kde jeho úspěch není měřen pouze výrobou, jak tomu bylo v minulosti, ale především spotřebou.[121]

I když je takové postmoderní město etalonem pro segregaci pozitivních městských jevů nebo se alespoň takové snaží být, stejně je to město globální a na jeho chodu se podílí globální faktory. Město svojí ekonomickou aktivitou, požadavky trhu, turistů nebo ekonomických subjektů musí být v neustálém kontaktu. Postmoderní město je proto pluralitní. Mnohočetnost na všech úrovních od módních a společenských trendů přes ideologie a konče individuálním pohledem na všechny aspekty nejen osobního, ale i společenského života. Taková města jsou místy, kde se jednoznačnost zpochybňuje a věda s technikou, na kterou každý spoléhá a nedá se bez ní obejít, přináší možnosti jak osobní pravdy a životní přístupy realizovat a dostat do povědomí ostatních.[122]

Tomu je přizpůsobena architektura, jež hraje velkou roli v tom, jak město vypadá i jak se prezentuje. Budovy postavené v postmoderním stylu jsou charakterizovány neobvyklými tvary a liniemi, které představují odchylku od přísně obdélníkových struktur modernismu. Struktura postmoderních měst může být velmi rozmanitá až chaotická, neboť zde dochází k prolínání mnoha různých architektonických směrů a komunit. Tím vzniká jakýsi průnik minulých a současných stylů, tradic a kulturních vlivů. Pro postmoderní města je typická také vysoká míra národnostní rozmanitosti, která přináší množství různých kulturních zařízení sloužících různým etnickým skupinám, stejně jako restaurace nabízející speciality z různých národních kuchyní. Tato pestrost kulturního vyžití přispívá k bohatství a dynamice postmoderních měst. Přesto postmoderní města, především ta postavená nově či z velké části přebudovaná, vypadají čistě až sterilně, oproštěna od toho, co je pro běžný chod každého města potřebné. Skryty a odsunuty do pozadí jsou všechny negativní vlivy nebo skutečnosti, jež by mohly někomu vadit či ho pobouřit.[123]

Proto je konceptem takového města vypadat vizuálně co nejlépe, vytvořit dojem, že je oproštěno od minulosti a současný velice propracovaný stav je tím nejdokonalejším. Koncept postmoderního města často spojuje hedonismus, úpadek hodnot, relativizaci a radikální

[121] Jayne, M. (2005). Cities and Consumption (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203358733.
[122] BERTENS, Johannes Willem. The idea of the postmodern: a history. New York: Routledge, 1995, ix, 284 p. ISBN 0-203-35932-1.
[123] ELLIN, Nan. Postmodern urbanism. Rev. ed. New York, c1999, viii, 392 p. ISBN 15-689-8135-X.

pluralismus. Postmoderní město, ať již vycházející z historických měst nebo vzniklé náhlým vzedmutím životní úrovně, přímo reaguje na nedostatky předchozího městského modelu a vymezuje se velkou diferenciací, která je ovšem zdánlivá, protože rozdíly v rámci postmoderního města by měly být jen minimální, tak, aby se taková města dala dobře spravovat.[124]

4.4. Smart city

Města se snaží inovovat a jedním z těchto nových konceptů jsou tzv. chytrá města. Chytré město plně využívá svůj potenciál a hledá způsoby, jak řešit problémy a využívat výhod městského prostředí efektivněji. Technologie hrají klíčovou roli v transformaci obyčejného města na chytré město, umožňují efektivní řízení dopravy, úsporu energie a zlepšení kvality života. Chytré město využívá informace k optimalizaci různých aspektů života ve městě, a to nejen v rámci infrastruktury, ale i kulturních a rekreačních možností. Definice chytrého města se liší, ale většinou se shoduje na tom, že se jedná o využití technologické sítě pro zlepšení života obyvatel a návštěvníků města.[125]

Cíle takové sítě jsou velmi ambiciózní, neboť města řeší širokou škálu problémů, včetně těch environmentálních, ekologických a sociálních, které lze řešit pomocí konceptu smart city. Nicméně hlavním cílem není vytvořit strojově dokonalé město, nýbrž umožnit městům určitou flexibilitu pro vlastní rozvoj. Zároveň je však důležité zabránit nekontrolovanému rozrůstání měst, což ve 20. století vedlo k takzvané sídelní kaši (urban sprawl).[126]

Efektivní využívání zdrojů a digitálních technologií mohou minimalizovat negativní dopady měst na životní prostředí a zlepšit celkovou funkčnost měst v různých oblastech, jako jsou ekonomika, sociální sféra a životní prostředí. To umožňuje městům provádět inovativní projekty a udržitelné iniciativy s důrazem na bezpečnost a dlouhodobou udržitelnost.[127]

[124] BAUMAN, Z., 2006. Úvahy o postmoderní době. 2. vyd. Praha: Slon. ISBN 80-76429-11-3.
[125] Musa S. (2016), Sam. Smart City Roadmap [Online]. Retrieved July 30, 2017, from http://www.academia.edu/21181336/Smart_City_Roadmap.
[126] RAFFERTY, John. The Problem of Urban Sprawl [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: https://www.britannica.com/explore/savingearth/urban-sprawl.
[127] Mohanty S. (2016). Everything You wanted to Know about Smart Cities, IEEE Consumer Electronics Magazine, Volume 6, Issue 3, p. 60–70.

Chytré město integruje různé oblasti a odlišuje se tím od běžného města. Zatímco některá města se snaží propojovat různé systémy, chytré město využívá plné propojení informačních technologií, vládních struktur a komunikace, včetně fyzických a elektronických aspektů. Díky široké škále informačních zdrojů, včetně internetu, může chytré město dokonce předvídat nečekané události.[128]

Koncept chytrých měst bude v nadcházejících letech stále žádanější, zejména s ohledem na očekávaný nárůst městské populace. Podle odhadů Světové banky do roku 2050 bude tvořit městské obyvatelstvo 70 % celosvětové populace. Města také významně přispívají k tvorbě HDP, avšak pouze v případě, že jsou řízena efektivně a že se přebytečné zdroje neztrácejí kvůli nevhodné správě.[129] Pro plné fungování chytrého města je klíčová aktivní účast jeho obyvatel. Ta nemusí nutně zahrnovat účast ve všech rozhodovacích procesech, ale může se projevovat i skrze chytrá zařízení v domácnostech, jako jsou chytré telefony, lednice nebo oblečení, které jsou vybaveny senzory a připojeny k internetu věcí. Tato zařízení generují spoustu informací, které mohou být anonymně využity pro získání cenných dat pro město, podobně jako bylo využito při aplikaci Chytrá karanténa.[130]

Nedá se předvídat, do jaké míry budou technologie ovlivňovat lidské životy. Existují města, která se snaží o plnou kontrolu svého obyvatelstva nebo používají systémy sociální kontroly, jako je kontroverzní čínský kreditový systém, což ukazuje, jak daleko mohou technologie zajít, pokud nejsou respektována lidská práva. Tato myšlenka je podobná mnoha utopickým nebo antiutopickým dílům, jako je slavný román 1984 od George Orwella, nebo epizoda seriálu Black Mirror s názvem "Nosedive".

Aktivity, které jsou definovány pro základ fungování chytrých měst jsou:[131]

- inteligentní ekonomika,
- inteligentní lidé,

[128] Hollands, R. G. (2008). Will the real smart city please stand up? [Online]. City, 12(3), 303-320. https://doi.org/10.1080/13604810802479126.

[129] Urban Development [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview.

[130] Dohledávání setkání (contact tracing): Na ubrousek [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=xe8nN0nAlL8&t=115s.

[131] Giffiner, R. (2017). Smart cities: Ranking of European medium-sized cities [online]. Wien : Vienna University of Technology, [online]. pp. 10-12. Retrieved July 30, 2017, from http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf.

- inteligentní městská správa,
- inteligentní doprava,
- inteligentní životní prostředí
- inteligentní život.

Pouhým výčtem, co všechno by mělo být "chytré", je zřejmé, že závislost chytrého města na inteligentních jedincích znemožní jeho realizaci. Inteligentní městská správa by musela být zcela automatizovaná, což by však odstranilo dynamiku města. Propojení všech aspektů do jednoho funkčního celku přinese kompromisy, které mohou zpochybnit samotný koncept chytrého města. Inteligentní jedinci jsou klíčoví pro město, protože se starají o mezilidské vztahy, poskytují služby, komunikují, zajišťují zdravotní péči, vzdělání, a reagují na krizové situace a katastrofy, stejně jako o bydlení, kulturu, sport a umění, [132] ale jsou nejslabším článkem řetězce. Chytré město vždy dle mého názoru bude inklinovat ke zneužívání systémů, a tím i k modelům založeným na kontrole obyvatel. Je jen otázkou, zda a jakým způsobem bude toto zneužíváno.

Městské systémy jsou zranitelné a náchylné ke zneužití. Chytré město má potenciál k nadměrné kontrole obyvatelstva, což může být problematické. Klíčovým tématem je, kdo bude mít kontrolu nad městskými systémy a jak se budou řešit případné chyby. Tato otázka je důležitá i v souvislosti s počítačovým rozhodováním, které může být ovlivněno lidskými intervencemi. Existuje také riziko, že hackeři budou moci ovládat města, jak je znázorněno v populárních videohrách, například ve hrách od Ubisoftu, jako je Watch Dogs. Chytrá města nejsou zcela autonomní a nemohou být zcela "chytrá". Budou se zaměřovat na snižování nákladů a propojování systémů s internetem věcí, ale musí také respektovat potřeby obyvatel, kteří preferují offline životní styl. Někteří lidé se budou aktivně bránit technologiím a sběru dat, což je patrné i v dnešní době, kdy je ochrana osobních údajů regulována právními předpisy, jako je GDPR.[133]

Chytrá energetika je klíčovým prvkem chytrých měst, které efektivně využívají obnovitelné zdroje energie. Tento systém zahrnuje výrobu, distribuci a skladování energie

[132] Karter, R., and Litow, S. (2009). Informed and Interconnected: A Manifesto for Smarter Cities [Online]. In Harvard Business School General Management (p. 28). from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1420236.

[133] Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) [online]. 2013 [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: https://www.uoou.cz/obecne-narizeni-o-ochrane-osobnich-udaju-gdpr/ds-3938/p1=3938.

v souladu s poptávkou a nabídkou. Implementace tohoto systému do městského prostoru však přináší výzvy, jako je napojení budov na tuto síť, jejich dimenzování a případné změny vlastnictví. Navzdory regulativním požadavkům budou existovat operativní otázky, které úřady nemusí efektivně kontrolovat. Chytrá města mohou čelit různým úskalím a nejistotám.

V chytrém městě je zahrnuta i zdravotní péče, ale ne všichni obyvatelé dodržují zásady zdravého životního stylu. Porušení těchto zásad by mělo být od chytrých měst penalizováno, což může odradit občany od jejich porušování. Spolupráce inteligentní zdravotní péče s dopravou je klíčová pro rychlý transport pacientů do nemocnice. Nicméně, nucené vymáhání pravidel je nehumánní a může připomínat totalitní režimy. Existuje riziko, že pokud město bude mít aktivní prvky, které se řídí přísnými nařízeními, může to mít negativní následky. Tyto situace byly zpracovány v různých filmech, jako je Terminátor, Já robot nebo Demolition Man.

Zdravotní péče v chytrých městech využívá mnoho senzorů k monitorování zdravotního stavu. Kromě běžné zdravotní technologie jsou používána i nositelná elektronická zařízení, která se přizpůsobují tělu a disponují odolností vůči vodě a prachu. Tato zařízení jsou neustále aktivní a na trhu je dostupné různé "chytré" oblečení jako podprsenky, boty, bundy a další, musí však splňovat standardy bezpečnosti, konkrétně IP krytím,[134] jako je odolnost vůči vodě a prachu; to je u těchto zařízení již samozřejmostí. Zařízení jsou v chodu neustále. Na trhu se dnes již dá sehnat všemožné oblečení s přídomkem „chytré“. Lze sehnat inteligentní podprsenka, boty, ponožky, bunda, ale i další kusy oblečení.[135] Plánuje se využití telemedicíny, která umožní diagnostikovat a léčit pacienty na dálku pomocí popisu jejich obtíží a senzorů. Outsourcing zdravotní péče se také rozšiřuje, například radiologické analýzy jsou nyní prováděny v zahraničí.[136] Outsourcing cenzury a obsahu velkých internetových společností se stále více přesouvá do jihovýchodní Asie, jako jsou Filipíny, aby se ušetřily náklady na drahé softwarové řešení.[137] Outsourcing se rozšířil i do tradičních oblastí, jako jsou obchody. Například elektronické pokladny mohou být vzdáleně kontrolovány pracovníky v zahraničí,

[134] BERKA Štěpán; Elektrotechnická schémata a zapojení 2; BEN - technická literatura, Praha 2010, ISBN 978-80-7300-254-1.
[135] KOHOUT, Martin. Chytré oblečení měří tep, kroky, kalorie a zvládne i masáž [online]. 2016 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://freebit.cz/chytre-obleceni-je-kolem-nas-vite-co-umi/.
[136] DANĚK, Petr, Adam ČAJKA, Filip CHVÁTAL, Petr VODA, Lenka ZAHRÁDKOVÁ a Pavlína ZRŮSTOVÁ. Indie: společnost a hospodářství v transformaci: Kapitoly z humánní geografie Indie [online]. Brno: MUNI press, 2014 [cit. 2022-10-18].
[137] BLOCK, Hans a Moritz RIESEWIECK. Čističi: Im Schatten der Netzwelt - The Cleaners [online]. 2018 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FCqjdn4ST9E.

kteří často pocházejí ze zemí s levnou pracovní silou.[138] Koncept chytrých měst protkaných elektronickými senzory a inteligentní umělou inteligencí je tedy zatím velmi vzdálený cíl.

Chytré město využívá velké množství senzorů, které často obsahují technologii křemíkových tranzistorů. Výroba těchto senzorů je energeticky náročná, ačkoliv mají dlouhou životnost, která se počítá v tisících let. V praxi však není možné udržet optimální podmínky pro provoz senzorů po tak dlouhou dobu, což způsobuje zastarávání a případné poruchy. Tím se přesunuje energetická náročnost na jiné oblasti, ačkoliv by teoreticky mělo chytré město ušetřit energii.[139]

Dnes je zpracování velkého množství dat závislé na Big Data technologiích, vyžadujících výkonné počítače pro rychlou analýzu. I pro malá města představuje tato potřeba výkon srovnatelný se superpočítači a vybudovaným datovým centrem. Při plánování chytrého města je třeba brát v úvahu tyto požadavky. Pro mnoho současných měst je implementace takových technologií náročná nebo se omezuje jen na klíčové oblasti.[140]

[138] FARKAČOVÁ, Lenka. Neučebnice ekonomie: pro každého na každý den. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3193-8.
[139] SMIL, Vaclav. *Jak se vyrábí dnešní svět: materiály a dematerializace*. Přeložil Jana KOČIČKOVÁ. Brno: BizBooks, 2017. ISBN 978-80-265-0673-7.
[140] Townsend, A. M. (2014). Smart cities: big data, civic hackers, and the quest for a new utopia. New York: W.W. Norton. ISBN 0393349780.

Chytré město bude efektivní jen částečně, například v řízení osvětlení, sledování příjezdu MHD a plnění popelnic, což umožní flexibilnější sběr odpadu. Ovšem vůle obyvatel, právní překážky a technické problémy s infrastrukturou vytvoří vyvážený stav, kdy město nebude úplně "chytré", ale přesto bude poskytovat lepší služby než města bez těchto technologií.

4.5. Architektura

Dalším klíčovým prvkem je vertikalita. Většina měst se skládá z budov, které mají různé tvary, funkce a majitele. Tyto budovy mají omezený přístup a stanovená pravidla pro návštěvníky, což omezuje jejich využití. Pro plné využití konceptu chytrého města bude třeba tyto omezení překonat.

Obrázek 7, Vize budoucího vzhledu New Yorku s výraznou vertikalitou. Zdroj: https://i.pinimg.com/originals/ff/6c/7c/ff6c7ca4a9f85a76eca4736a9da11243.png.

V obchodních domech není hlavním účelem bydlení, ale spíše nakupování a poskytování různých služeb a zážitků. I když někteří lidé tráví čas v obchodních centrech, například setkáváním se ve své komunitě, tato místa nejsou primárně určena k bydlení.[141] Sportovní stadiony jsou specifickými prostory, kam lidé přicházejí na události a poté je opouštějí. I když jsou samostatnými budovami se svými vlastními základy a stěnami, nejsou široce integrovány do celkové struktury města. Moderní města se tak v tomto ohledu moc neliší od současných, což je ovlivněno právním systémem, který byl formulován již v minulosti. Futuristické projekce často naznačovaly propojené budovy, ale v praxi se takové struktury zatím zřídka realizují.

Obrázek 8, Gate Tower Building in Osaka – Expressway through the Building [online]. 2014 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: Gate Tower Building in Osaka – Expressway through the Building.

Města s vysokými budovami byly často viděny jako ideální urbanistické koncepty a tato představa přetrvává. Integrace takových budov s okolím však vyvolává právní a technické komplikace. Nejistota týkající se odpovědnosti za technický stav prvků procházejících budovami a problémy s opravami a demolicemi jsou důležitými aspekty. Tato situace již byla viděna v Gate Tower Building v Osace, Japonsku, kde dálnice prochází přes budovu. Dálnice je oddělena od budovy a musí být izolována proti hluku a vibracím.[142]

I přesto, že bylo navrženo několik projektů, které kombinovaly různé funkce budov do jednoho celku, většinou bylo od tohoto konceptu upuštěno kvůli vysokým nárokům na realizaci. Hlavním problémem byla ochrana obyvatel v oblasti zdraví a bezpečnosti, včetně

[141] MATOUŠEK, Tomáš. Na brigádu nejdou, nikam nejezdí. Děti tráví prázdniny v obchoďácích [online]. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/deti-prazdniny-obchodni-centra-herni-zony-zavislost-na-hrach.A220711_113224_domaci_imat.

[142] DAUB, John. Highway through a Building Story [online]. 2017 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=C5gRAMFdO_Y.

požárních předpisů a regulace teploty a vlhkosti. Příkladem může být plán Nuselského mostu, který kombinoval most s obytnými budovami, ale kvůli obtížnosti výstavby nebyl realizován.[143]

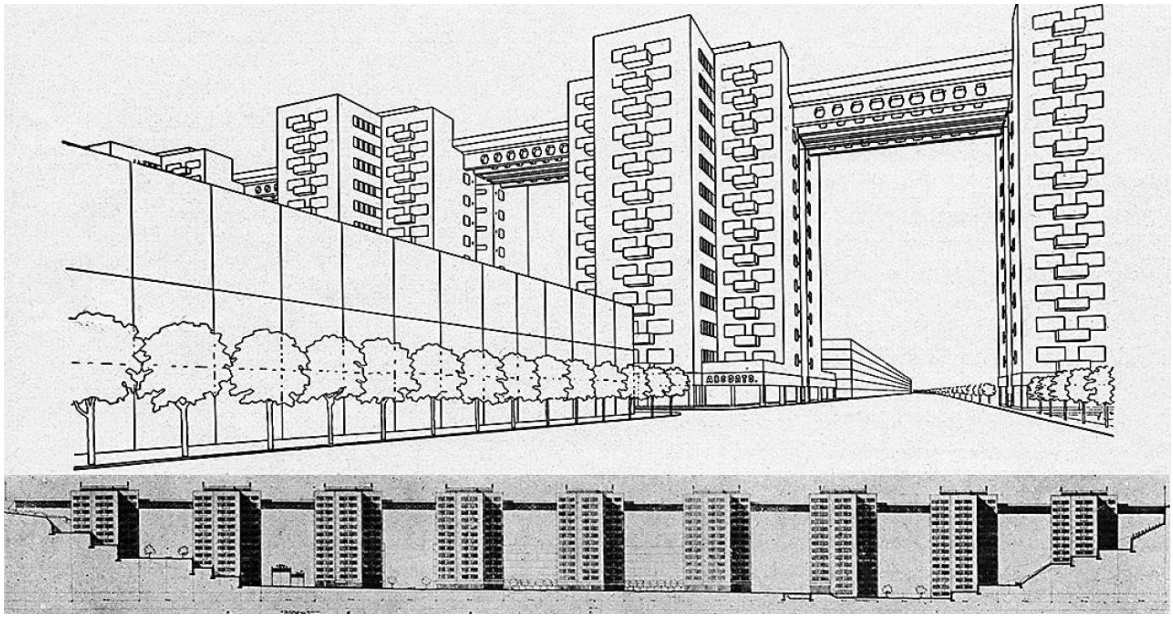

Obrázek 9, HROMÁDKOVÁ, Tereza. Nikdy nepostavená Praha. Nuselský most mohl protínat devět věžáků, Gočár zase navrhoval ke Staroměstské radnici přistavět pyramidu [online]. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://vikend.hn.cz/c1-66071060-nikdy-nepostavena-prah.

Mezi nové trendy postmoderních měst patří skybridges. Ty jsou reakcí na neustále se zvyšující budovy a nemožnost průchodnosti mezi nimi. Vysoké budovy se objevily koncem 19. století, primárně jako kancelářské věže. Tyto rané vícepodlažní kancelářské budovy byly konstruovány kombinací vnitřních kovových rámových struktur a dřevěných konstrukcí, často doplněných obvodovými zděnými stěnami. Počet podlaží se postupně zvyšoval na více než šest. Význam výtahů vzrostl a začaly se běžně používat, což umožnilo urychlení stavby vyšších kancelářských věží. Budova Equitable Building z roku 1870 v New Yorku, s výškou sedm a půl pater, je považována za první vícepodlažní kancelářskou budovu té doby vybavenou osobními výtahy. O pět let později se vícepodlažní kancelářské budovy začaly stavět na přibližně 2,5 metru deseti podlaží, jako například Wester Union Building a Tribune Building v New Yorku. Avšak, tyto budovy stále využívaly obvodové zděné stěny pro konstrukci a fasádu, což vážně omezovalo jejich schopnost růst do výšky. Průlom přišel, když se kovové skeletové rámy začaly používat i pro obvodové konstrukce vícepodlažních budov. První takovou vysokou budovou

[143] KUŽNÍK, Jan a Antonín NOVÁK. „Nuselák" mohl být obří obytný dům. Vypráví architekt a správce [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/technika/nuselsky-most.A171114_102138_tec_technika_kuz.

byla Home Insurance Building v Chicagu z roku 1885, která měla kovový skeletový rám použitý pro fasády budovy od roku 1885.[144]

Od té doby se výšky budov neustále zvyšovaly a dosáhly až supervysokých úrovní, překračujících 300 metrů na počátku třicátých let 20. století a megatěžkých budov na počátku čtyřicátých let 20. století s výškou přes 600 metrů v současnosti. Koncepce vysokých budov obvykle zahrnovala mnoho opakujících se vertikálních podlaží, což efektivně maximalizovalo pronajímatelnou plochu na omezených městských pozemcích. Nicméně, opakující se podlaží limitují žádoucí bytové a pracovní prostředí pro obyvatele, protože omezuje sociální interakce založené na horizontální průchodnosti a propojenosti.

Jeden z novějších přístupů k designu spojených věží zahrnuje umístění některých vzdušných mostů tak, aby poskytovaly významné prostorové funkce vedle komunikačních cest. Tento přístup může výrazně zlepšit sociální interakce mezi věžemi tím, že umožňuje umístění velkých společných prostorů v rámci komplexu věží. Vzhledem k rostoucímu městskému obyvatelstvu se vysoké budovy stávají stále vyššími, a proto je klíčové hledat efektivnější konstrukční řešení, která umožní pružnou organizaci prostoru. Důležité je také lépe řešit problémy spojené s extrémním růstem do výšky a zároveň zachovat sociální interakci. Tento článek zkoumá možná řešení těchto otázek pomocí propojených věží, s důrazem na jejich schopnost zlepšit sociální interakce a konstrukční výkonnost, ale zohledňuje také další aspekty designu.[145]

Vysoké budovy se často začínaly jako kancelářské věže. Do přelomu 21. století bylo více než 80 % vysokých budov přes 200 metrů stále kancelářskými věžemi. Dnes je však pouze 43 % vysokých budov přes 200 metrů kancelářskými věžemi, 30 % jsou rezidenční (25 %) / hotelové (4 %) / služební bytové (1 %) věže a 26 % jsou věže s víceúčelovým využitím. Výšky vysokých budov nadále rostou a dnešní vyšší budovy jsou často vyvíjeny spíše jako věže s víceúčelovým využitím. Pokud vezmeme v úvahu pouze supervysoké budovy nad 300 metrů, 49 % z nich jsou věže s víceúčelovým využitím. Pokud je kritérium výšky dále zvýšeno na 400 metrů, 64 % jsou věže s víceúčelovým využitím, zatímco pouze 26 % jsou kancelářské budovy.

[144] Moon, K. S., & de Oliveira Miranda, M. D. (2020). Conjoined Towers for Livable and Sustainable Vertical Urbanism. International Journal of High-Rise Buildings, 9(4), 387–396. https://doi.org/10.21022/IJHRB.2020.9.4.387.

[145] WOOD, Antony; DU, Peng a SAFARIK, Daniel. Online. 2020. Dostupné z: https://www.ctbuh.org/resources/papers/download/4340-skybridges-state-of-the-art.pdf. [cit. 2024-03-14].

S rostoucí výškou budovy se často usiluje o vytvoření vertikálních městských komunit s více funkcemi namísto vývoje věží s jedinou funkcí.[146]

Mezi známé „sky bridges“ patří ten který spojuje dvě věže budovy Petronas tower v Kuala Lumpur. Tato obří konstrukce je nejenom symbolem inovace a moderního designu, ale také zajišťuje praktické funkce pro uživatele budovy. Své jméno získala právě díky svému umístění ve výšce, několik set metrů nad zemí, kde poskytuje možnost průchodu mezi budovami se jedná i o prvek který umožňuje zvýšení efektivity výtahů mezo oběma budovami či zlepšuje možnosti evakuace v případě požáru.[147]

Obrázek 10 KERWIN, James. Online. 2019. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Petronas_Towers#/media/File:The_Twins_SE_Asia_2019_(49171985716)_(cropped)_2.jpg. [cit. 2024-03-14].

Vertikalita měst jedále posouvána i nadzemními lávkami spojující různá místa ve městech. V mnoha především asijských městech jsou natolik rozšířené, že se po městě dá pohybovat bez faktického kontaktu se „zemí“. Těmto vyvýšeným chodníkům se říká Pedestrian skywalks.

Pedestrian skywalks mohou být součástí systému zvýšených chodníků a lávek, které propojují různé budovy a významné body zájmu v městském prostředí. Jsou navrženy tak, aby umožnily pohodlné a bezpečné pěší přesuny bez rušení automobilové dopravy a zároveň

[146] Moon, K. S., & de Oliveira Miranda, M. D. (2020). Conjoined Towers for Livable and Sustainable Vertical Urbanism. International Journal of High-Rise Buildings, 9(4), 387–396. https://doi.org/10.21022/IJHRB.2020.9.4.387.

[147] NUMAN ALOKO, Aloko. Petronas Twin Towers. Online. 2018. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Mohammad-Numan-Aloko-2/publication/326624649_Structural_Systems_of_Petronas_Twin_Towers/links/5b5988b2458515c4b24934c2/Structural-Systems-of-Petronas-Twin-Towers.pdf. [cit. 2024-03-14].

chránily pěší před povětrnostními podmínkami, jako jsou déšť, sníh nebo silný vítr. Tyto chodníkové lávky mohou být součástí integrovaných systémů dopravy a infrastruktury měst a mohou přispět k zlepšení pohybu pěších, snížení dopravních zácp, zvýšení bezpečnosti a komfortu pěší dopravy a posílení ekonomického a obchodního života v městských centrech.

Hlavním cílem pedestrian skywalks je zlepšit pohyb pěších ve městě a poskytnout jim bezpečné, pohodlné a efektivní možnosti přesunu, zejména v oblastech s vysokou hustotou dopravy nebo v blízkosti významných městských atrakcí a institucí. Tyto lávky mohou být součástí komplexního systému veřejné dopravy a infrastruktury, který zahrnuje chodníky, stezky, cyklostezky a veřejné prostranství.

Pěší lávky poskytují několik výhod pro pěší dopravu a městské prostředí, ale existují také některé nevýhody spojené s jejich používáním. První nevýhodou je, že mohou omezovat interakci pěších s okolím, což může vést k méně živosti a aktivitě na ulicích a v přízemním prostoru. Další nevýhodou jsou finanční náklady spojené s výstavbou a údržbou pěších lávek, které mohou být vysoké, zejména pokud jsou vyžadovány rozsáhlé strukturální úpravy. Bezpečnost je další důležitým faktorem, protože nevhodně umístěné nebo špatně osvětlené pěší lávky mohou být místem pro nežádoucí aktivity, zejména v nočních hodinách. Přístupnost může být také problémem pro některé pěší, zejména pro ty se sníženou pohyblivostí, a estetický vliv pěších lávek může narušovat vzhled městského prostředí. Dlouhé chodby mohou zpomalit přechod mezi bodem A a bodem B.

Lávky spojující městské prvky jsou dalším krokem k propojení měst bez potřeby dopravních prostředků a při vhodně navržených městech ve kterých jsou všechny potřebné prvky blízko sebe vytváření alternativu pro pohyb prostorem. Pedestrian skywalks a sky bridges jsou oba typy struktur, které umožňují pěším překonávat dopravní nebo geografické překážky, ale existují mezi nimi určité rozdíly. Pedestrian skywalks jsou vyvýšené chodníky, které propojují budovy nebo oblasti ve výšce nad úrovní terénu. Tyto chodníky jsou obvykle umístěny v městských prostředích a slouží k pohodlnému a bezpečnému pohybu pěších mezi budovami, obzvláště v hustě zastavěných oblastech. Pedestrian skywalks bývají kryté, aby chránily chodce před nepříznivými povětrnostními podmínkami, jako je déšť nebo sníh. Na druhou stranu, sky bridges jsou mosty nebo spojovací chodby umístěné ve výšce nad zemí, ale mohou být použity i mimo městské oblasti. Tyto mosty mohou být určeny pro pěší, cyklisty nebo dokonce pro automobilový provoz a slouží k překonání dopravních překážek, jako jsou

silnice, řeky nebo údolí. Sky bridges mohou být otevřené nebo kryté a mohou být vyrobeny z různých materiálů, včetně betonu, oceli nebo skla. Základním rozdílem mezi nimi je tedy účel a umístění. Pedestrian skywalks jsou primárně určeny pro pěší v městských oblastech, zatímco sky bridges mohou sloužit širšímu spektru uživatelů a mohou být umístěny jak v městských, tak i v přírodních prostředích.

Obrázek 11 PEREGOY, Beau. "Parasitic" Apartments Are Taking Over Paris Rooftops. Online. 10.2.2016. Dostupné z: https://www.architecturaldigest.com/story/parasitic-rooftop-apartments-paris. [cit. 2024-03-21].

Mezi prvek postmoderních syntetických měst patří také parazitická architektura. Je to forma architektonického přístupu, která spočívá v připojení nových staveb k existujícím větším strukturám. Tyto nové budovy rozšiřují objemy stávajících staveb a často také rozvíjejí jejich funkce. Tento přístup vzniká v reakci na rostoucí dopad každodenní mobility, která ovlivňuje moderní městské prostředí. Parazitní architektura přinesla řešení mnoha problémům a nedostatkům městské komunity, jako je nedostupné nájemné, nedostatek prostoru a potřeba ulevit od přelidnění a tepla generovaného v hustě osídlených městských oblastech. Tento

přístup tak umožňuje využití stávajících struktur efektivněji a flexibilněji k uspokojení nových potřeb městského prostředí.[148]

S tím, jak se architektura musí přizpůsobovat mnoha rychlým společenským změnám, se transformovala i role okrajových, netypických až paradoxních struktur. Vývoj vytvořený evolucí přizpůsobení městského prostoru vedl ke konceptu parazitické architektury. Tato architektonická filozofie se zaměřuje na využití existujících staveb a infrastruktury k vytvoření nových prostorů a funkcí, které rozšiřují možnosti a potenciál městského prostředí. V postmoderní době, kde se města stále více rozrůstají a proměňují se v komplexy staveb a infrastruktury, nabývá parazitická architektura na významu jako prostředek pro optimalizaci a inovaci městského prostředí. Jedním z hlavních rysem tohoto přístupu je jeho schopnost přizpůsobit se stávajícím podmínkám a využít je k vytvoření nových a užitečných nebo potřebných prostor.[149]

Obrázek 12 ARCHITERRAX. Parasitic Architecture. Online. 2014. Dostupné z: https://www.architerrax.com/post/parasitic-architecture. [cit. 2024-03-21].

[148] Baroš, Tomáš a Katunský, Dušan. "Parazitní architektura" Selected Scientific Papers - Journal of Civil Engineering, vol.15, no.1, 2020, pp.19-28. https://doi.org/10.1515/sspjce-2020-0003.

[149] Bonenberg, A.: Place brand building. Urban empathy as an evaluation method. In: Antona, M., Stephanidis, C. (eds.) Universal Access in Human-Computer Interaction. Methods, Techniques, and Best Practices, UAHCI 2016. LNCS, vol. 9737, pp. 150–161. Springer, Heidelberg (2016).

Syntetická města, která jsou často spojována s postmoderním urbanismem, představují ideální prostředí pro rozvoj parazitické architektury. Tyto města jsou často charakterizována svou rychlostí, dynamikou a neustálými změnami, což vytváří potřebu adaptivních a inovativních přístupů k jejich rozvoji a řízení. Parazitická architektura nabízí možnost využít tuto fluidní povahu syntetických měst k vytvoření nových prostorů a funkcí, které odpovídají měnícím se potřebám obyvatel a provozovatelů města.[150]

Parazitická architektura využívá již vytvořených struktur, které využívá, transformuje, avšak za dodržení morfologie původní architektury. Dodává přidanou hodnotu a buď úplně mění nebo výrazně přizpůsobuje prostředí takovým způsobem, aby těmto novým potřeby bylo vyhověno.[151]

Výhodou parazitické architektury je to, že změny, které přináší jsou zpravidla jednoduše proveditelné a mají velký poměr mezi náklady a výnosy. S malou úpravou tak přináší neporovnatelně větší zisky. Proto jsou parazitické prvky měst takový design, který umožňuje snadné přestavby a úpravy umožňující městům přizpůsobovat se novým trendům a požadavkům.[152]

4.6. Doprava

Moderní až postmoderní přístupy k městskému plánování zdůrazňují potřebu podpory veřejné hromadné dopravy a snahy o snížení provozu automobilů se spalovacími motory v určitých částech měst. Tento trend je nejvíce patrný v Německu. Avšak, přestože se jedná o krok směrem k ochraně zdraví obyvatel, tento přístup čelí ostré kritice, která zpochybňuje jeho relevanci pro mnoho lidí.[153] Města stále hledají způsoby, jak nahradit osobní automobily v dopravě. I když je síť veřejné dopravy velmi rozvinutá a může nahradit mnoho aut, stále existují

[150] Hättasch, M.: Form after urbanism: the potential of Grossform. Plan J., 59–76 (2016). http://www.theplanjournal.com/article/form-after-urbanism-potential-grossform.
[151] Given, Daniel. (2021). Developing parasitic architecture as a tool for propagation within cities. JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBANISM. 45. 164-170. 10.3846/jau.2021.14394.
[152] Şensoy, Gamze & Üstün, Berna. (2018). Traces of the Past Utopias in Contemporary Architecture: Parasitic Architecture. Iconarp International J. of Architecture and Planning. 6. 10.15320/ICONARP.2018.44.
[153] BORSKÝ, Michal. Německá města brzy zakážou vjezd i jen pár let starým dieselům. V ČR problém nemají [online]. CNN [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://cnn.iprima.cz/do-nemeckych-mest-se-brzy-nedostanou-ani-par-let-stare-diesely-v-cr-problem-nemaji-189810.

důvody pro zachování osobních automobilů, včetně těch s elektrickým pohonem. Navzdory slibům, technologie elektromobilů zatím nejsou široce dostupné a mnoho lidí považuje jejich masové využití spíše za sen než blízkou realitu.[154] V nákladní dopravě vzniká řada otázek, zejména proto, že kamiony, které přepravují zboží, jsou vlastně mobilními sklady. Tato strategie byla inspirována japonskými ekonomickými modely, jako je "just in time", který byl poprvé zaveden společností Toyota v roce 1926.[155]

Tento nový model výroby nahradil předchozí systém skladování zboží. Základní požadavky na budoucí dopravu zahrnují vysokou bezpečnost, šetrnost k životnímu prostředí, rychlost, tichost a nízké náklady. I když jsou projekty vysokorychlostních vlaků v tubusech velmi lákavé z hlediska budoucnosti, jejich realizace je spojena s mnoha problémy a z technologického hlediska jsme stále daleko od použitelného řešení. Technologie, jako je cestování v tubusu se sníženým vzduchem nebo nadnášení na vzduchovém polštáři, byly obvykle zamítnuty jako finančně nevýhodné. Maglev technologie, která je funkční, je velmi drahá. Jediná existující Maglev dráha v současnosti trpí ztrátami ve výši 100 milionů dolarů každý rok.[156] Současné technologie, jako jsou vysokorychlostní vlaky, jsou finančně dostupnější a mají rychlejší návratnost investice.[157]

V budoucnosti se očekává, že města budou propojena sítí vysokorychlostních tratí a v místech, kde není možná výstavba takových tratí, bude stále využívána letecká doprava. Vnitroměstská doprava se aktuálně rozvíjí ve dvou směrech. Prvním směrem jsou autonomní vozidla, zatímco druhý směr zahrnuje sdílené dopravní prostředky, jako jsou elektrokola a koloběžky. Vedoucím výzkumníkem v oblasti autonomního řízení není Tesla, jak se často mylně uvádí, ale spíše firma Honda, která dosáhla vysokého stupně automatizace ve svém konceptu autonomního vozidla.[158] Organizace SAE International vytvořila tuto stupnici v roce 2014,

[154] BERGMANN, Petr. Sen o elektromobilitě se řítí do propasti, brzy se nevyplatí ani bohatým lidem [online]. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://elektrickevozy.cz/clanky/sen-o-elektromobilite-se-riti-do-propasti-brzy-se-nevyplati-ani-bohatym-lidem.

[155] LIKER, Jeffrey K. Tak to dělá Toyota: 14 zásad řízení největšího světového výrobce. Praha: Management Press, 2007. Knihovna světového managementu. ISBN 978-80-7261-173-7.

[156] DAVIES, Ross. Magnetic pull: China and Japan battle it out for maglev train supremacy [online]. 2020 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.railway-technology.com/analysis/maglev-train/.

[157] SOMETHING, Adam. The HYPERLOOP Will Never Work, And Here's Why [online]. 2021 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=CQJgFh_e01g.

[158] VACOVSKÝ, Marek. Honda získala typové schválení pro autonomní řízení 3. úrovně [online]. 2021 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://fdrive.cz/clanky/honda-ziskala-typove-schvaleni-pro-autonomni-rizeni-3-urovne-6132.

která popisuje pětiúrovňový systém automatizace vozidel od úplné absence řízení až po plně autonomní vozidla.[159] Velká část světa však není připravena na autonomní dopravní prostředky.

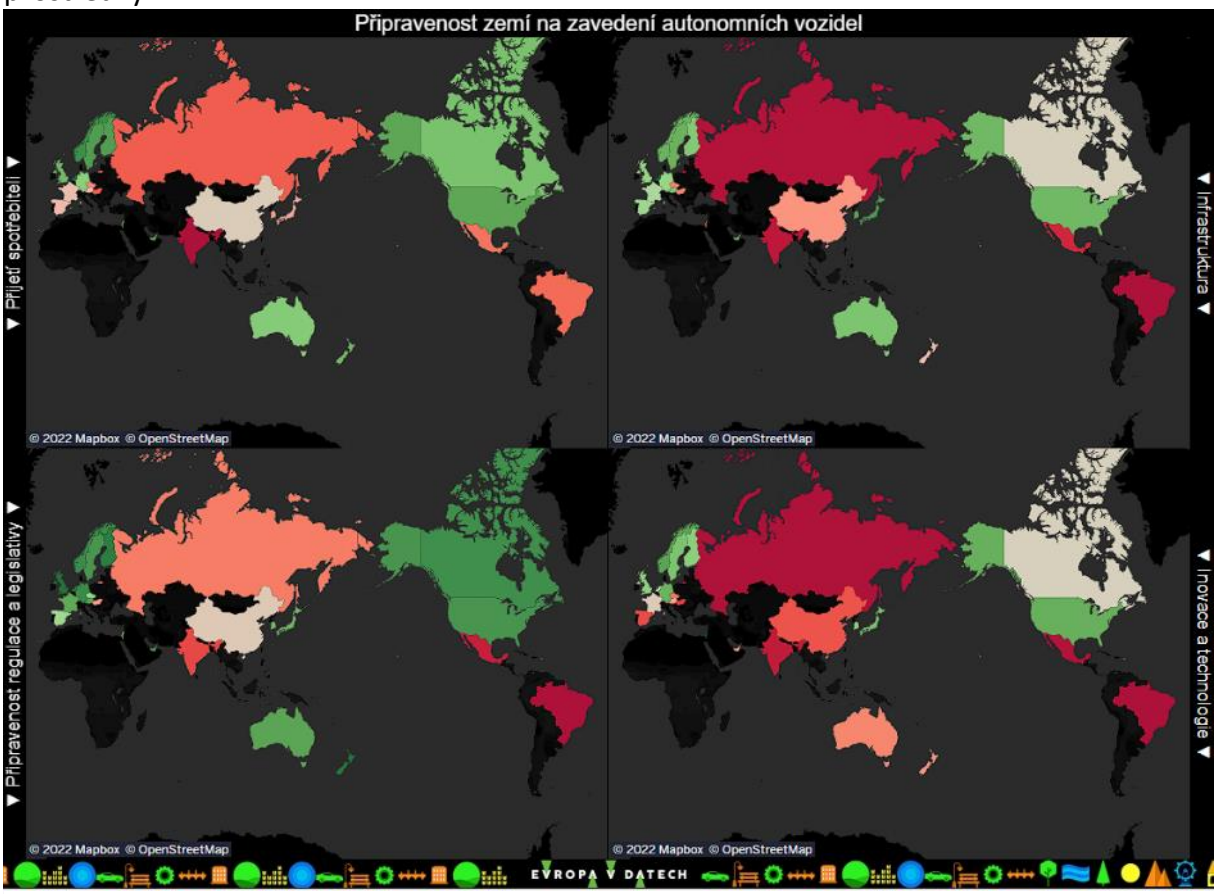

Obrázek 13. Připravenost na autonomní vozidla: Doprava budoucnosti [online]. 2020 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.evropavdatech.cz/clanek/41-doprava-budoucnosti/.

Byly vypracovány koncepty kapslí, které kombinují pozemní, vzdušnou a vodní dopravu a jsou plně autonomní, sdílené a poháněné elektřinou. Tyto kapsle nejsou určeny pro stávající dopravu, ale pro nové město jménem Telosa, které je navrženo s nejnovějšími poznatky a očekává se, že v něm bude žít až 5 milionů lidí. Kapslový systém přepravy by měl být jedním z hlavních lákadel tohoto města. Moduly G2A (Ground to air) jsou koncipovány tak, aby byly přizpůsobeny pro cestování po zemi, ve vzduchu, podzemním systému kolejové dopravy, a i pro podobné systémy jako je Hyperloop.[160]

[159] Doprava budoucnosti [online]. 2020 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.evropavdatech.cz/clanek/41-doprava-budoucnosti/.

[160] SEDLÁČEK, Vojtěch. Nevšední doprava města budoucnosti. Pozemní i vzdušnou přepravu v Telose zajistí kapsle [online]. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://cc.cz/nevsedni-doprava-mesta-budoucnosti-pozemni-i-vzdusnou-prepravu-v-telose-zajisti-kapsle/.

4.7. Sdílená ekonomika

Sdílená ekonomika (také známá jako sdílená ekonomika, sdílená spotřeba nebo sdílená spotřeba) je ekonomický model, ve kterém jednotlivci nebo organizace sdílejí přístup k produktům, službám, zdrojům nebo aktivitám namísto toho, aby je vlastnili. Tento model využívá platformy, aplikace a technologie na propojení lidí, kteří nabízejí určité zdroje, s těmi, kteří je potřebují, a umožňuje využívání těchto zdrojů efektivněji a udržitelněji.

V postmoderních městech (a nejen v nich) ji tvoří další menší dopravní prostředky, jako elektrokola, kola a elektrokoloběžky, které jsou součástí sdílené ekonomiky. Důvody pro zavedení sdílené dopravy jsou hlavně ohledy na životní prostředí, ale také ekonomické hledisko, které by mělo zajistit udržitelnost. Tento trend vznikl díky technologickým pokrokům, které umožnily propojení nabídky s poptávkou v reálném čase.[161]

S nástupem mobilních telefonů přišlo masové využívání technologie, avšak s sebou přineslo i negativní jev, kdy lidé tráví příliš mnoho času u obrazovek. Přínosy jsou zřejmé, avšak existují i nevýhody, zejména co se týče stavu sdílených věcí. Přestože formálně je znám vlastník a odpovědný za danou věc, chování ostatních uživatelů k těmto sdíleným věcem může být problematické. Častým důkazem jsou rozbitá sdílená kola, která zaplavila čínské skládky a ulice.[162]

[161] VÁCHA, Jan. Problematika sdílené ekonomiky v oblasti osobní přepravy. In: Pichrt Jan, Boháč Radim a Jakub Morávek eds. Sdílená ekonomika-sdílený právní problém? Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 107-121. ISBN 978-80-7552-874-2.

[162] KŘÍŽKOVÁ, Veronika. Čína nezvládá bikesharing. Ve městech rostou hromady barevných kol [online]. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-bikesharing-kola-sdileni.A180328_102516_zahranicni_vekr.

Sdílení a sdílená ekonomika jsou v Číně velmi populární, a to zejména od roku 2017 do roku 2020. Tento trend má své logické důvody, které mohou zahrnovat nové myšlenkové směry, jako je ekologická solidarita, a také rozvoj mobilní technologie a bezhotovostních plateb,[163] Konec tohoto trendu je zřejmý v důsledku pandemie Covid-19. Služba bikesharingu, jako například Rekolo v Liberci, získala velkou popularitu, ale v současnosti jsou elektrokoloběžky mnohem populárnější. Ty se staly fenoménem, dokonce se objevily v satirickém pořadu South Park. Existují však i některé nevýhody spojené s jejich používáním, včetně otázek týkajících se právní odpovědnosti, zejména pokud na nich jezdí neplnoleté osoby. Technický stav kol může být též problematický, což může mít dopad na odpovědnost uživatele.[164]

Obrázek 14, Letecký snímek skládky jízdních kol odstraněných z ulic čínských měst. Zdroj: KŘÍŽKOVÁ, Veronika. Čína nezvládá bikesharing. Ve městech rostou hromady barevných kol [online]. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-bikesharing-kola-sdileni.A180328_102516_zahranicni_vekr.

Sdílená ekonomika není omezena pouze na dopravní prostředky, ale rozšiřuje se na různé oblasti. Lze sdílet širokou škálu věcí, jako jsou auta (carsharing), deštníky, míče, postele

[163] POSPÍŠIL, Petr. Čína žije sdílením. Od kol, míčů až po postele [online]. 2017 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://roklen24.cz/cina-zije-sdilenim-od-kol-micu-az-po-postele/.

[164] LANGEROVÁ, Jana. Doba sdílení je tady. Půjčování aut, kol a koloběžek dosahuje vrcholu [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.podnikatel.cz/clanky/doba-sdileni-je-tady-pujcovani-aut-kol-a-kolobezek-dosahuje-vrcholu/.

nebo mobilní telefony. Nicméně mnoho projektů, jako například sdílení deštníků, ztroskotalo kvůli častému krádežím deštníků.[165] V Číně je sdílená ekonomika poháněna jedinečnou vlastností, a to nedostatkem konkurence. Aplikace WeChat je široce využívána pro jednoduché platby pomocí QR kódu, což přispívá k růstu této ekonomiky. Odhaduje se, že do roku 2020 by sdílená ekonomika mohla tvořit 10 % HDP, s očekávaným meziročním růstem sektoru o 40 % do roku 2025. Nicméně, tato predikce se kvůli pandemii Covid-19 nenaplnila.[166]

Ve sdílené ekonomice je potřeba také zmínit společnost Uber. Uber je v rámci sdílené ekonomiky problematickým příkladem, protože se jedná o službu podobnou taxislužbě, ale s odlišnou regulací. Na rozdíl od tradičních taxislužeb, kde řidiči musí absolvovat různá školení a podléhají inspekci, Uber umožňuje komukoli využívat své auto k přepravě zákazníků. To vytváří prostor pro šedý trh, neboť Uber není klasifikován jako spolujízda, ale spíše jako opakovaná aktivita za účelem zisku.[167]

Společnost Airbnb je v oblasti sdílení bydlení nejznámější a nejvíce diskutovanou firmou. Zaměřuje se na krátkodobé pronájmy obytných prostor a začala jako platforma pro jednotlivce nabízející volné pokoje k pronájmu. Postupem času se však rozšířila i na pronájem celých bytů a domů, zejména v turistických oblastech. Nedávno se rovněž začala zabývat pronájmem netradičních prostorů, jako jsou chaty, chalupy a domy na stromě.[168]

Mezi další formy sdílené dopravy patří i drony, které fungují odlišným způsobem. Mohou být řízeny na dálku nebo mít autonomní řízení. V městském prostoru mohou sloužit k různým účelům, ale nejčastěji se očekává jejich využití pro doručování balíků, nahrazující tradiční služby pošty a doručovacích společností. Předtím, než budou tyto autonomní systémy přepravovat lidi, jak je například navrženo ve vizích společnosti BIG pro město budoucnosti

[165] AKRMAN, Libor. Sdílená ekonomika v Číně má i svoji odvrácenou tvář [online]. 2019 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.peak.cz/sdilena-ekonomika-cine-ma-i-svoji-odvracenou-tvar/4418/.

[166] VOJNÁR, Štěpán. Čínská města zažívají boom sdílené ekonomiky. Ta má růst až o 40 % ročně [online]. 2017 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/shanghai/cz/obchod_a_ekonomika/cinska_mesta_zazivaji_boom_sdilene_ekonomiky.html.

[167] VÁCHA, Jan. Problematika sdílené ekonomiky v oblasti osobní přepravy. In: Pichrt Jan, Boháč Radim a Jakub Morávek eds. Sdílená ekonomika-sdílený právní problém? Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 107-121. ISBN 978-80-7552-874-2.

[168] ROHLENA, Vojtěch. Airbnb - investice do růstových akcií IPO z roku 2020 zaměřeného na krátkodobé ubytování dnes v 2021 [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=0CezarQqac8.

jménem Telos, bude potřeba provést další testy a zajištění bezpečnosti.[169] Drony budou primárně využívány pro menší zásilky vážící nejvýše několik kilogramů. Jejich hlavní výhodou je rychlost doručení zboží zákazníkovi, což by mělo vést ke snížení nákladů na dopravu. Největší výzvou v logistice je doručení až na poslední míle.[170] Existuje mnoho strategií, jak překonat omezený dolet dronů, a každá společnost se snaží nalézt svůj vlastní přístup k tomuto problému. Konkurence o to, kdo bude první, kdo úspěšně uvede tento druh dopravy na trh, je velmi silná. Mezi hlavní hráče patří technologické giganty jako Amazon, Walmart, FedEx, UPS a společnost Wing, která je součástí Alphabetu. Trend naznačuje, že mnoho tradičních doručovacích firem vidí v této oblasti budoucnost.[171] Konkurenční prostředí a potřeba řešit technické výzvy vedou společnosti k využívání přeživších technologií. Amazonovy drony by mohly využívat vzducholodě jako místa pro skladování balíků a dobíjení baterií. Tento přístup řeší problémy spojené s nedostupností služeb na odlehlých místech a omezenou výdrží baterií. Díky tomu by se navigace dronů zjednodušila, protože by létaly nad budovami a sestoupily by až na určená místa pro nakládku a vykládku nákladu.[172]

Po desetiletích by se do estetiky postmoderních měst mohly vrátit vzducholodě jako součást statického panoramatu oblohy. Avšak, drony stále bojují s omezenou kapacitou baterie, což je momentálně hlavní omezení, vedle právních otázek. Jednotný legislativní rámec nazývaný U-Space, vyvíjený evropskými leteckými úřady a průmyslovými partnery, by měl poskytnout právní základ pro využívání dronů pro doručování zásilek, lékařské účely, "droní taxíky" a další autonomní letecké prostředky.[173]

Existuje více společností, které nabízejí krátkodobé pronájmy a ty se mohou časem měnit. Nicméně, poptávka po těchto službách zůstává konstantní, nezávisle na konkrétním

[169] SEDLÁČEK, Vojtěch. Nevšední doprava města budoucnosti. Pozemní i vzdušnou přepravu v Telose zajistí kapsle [online]. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://cc.cz/nevsedni-doprava-mesta-budoucnosti-pozemni-i-vzdusnou-prepravu-v-telose-zajisti-kapsle/.
[170] NOVOTNÝ, Radek. Drony letos vzlétnou s balíky do milionů domácností. Opatrná Evropa si ještě počká [online]. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://ekonom.cz/c1-67094920-drony-letos-vzletnou-s-baliky-do-milionu-domacnosti-opatrna-evropa-si-jeste-pocka.
[171] NOVOTNÝ, Radek. Drony letos vzlétnou s balíky do milionů domácností. Opatrná Evropa si ještě počká [online]. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://ekonom.cz/c1-67094920-drony-letos-vzletnou-s-baliky-do-milionu-domacnosti-opatrna-evropa-si-jeste-pocka.
[172] ČÍŽEK, Jakub. Bláznivý nápad? Drony Amazonu by mohly vyzvedávat balíky v obřích vzducholodích vysoko nad městy [online]. 2016 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.zive.cz/clanky/blaznivy-napad-drony-amazonu-by-mohly-vyzvedavat-baliky-v-obrich-vzducholodich-vysoko-nad-mesty/sc-3-a-185436/default.aspx.
[173] NOVOTNÝ, Alexandr. Drony jako doručovatelé balíků i léků – realita nebo sen? [online]. 2020 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://dronpro.cz/drony-jako-dorucovatele-baliku-i-leku-jsou-zase-bliz-diky-u-space.

poskytovateli. To představuje další faktor, se kterým moderní města musí počítat. Tyto služby přitahují více turistů do oblasti, ale také mohou zkreslovat trh. Krátkodobé pronájmy mohou změnit způsob využívání prostoru a uměle zvýšit jeho cenu, což může mít negativní dopady na lokální obyvatele a komunity. Turisté mohou způsobit změny v cenách v restauracích a podpořit vznik nových podniků, což může vést k postupnému vyprázdnění místa poté, co ztratí atraktivitu pro turisty. Tento jev již byl pozorován ve velkých městech, které přijaly přísnější regulace týkající se krátkodobých pronájmů.[174]

4.8. Soběstačnost

Město jako uspořádaná struktura obyvateli obývaná a využívaná potřebuje zásoby potravin. Avšak, klasické způsoby zemědělství nemají dostatek prostoru ve městě. Proto většina měst dováží téměř všechny své potraviny.[175] Město je pevně zakořeněno v regionu, avšak díky globálnímu obchodu mají díky logistice zemědělci možnost dodávat potraviny do různých regionů, států a kontinentů. Používání vertikálních skleníků spojuje zemědělské znalosti s potřebou efektivního využití omezeného prostoru a potřebou místní spotřeby potravin. Tato technologie umožňuje dosáhnout určité míry soběstačnosti v produkci potravin a současně splňuje ekologické požadavky na minimalizaci ekologické stopy způsobené dlouhými dodávkami potravin. Jeden hektar vertikálního skleníku může produkovat tolik potravin jako 300 hektarů horizontálních zemědělských pozemků.[176] Pěstování rostlin ve vrstvách umožňuje efektivní využití omezeného prostoru a kontrolu různých faktorů jako je světlo, teplota, a živiny. Tato metoda umožňuje použití moderních technologií, což vede k úspoře vody.[177] Jedním příkladem je speciální software, který pomocí senzorů a kamer

[174] DIVINOVÁ, Jana. Airbnb může pokřivit trh s nemovitostmi i lokální vztahy, míní experti [online]. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/airbnb-vliv-mesta-kratkodobe-ubytovani.A180212_152831_ekonomika_div.

[175] SMIL, Vaclav. Jak se vyrábí dnešní svět: materiály a dematerializace. Přeložil Jana KOČIČKOVÁ. Brno: BizBooks, 2017. ISBN 978-80-265-0673-7.

[176] MIHULKA, Stanislav. Vertikální farmy s umělou inteligencí slibují revoluci v zemědělství [online]. 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.stoplusjednicka.cz/vertikalni-farmy-s-umelou-inteligenci-slibuji-revoluci-v-zemedelstvi.

[177] KERNER, Matěj. Automatický systém hydroponického pěstování rostlin [online]. 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/96681/F3-BP-2021-Kerner-Matej-Automaticky%20system%20hydroponickeho%20pestovani%20rostlin.pdf?sequence=-1&isAllowed=y.

analyzuje rostliny a podle toho optimalizuje pěstitelský proces, což zvyšuje výtěžnost na jednotku plochy.[178]

Vertikální farmy mohou být samostatnými budovami nebo součástí nových staveb. Přestože by bylo teoreticky možné je integrovat i do starších budov, v praxi by to mohlo být náročné. Tyto farmy začaly být populární po roce 2010, kdy technologie dosáhla komerční úrovně. První vertikální farma vznikla v Japonsku v roce 2010, následovaly další v USA, Japonsku a Jižní Koreji v roce 2013. Očekává se, že tento trend bude pokračovat, zejména ve velkých městech.[179] Dnešní počet vertikálních farem dosahuje řádů nižších stovek. V provozu jsou farmy s denní produkcí tři tuny potravin.[180] Vertikální farmy ale nemusí mít velkou rozlohu a produkovat tuny jídla denně, jejich využití je i v malých domovních instalacích. Ve světě již vznikají startupy, které se domácí hydroponii snaží dostat do běžných domácností.[181]

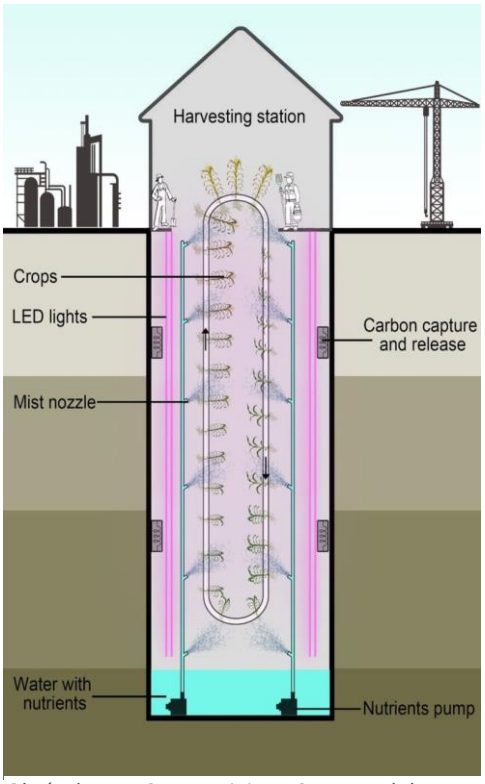

Obrázek 15, CHEN, Yining. Supported by LED Lighting, Vegetables Can Grow in Places that You Never Thought About [online]. 2018 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://www.ledinside.com/news/2018/12/supported_by_led_lighting_vegetables_grow_places_you_never_thought

Vertikální farmy nejsou omezeny jen na budovy rostoucí výškou, ale mohou být i strukturami, které pronikají do hloubky. Tyto farmy lze vrstvit na malém prostoru, přičemž šířka není tak důležitá. Může se jednat o opuštěné uhelné doly nebo tunely, což se nazývá "deep farming" nebo hluboké zemědělství. Tyto prostory mají stabilní klima, snadno

[178] BIRKBY, Jeff. Vertical Farming [online]. 2016 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20160211203740/https://attra.ncat.org/attra-pub/download.php?id=512.

[179] KARBAN, Petr. Vertikální farma: zázrak, nebo bublina? [online]. 2019 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/clanky/vertikalni-farma-zazrak-nebo-bublina/.

[180] MATĚJÍČEK, Milan. Největší vertikální farma na světě vyrostla v Dubaji [online]. 2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.volty.cz/2022/07/22/nejvetsi-vertikalni-farma-na-svete-vyrostla-v-dubaji/.

[181] Hydroponie a IoT: GreeenTech přináší čerstvé lokální bylinky a zeleninu po celý rok [online]. 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://tyinternety.cz/startupy-a-byznysy/hydroponie-a-iot-greeentech-prinasi-cerstve-lokalni-bylinky-a-zeleninu-po-cely-rok/.

se vytopí a zajišťují dostatek vody pro pěstování plodin.[182]

4.9. Virtuální realita

Metaverse je nový trend ovlivňující městský prostor. Jedná se o projekt virtuálního světa, kde se reální uživatelé setkávají. Tento koncept, považovaný za další fázi internetu, byl představen již před lety ve sci-fi, ale dosud není plně realizován. Společnost Meta (dříve Facebook) se nedávno připojila k tomuto projektu, což znamená rozšíření a další práci na vývoji metaversu. I když je nyní těžké si představit život v metaversu, může tento koncept získat popularitu a lidé by mohli preferovat menší byty s rychlým internetem a základními zařízeními.[183]

Metaverse nabízí nové možnosti vydělávání, což je zatím neobvyklé ve většině virtuálních světů. Lidé již dnes pracují jako profesionální hráči e-sportů, avšak v Metaverse by mohli vydělávat i prostřednictvím virtuálních měn a obchodování s digitálním designem. Některé firmy již začaly vytvářet digitální verze svých produktů pro Metaverse, aby využily nové obchodní příležitosti.[184]

Metaverse není jedna konkrétní hra či prostředí, ale dynamický umělý svět, jehož obsah vytvářejí samotní uživatelé. Tento inovativní podnikatelský model umožňuje technologickým společnostem poskytnout nástroj a udržovat ho aktualizovaný, zatímco samotní uživatelé vytvářejí obsah a komunitu. Přestože technologie pro vytvoření Metaverse teoreticky existuje, projekt zůstává náročný a vyžaduje řešení společenských a technologických výzev, včetně složité problematiky bezpečnosti a možného ovládání Metaverse pomocí myšlenek.[185] Společnost Meta není v očích uživatelů považována za

[182] GROSSMAN, David. Abandoned Coal Mines Could Be Future of Farming [online]. 2018 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://www.popularmechanics.com/technology/infrastructure/a25379774/abandoned-coal-mines-could-be-future-of-farming/.

[183] KOĎOUSKOVÁ, Barbora. CO JE METAVERSE A JAK SOUVISÍ S WEBEM 3.0? [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://www.rascasone.com/cs/blog/co-je-metaverse-vs-web3#jak-funguje-metaverse.

[184] HOUSKA, Filip. Boty, které si nikdy neobujete. Nike uvádí virtuální tenisky, už teď se přeprodávají za miliony [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://cc.cz/boty-ktere-si-nikdy-neobujete-nike-uvadi-virtualni-tenisky-uz-ted-se-preprodavaji-za-miliony/.

[185] Boyd, Christopher. 2021. „Zuckerberg's Metaverse, and the possible privacy and security concerns". blog.Malwarebytes.com. 02.11.2021. https://blog.malwarebytes.com/privacy-2/2021/11/zuckerbergs-Metaverse-and-the-possible-privacy-and-security-concerns/.

spolehlivou, zejména kvůli opakovaným problémům s únikem a problematickým zacházením s osobními údaji.[186]

Užívání metaversa může mít dopad na zdraví jedinců, způsobujíc nárůst zdravotních problémů jako je obezita, špatné držení těla a poruchy spánkových rytů, což jsou problémy spojené s neaktivním životním stylem.[187]

Metaverse má pro město další dimenzi, a to v podobě metaversových nemovitostí, což jsou digitální doklady vlastnictví pozemků na platformě metaversu. Tyto virtuální parcely umožňují instalaci reklamy, sociální interakci, marketing a další aktivity. Nicméně, koncept je složitý, zejména pokud jde o nemovitosti, které ve virtuálním světě nemohou existovat podle fyzikálních zákonů. Tyto "nemovitosti" jsou spíše jako spekulace či aktiva v online prostředí, kde vlastnosti prostoru jsou definovány nastavením metaversu samotného.[188]

I když to může být obecně matné, tak to alespoň dává určitý obraz toho, že i v rámci digitálního prostoru existují určitá pravidla, aby se udržel jistý pořádek. Důležité je si uvědomit, že tyto prostory v metaverse jsou klíčové pro vytvoření komunity a sociální interakce mezi členy. Zatímco v reálném životě socializace často probíhá organicky v různých prostředích, do kterých se lidé dostanou buď dobrovolně nebo ne, v virtuálním světě je tento proces obtížnější. To vysvětluje, proč jsou digitální nemovitosti v metaverse tak cenné.[189] Stále zůstává nejasné, zda prezentovaný metaverse zůstane podobný tomu, co je nyní, nebo jestli dojde k významným změnám, které ovlivní jeho koncept. Historicky se podobné situace, kdy nárůst zájmu vyvolal nadměrné investice a bublinu, ukázaly, že výsledná realita se může zcela lišit od původních plánů.[190]

---

[186] Wong, Julia. 2019. „The Cambridge Analytica scandal changed the world – but it didn't change Facebook“. The Guardian. 18.03.2019. https://www.theguardian.com/technology/2019/mar/17/the-cambridge-analytica-scandal-changed-the-world-but-it-didnt-change-facebook.

[187] BRANDEJSKÝ, Tomáš. Fenomén jménem metaverse. Co je to metaverse a jak na něm vydělat? [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://finex.cz/co-je-metaverse-jak-investovat-do-metaverse/.

[188] MATUSZYŃSKI, Dariusz. Metaverse zažívá boom – přináší revoluci v oblasti nemovitostí [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://kryptomagazin.cz/metaverse-zaziva-boom-prinasi-revoluci-v-oblasti-nemovitosti/.

[189] Co je metaverzová nemovitost? [online]. 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://academy.binance.com/cs/articles/what-is-metaverse-real-estate.

[190] GREGOROVÁ, Zuzana. Spekulativní bubliny na finančních trzích. Brno: Masarykova univerzita Ekonomicko-správní fakulta, 2009.

4.10. Shrnutí

- Syntetická postmoderní města: Kombinují prvky postmoderní společnosti s nejnovějšími technologiemi, čímž vytvářejí urbanistické celky bez fyzické spojitosti s minulými městy.
- 15minutové město: Decentralizuje městské funkce a služby, propojuje různé části města a zdůrazňuje blízkost a hustotu ve prospěch efektivity a snížení individuální dopravy.
- Chytrá města: Využívají technologie k efektivnějšímu řešení problémů a zlepšení kvality života obyvatel, přičemž klíčovou roli hrají doprava a participace obyvatel.
- Sdílená ekonomika: Propojuje jednotlivce a organizace k efektivnějšímu využívání zdrojů, přičemž doprava a nové technologie hrají významnou roli.
- Vertikální farmy: Inovativní přístup k zemědělství ve městech, který umožňuje efektivní využití prostoru a snižuje ekologickou stopu, s rostoucí popularitou od roku 2010.
- Metaverse je nový trend ovlivňující městský prostor, kde se reální uživatelé setkávají ve virtuálním světě, nabízející nové možnosti vydělávání a způsobující dopady na zdraví jedinců. Digitální nemovitosti v metaverse představují další dimenzi pro město, ačkoliv projekt zůstává náročný a stále zůstává nejasné, jak se vyvíjí jeho koncept.

5. Města na zelené louce

5.1. Historická města na zelené louce

Město na zelené louce je termín označující města, která vznikla s cílem nebo zaměřením, ačkoliv obvykle v nevhodných podmínkách, bez dlouhodobých procesů. Příkladem je Las Vegas v Nevadě, které se vyvinulo v důsledku liberálních zákonů pro hazardní hry a výstavby Hooverovy přehrady pro zajištění energie.[191]

Umělá města nejsou vždy jen soukromými iniciativami; mnohá vznikla s cílem řešit širší problémy států. Brasília je příkladem, kdy bylo postaveno v džungli jako nové hlavní město Brazílie, aby vyřešilo dilema mezi Rio de Janeiro a Sao Paulem. Mělo být moderní a zohlednit problémy jiných hlavních měst i místní kulturu..[192] Bylo vybráno vzdálené místo ve vnitrozemí jako prostředek k rozvoji vnitrozemí a zároveň jako symbol pokroku nově vznikajícího státu.[193]

I přes zamýšlené inovace, které měly zabránit opakování chyb jiných měst, nová metropole narazila na problémy spojené s nadměrným důrazem na modernost, což vedlo k nepraktičnosti. Velké vzdálenosti v městě byly řešeny zvýšenou závislostí na osobní automobilové dopravě, i přes vybudování metra v roce 2001.[194]

[191] EALER, John. The Making of the Mob: The Making of the Mob - Zrození chicagské mafie [online]. [cit. 2022-10-29].
[192] BEHR, Nicolas, Athos BULCÃO, Roberto Burle MARX, et al., FRIČOVÁ, Yvonna, ed. Brasília - město - sen. Praha: Titanic, spol. s r.o., 2017. ISBN 978-80-86652-57-3.
[193] MARSHALL, Tim. V zajetí geografie: jak lze pomocí deseti map pochopit světovou politiku. Přeložil Jan PROKEŠ. V Praze: Rybka Publishers, 2018. ISBN 978-80-87950-49-4.
[194] POJAR, Petr. Brasília, hlavní město postavené uprostřed pralesa, moderní Niemeyerova a Costova architektura Zdroj: https://www.ceskestavby.cz/clanky/brasilia-hlavni-mesto-postavene-uprostred-pralesa-moderni-niemeyerova-a-costova-architektura-28941.html [online]. 2021 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: https://www.ceskestavby.cz/clanky/brasilia-hlavni-mesto-postavene-uprostred-pralesa-moderni-niemeyerova-a-costova-architektura-28941.html.

V umělém městě Whittieru se lidé usadili ve vysoké budově zvané Begich Tower. Toto město v budově poskytuje všechny základní potřeby, jako je školství, zdravotní péče a rekreace, ačkoliv se ve městě nachází pouhých 220 obyvatel. V této místnosti se vytvořila silná komunita s přátelskou atmosférou, kde většina obyvatel se živí lovem a rybolovem. Tento neobvyklý způsob života vznikl jako reakce na drsné podmínky Aljašky, kde silné zimy a nebezpeční medvědi tvoří denní realitu.[195]

Obrázek 16, Begich Tower, PEREIRA, Marco. [online]. 2015 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: https://www.got2globe.com/en/Editorial/alaska-whittier-stealth/.

[195] DURAND, Patrick. The History and Military Significance of Whittier, Alaska -- In One Hour By Patrick Durand [online]. 2013 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20150104230103/http://www.alaskarails.org/historical/whittier-history/.

Město Neft Daşları v Ázerbájdžánu je uměle vystavěno na ropných plošinách v Kaspickém moři, přibližně 55 kilometrů od pobřeží. Vzniklo jako průmyslový komplex v roce 1949 a postupem času se rozšířilo o dopravní infrastrukturu a služby, jako jsou kina, hospody a obchody. I přes původně úspěšný vývoj nyní město chátrá a z původních 300 km mostů zůstává v provozu jen 45 km. S populací kolem 2000 obyvatel, kteří většinou pracují v těžebním průmyslu, je to příklad relativně fungujícího města, ale nedostatek alternativních zdrojů příjmů způsobuje jeho postupný úpadek.[196]

Obrázek 17, Neft Daşları, BLANK, Erica. Oh, Just a Decaying Soviet City in the Middle of the Sea [online]. 2022 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: https://www.messynessychic.com/2022/02/08/oh-just-a-decaying-soviet-city-in-the-middle-of-the-sea/.

[196] BLANK, Erica. Oh, Just a Decaying Soviet City in the Middle of the Sea [online]. 2022 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: https://www.messynessychic.com/2022/02/08/oh-just-a-decaying-soviet-city-in-the-middle-of-the-sea.

5.2. Moderní města na zelené louce

Původně byly mrakodrapy budovány z praktických důvodů, aby umožnily větší hustotu prostoru na malé ploše. Avšak postupem času se staly symbolem politického postavení a moci pro jednotlivé státy. Ve 20. století je stavěli především podnikatelé, zatímco ve 21. století jsou financovány vládami a slouží jako ukázka síly a postavení ekonomiky země. I když mnoho vysokých budov plní turistickou funkci, jsou ve skutečnosti často prázdné nebo jen částečně obsazené. Náklady na údržbu a provoz těchto budov jsou vysoké a bezpečnostní opatření jsou komplikovaná. Zkušenosti s pandemií covidu-19 ukázaly, že mnoho kancelářských prostor není potřeba.

Zcela nový typ umělého města vybudovaného na základě posledních vědeckých poznatků se od října roku 2022 buduje v Saúdské Arábii. Město pojmenované The Line, tedy Linie. Město by se mělo stát domovem 9 milionů lidí a úplně se obejít bez automobilů, které by nahradila vysokorychlostní železnice, která by celou délku 170kilometrového města projela za 20 minut. Výška tohoto města je naplánovaná na 500 metrů, šířka na 200 metrů.[197] Město bude odděleno od okolní krajiny zrcadlovou skleněnou fasádou, která má udržovat městské mikroklima pomocí přirozených ventilačních systémů po celý rok. Střechy budov budou pokryté zelení. Celková zastavěná plocha města by neměla přesáhnout 34 kilometrů čtverečních. Plná soběstačnost a samostatnost jsou základem, což zahrnuje plné občanské vybavení v dosahu 5 minut chůze od bydlení. Výstavba by měla minimálně zasahovat do okolní přírody.[198]

Ačkoliv se projekt realizace v plném rozsahu jeví jako náročný, pokud by se alespoň částečně zrealizoval, otevřelo by to nové možnosti v budování dalších měst. Skutečná výška projektu by se mohla zásadně lišit od původního konceptu. Ve srovnání s podobnými projekty je The Line mnohem komplexnější. Například stavba přehrady Tři soutěsky trvala 17 let, ale měla jen 180 metrů na výšku a 2300 metrů na délku. One World Trade Center, který dosahuje

[197] NEOM | What is THE LINE? [online]. 2022 [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=0kz5vEqdaSc.
[198] ENGADGET. Saudi Arabia's controversial mega-city project: The Line [online]. 2022 [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=b6GgaJWcbww&t=138s.

výšky 500 metrů, byl postaven za 8 let. Odhaduje se, že výstavba města The Line by trvala přibližně 30 000 let.[199]

Obrázek 18, The Line: NEOM [online]. [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: https://www.neom.com/en-us/regions/theline

5.3. Shrnutí

- Města na zelené louce, jako například Las Vegas či Brasília, vznikají za účelem řešení specifických potřeb a dilemat států, často ovšem v nevhodných podmínkách a s důrazem na modernost a inovace.
- Umělá města, jako je Whittier nebo Neft Daşları, představují různé koncepty umělého osídlení, které reagují na specifické podmínky prostředí a potřeby obyvatel.
- Mrakodrapy, kdysi symbolem moci a ekonomického postavení, se v moderní době stávají stále více neobsazenými a finančně náročnými na údržbu.
- The Line v Saúdské Arábii představuje revoluční projekt budoucího města, založený na vědeckých poznatcích a zaměřený na soběstačnost a minimalizaci dopadů na přírodu.
- I když je plná realizace projektu The Line náročná a může trvat desítky tisíc let, jeho úspěch by otevřel nové možnosti v oblasti budování měst a infrastruktury.

[199] TOP LUXURY. The Line Actually Begins Construction [online]. 2022 [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=l7CAS7tTk_Y.

6. Bydlení ve městech

Město není opravdovým městem bez obytných prostorů. Bydlení je klíčovým atributem města, který mu propůjčuje jeho identitu. Bez obytných částí by to byla spíše továrna než město. Do roku 2050 se očekává, že 70 % světové populace bude žít ve městech. Hustota populace ve městech má také významný vliv na produktivitu, přičemž zdvojnásobení populace může zvýšit produktivitu o 2-5 %.[200]

Ekonomický růst měst se v poslední době významně zvyšuje, což vede k jejich oddělení od mateřských států. Největších 400 měst významně ovlivňuje globální ekonomiku, přičemž do roku 2025 bude 440 měst s populací 600 milionů lidí generovat polovinu světového HDP. Pokud by tato města vyhlásila nezávislost, geopolitické hranice by se výrazně změnily. Mnoho z těchto měst má vysoký podíl obyvatel cizího původu, což by přineslo nové výzvy. Přestože příliv nových obyvatel často přetěžuje současnou infrastrukturu, práce těchto lidí je pro město klíčová a umožňuje mu využívat levnou pracovní sílu. To zase umožňuje městu investovat do inovací a dalšího růstu.[201]

S rostoucí populací se zvyšuje i rozloha měst, což má ekologické důsledky, jako je snížení zadržování vody v krajině a úbytek biodiverzity.[202] Místo pouhé výstavby nových obytných komplexů je klíčové zajistit kvalitní životní prostředí ve městech. Dosavadní přístupy k urbanismu se soustředily hlavně na samotné budovy, bez ohledu na specifické podmínky okolí. Politici po celém světě se snaží vytvořit udržitelná města, která nezahrnují tradiční schéma, ve kterém dochází k opakujícímu se koloběhu obytných jednotek a jejich degradaci. Tento stav způsobuje neustálou transformaci čtvrtí a vytváření chudinských oblastí, které se často stávají nedostupnými pro nízkopříjmové obyvatele. Bydlení ve městech nabízí mnoho

[200] Abel, Jaison R. and Dey, Ishita and Gabe, Todd M., Productivity and the Density of Human Capital (September 12, 2011). FRB of New York Staff Report No. 440, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=1576593 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1576593.

[201] HAYNES, Rodney. Digital Payments and the Global Informal Economy [online]. 2018 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: https://www.readkong.com/page/digital-payments-and-the-global-informal-economy-visa-7932104.

[202] SETO, Karen, Burak GÜNERALP a Lucy HUTYRA. Global forecasts of urban expansion to 2030 and direct impacts on biodiversity and carbon pools [online]. 2012 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3479537/.

alternativ tradičním přístupům a domov je často více než pouhý stavební objekt, představuje obraz emocionálních vazeb a sociálních interakcí jedince.[203]

Měli bychom zvážit širší kontext tohoto pohledu. Například lidé, kteří migrují do zcela odlišného prostředí, vnímají domov jinak, stejně jako kočovníci. Dokonce i ti, kteří se narodí ve moderním městě, zažijí v průběhu života významné změny ve svém okolí. Tlaky na efektivní využití městského prostoru často konfliktují s prvky, které přispívají ke kvalitě života ve městě, nebo s potřebou dostupného bydlení. Například se lidé často staví proti developerským projektům, které by mohly omezit zelené plochy a jiná veřejná prostranství.[204]

Téma semiveřejných prostorů je relativně nové, zejména v oblasti humánní geografie, avšak je klíčové při zkoumání měst a jejich prostředí. Zaměřuje se na vztahy mezi prostorem a lidským chováním v městském prostředí, což je oblast plná různorodých reakcí. Studie a teoretické rámce zkoumající poloveřejné prostory, včetně jejich příčin a důsledků, jsou důležitou součástí současné sociální geografie měst.[205]

Semiveřejný prostor se nachází na pomezí mezi soukromým a veřejným prostorem, což ovlivňuje jeho specifické pojetí a vnímání veřejností. V některých ohledech kombinuje prvky jak veřejného, tak soukromého prostoru a ty se vzájemně ovlivňují. Na jedné straně poskytuje pocit bezpečí domova, což je však feministickou geografií zpochybňováno kvůli výskytu domácího násilí.[206]) Anonymita města představuje druhou stránku semiveřejného prostoru. Nicméně, analýza neumožňuje úplně a přesně popsat povahu semiveřejného prostoru prostřednictvím extrémů, jako jsou domov a anonymita města. Tento prostor nelze úplně a přesně vyjádřit existujícím jazykem, ale spíše pomocí interpretace výsledků určitého procesu. Semiveřejný prostor je proto předmětem vyprávění, které tradiční pojetí prostoru rozšiřuje na poloveřejný prostor.[207]

---

[203] MASNEROVÁ, Jiřina. Domov [online]. Sociologická encyklopedie, 2017 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Domov.

[204] MAREŠ, Jaroslav. Spor s developerem: V parku mají vyrůst domy. Místní jsou proti [online]. 2022 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-ukroji-developer-cast-parku-nikolajka-mistni-jsou-proti-radnice-souhlasi-213881.

[205] GP14-32200P: Nepatřičnost v městském veřejném prostoru.

[206] Jones, John Paul, Heidi J. Nast, and Susan M. Roberts, eds. Thresholds in Feminist Geography. Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1997.

[207] MATOUŠEK, Roman, OSMAN, Robert, ed. Prostor(y) geografie. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2733-5.

Veřejný prostor zahrnuje různé lokality, jako jsou chodníky, parky, lesy a přístupné krajinářské oblasti, včetně vodních ploch a nadzemních prostranství. Tyto prostory jsou otevřené všem lidem a slouží k setkávání a užívání bez ohledu na osobní známost. Je důležité, aby lidé využívali tento prostor tak, aby neomezili ostatní a umožnili jim stejný přístup a užití.[208]

Z toho vyplývá, že veřejný prostor je definován především charakteristikami, které jsou typické pro městské lokality.[209]

Diskuse o stavu veřejných prostorů je častým tématem městské politiky, neboť tyto prostory slouží jako spojnice mezi obyvateli města a představují klíčovou občanskou hodnotu. Jsou nejen místem pro neformální setkávání, ale také umožňují účast na různých veřejných aktivitách a debatách s politickými kandidáty. Tyto prostory však nejsou jen místem pro organizované události, ale také pro spontánní akce, demonstrace a náhodná setkání.[210]

Bezpečnost je klíčovým faktorem pro fungování takových prostorů. Nedostatečné bezpečí může odradit obyvatele od jejich využívání, ať už kvůli kriminalitě, hygienickým podmínkám nebo obtěžování. Aby zůstal prostor veřejný, musí probíhat nějaká forma neformální kontroly, kterou vykonávají sami občané v prostorech, kde se odehrává živá aktivita.[211]

Různorodé a aktivní prostředí, kde probíhají různé společenské aktivity, podporuje rozmanitost a otevřenost. Avšak je důležité, aby byly tyto aktivity časově omezené, aby umožnily šanci i jiným skupinám na různé druhy aktivit. Jednotlivci očekávají, že v tomto prostředí budou cítit bezpečí a respektují potřebu čistoty a nepoškozenosti prostoru pro další návštěvníky. Vědomí toho, že zachování čistoty a nepoškození prostoru je důležité pro všechny, pomáhá udržovat prostředí veřejným a vyhýbat se konfliktům. Takové prostředí umožňuje setkávání a interakci mezi různými skupinami lidí.[212]

---

[208] STAEHELI, Lynn a Don MITCHELL. The People's Property?: Power, Politics and the Public [online]. 2009 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1540-6040.2009.01271_2.x.

[209] PAVEL, Pavel. Městský veřejný prostor : interpretativní přístup. Sociologický časopis. 2013, 49.

[210] AMIN, Ash. Collective culture and urban public space [online]. 2008 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/13604810801933495.

[211] JACOBS, Jane. Smrt a život amerických velkoměst. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Přeložil Jana SOLPEROVÁ. Dolní Kounice: MOX NOX, c2013. ISBN 978-80-905064-4-2.

[212] MATĚJŮ, Martin. MĚSTO A VEŘEJNÝ PROSTOR [online]. Institute of Ethnology, Czech Academy of Sciences, 2003 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/42639152.

Veřejný prostor ovlivňuje to, co si jednotlivci a skupiny budují jako svou identitu, mimo prostředí svých domovů. Zde se tato identita projevuje a prezentuje veřejně, představující principy, metody a podstatu jednotlivce či skupin. Ve veřejném prostoru se tato identita setkává s pochopením i kritikou, což často posiluje a rozvíjí tyto identity. Kritika může také negativní vlivy vyvrátit a identitu změnit. Druhou důležitou funkcí veřejného prostoru je možnost formulovat požadavky prostřednictvím společenských hnutí, jako jsou průvody a festivaly, které reprezentují konkrétní myšlenky a přitahují pozornost i nezúčastněných. Čím větší je tato akce, tím více se o ní mluví v médiích a dostává se tak do povědomí širší veřejnosti.[213]

Veřejný prostor se postupně omezuje z různých důvodů, včetně rozšiřování budov a poklesu kvality veřejných míst, což ztěžuje jejich přístupnost. Mezi tyto důvody patří zvyšující se kriminalita, přítomnost cizinců bez vazby na místa, bezdomovectví, a rozšíření drogových dealerů a souvisejících problémů. Obyvatelé se tak stahují do alternativních prostor, které sice mohou být hlídány, ale ne tak důkladně, aby omezily jejich svobodu rozhodování. Po zkušenostech s neřízenými prostory preferují nějakou formu kontroly, protože neformální řízení se zdá nefunkční. Příkladem jsou nákupní centra a zábavní parky, které mají svá pravidla, ale nejsou striktně vynucována. Za takové kontrolované prostory se obvykle platí, buď vstupným nebo za služby a produkty s vyšší cenou.[214]

Tato místa nejsou snadno dostupná a otevřená pro všechny, protože návštěvníci musí mít specifický důvod k jejich navštívení, což omezuje spontánnost setkávání se s novými jevy a myšlenkami. Tím vznikají "falešné rozmanitosti" založené na konzumním modelu, který odměňuje spotřebitele a vylučuje ty, kteří nechtějí nakupovat. Tato služba tedy slouží pouze těm, kdo si mohou dovolit platit, a přispívá k rozdělení společnosti a skryté segregaci, což nakonec vede k konfliktním situacím a rozkladu společnosti.i.[215]

Broken window teorie popisuje mechanismus, jakým se veřejný prostor zhoršuje. Podle této teorie je nepořádek předstupněm kriminality. Každý projev zanedbanosti ve městě,

[213] STAEHELI, Lynn a Don MITCHELL. The People's Property?: Power, Politics and the Public [online]. 2009 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1540-6040.2009.01271_2.x.
[214] BANERJEE, Tridib. The Future of Public Space: Beyond Invented Streets and Reinvented Places [online]. 2001 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/01944360108976352.
[215] JACOBS, Jane. Smrt a život amerických velkoměst. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Přeložil Jana SOLPEROVÁ. Dolní Kounice: MOX NOX, c2013. ISBN 978-80-905064-4-2.

od zarostlých prostor až po neuklizený odpad, signalizuje stav daného prostoru. Tento nedbalý stav naznačuje nedostatek péče a kontroly. Pokud by se tyto projevy rychle odstranily, neupoutaly by pozornost a nebylo by také dalšího zhoršování stavu. Cílem je proto neignorovat drobné přestupky, ale naopak je potrestat, aby se vytvořilo ponaučení a skupiny lidí se tomuto místu vyhýbaly.[216]

Potlačování drobných přestupků, jako je žebrání nebo bezdomovectví, vedlo k poklesu těchto aktivit a zlepšilo celkové povědomí o bezpečnosti daného místa. Nicméně zůstává otevřená otázka, co považovat za nežádoucí chování a jednání. Některé projevy, které by mohly splňovat kritéria nevhodného nebo kriminálního chování, jsou často jen specifickými projevy nebo vyjadřují mezní přístup jednotlivých skupin nebo jednotlivců k prosazování svých zájmů. Proto je třeba mnoho přestupků nejprve posoudit z legislativního hlediska a teprve poté je formálně uznat, aby policie a jiné orgány mohly jednat v souladu se zákonem.[217]

Další metodou je CPTED (Prevence kriminality skrze environmentální design), což je navrhování prostředí s cílem zabránit vzniku kriminality. CPTED se zaměřuje na snižování příležitostí ke spáchání zločinů prostřednictvím dohledu a péče o prostředí. Tato metoda se také snaží omezit přítomnost skupin, které jsou považovány za nežádoucí. Avšak fyzické blokování přístupu do určených prostor není možné a zasahování do soukromí je problematické. Nicméně správný design prostředí může eliminovat mnoho aktivit, které tyto skupiny vyžadují. Tím, že nedostanou prostor k plnému rozvoji svých aktivit, jsou donuceny opustit dané místo, čímž je částečně a později úplně omezena kontrola nad tímto prostorem.[218]

Limitem těchto používaných metod je skutečnost že mohou označit jako nežádoucí i aktivity. které ve skutečnosti z principu nebezpečné nejsou. Nebezpečí se poté zaměňuje za nepohodlnost. To se projevuje především v situaci zkoumání rozjívené mládeže, která

[216] KELLING, George a James WILSON. Broken Windows: The police and neighborhood safety [online]. 1982 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/.
[217] Doran, Bruce & Lees, Brian. (2005). Investigating the Spatiotemporal Links Between Disorder, Crime, and the Fear of Crime. The Professional Geographer. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/229441999_Investigating_the_Spatiotemporal_Links_Between_Disorder_Crime_and_the_Fear_of_Crime.
[218] MOFFATT, R.E. Crime Prevention Through Environmental Design - A Management Perspective [online]. 1983 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://doi.org/10.3138/cjcrim.25.1.19.

„fellí“[219][220] v nákupních centrech se mládež často hlasitě baví a vyjadřuje se nezralým způsobem, což může rušit ostatní. Ideál žádoucího jedince je spojen s vysokými finančními prostředky. Hlavním cílem veřejného prostoru je uspokojování potřeb.[221]

Městský poloveřejný prostor chybí veřejná kontrola a pravidla, protože je ovládán soukromými zájmy, což je prosazováno skrze sociální kontrolu.[222] Pokud je veřejný prostor poskytován s určitými službami zdarma nebo za nejasnou úplatu, stále se jedná o placenou službu, i když platba není vyžadována od všech uživatelů. To, kdo zaplatí, kdo zaplatí částečně a kdo se vyhne placení, závisí na pravidlech poskytovatelů těchto služeb. Je tedy důležité pochopit rozdíl mezi soukromým a veřejným prostorem, zejména v kontextu bydlení a domova.[223]

Privatizovaný prostor v geografii označuje místo v soukromém vlastnictví, avšak jeho užívání není nutně spojeno s komercionalizací. Komercionalizace je pouze jedním z možných způsobů, jak tento prostor využít. Vlastníci takových míst mají kontrolu nad pravidly a mohou je upravit tak, aby chránili své zájmy. To může vést k odlišnému pojetí svobody a bezpečí, kde se svoboda nakládání s majetkem transformuje do specifické interpretace pravidel. Uživatelé se musí často podřídit vlastníkovým pravidlům, což může vyvolávat konflikty a vést k řešení prostřednictvím metod, které nemusí vždy odpovídat veřejným zákonům.[224]

Soukromě vlastněný prostor není pouze místem vlastněným určitou osobou, ale prostředím, které je využíváno specifickým způsobem. To umožňuje různé uplatňování stejných pravidel pro různé jednotlivce. V tomto prostoru se nemusí všichni lidé řídit stejnými pravidly a povinnostmi. Pracovníci ostrahy mají jiné pravomoci než běžní návštěvníci. Tato nerovnost vede k vyloučení osob, které jsou pro vlastníka nepohodlné. Tyto postupy jsou

[219] Aktivita spojená v partě mladých lidí ve které často dochází k hlučné konverzaci jinak také trávení času s příteli. Definice je ale velmi obtížná především proto že se jedná o češtinářský novotvar. Dostupné z:
[220] HAVLÍK, Antonín. Felit, hrotit, hejtovat a lajkovat? Kdyby čeština nepřijímala novotvary, tak by zemřela, říká autor hacknutého slovníku [online]. 2019 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://refresher.cz/65180-Felit-hrotit-hejtovat-a-lajkovat-Kdyby-cestina-neprijimala-novotvary-tak-by-zemrela-rika-autor-hacknuteho-slovniku.
[221] VOYCE, Malcolm. Shopping malls in Australia: The end of public space and the rise of 'consumerist citizenship'? [online]. 2016 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://doi.org/10.1177/1440783306066727.
[222] GOSS, Jon. The "Magic of the Mall": An Analysis of Form, Function, and Meaning in the Contemporary Retail Built Environment [online]. 1993 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1993.tb01921.x.
[223] EHRENFEUCHT, Renia. Sidewalks: Conflict and Negotiation over Public Space [online]. 2009 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.7551/mitpress/7423.001.0001.
[224] SHEARING, Clifford a Philip STENNING. Private Security: Implications for Social Control [online]. 1983 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://ssrn.com/abstract=2726577 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2726577.

účinné, a proto majitelé prosazují zavedení větší kontroly, což umožňuje i preventivní opatření s cílem naplňovat často komerční zájmy daného objektu.[225]

Tyto prostory jsou následně přeneseny i do jiných veřejných oblastí a zón. Identifikace charakteru prostoru, jako například místo, kde se děti hrají, závisí na různých faktorech, jako je manipulace s předměty, které mohou být potenciálně nebezpečné, a očekávané chování. To platí i pro známé veřejné prostory, jako jsou cyklostezky, silnice, knihovny nebo univerzitní kampusy. Pouhá informovanost o prostředí před vizí určitá pravidla a kontrolu prostoru určenou pravomocemi určených osob.[226]

Tyto argumenty vyvracejí obecné vnímání města jako anonymního a svobodného prostoru. S nárůstem prostorů s vlastními pravidly se omezuje svoboda ve veřejném prostoru, což se zrychluje s rostoucím počtem soukromých budov a oblastí. Těmto místům se solventní klienti přitahují pod záminkou funkčnosti a bezpečí, což vede k sterilizaci prostoru od určitých obohacujících prvků.[227]

Sterilizace prostoru je proces, který má za cíl odstranit nežádoucí jevy, vzorce chování, myšlení a jednání, a vytvořit tak prostor pro požadované stavy. To se děje pomocí formální kontroly a využívání efektivních metod, které jsou v daném kulturním okruhu běžné. Díky tomu dochází k homogenizaci a zploštění prostoru, což zvyšuje pohodlí pro určitou sociální třídu, často střední.[228]) Tento prostor je přístupný lidem, kteří mají finanční prostředky pro dočasné využití těchto služeb, ať už nejsou nesolventní, ale ani mají dostatečné zdroje na vlastnictví nebo vytváření vlastních prostorů. To vede k disneyfikaci, kde je činnost návštěvníků kontrolována a do určité míry plánována.[229] Na základě tohoto plánování se zlepšuje adaptace nabízených produktů a služeb na ekonomické chování, což vede ke zvýšení zisků. Tím, že prostředí vypadá bohatě a zdánlivě rozmanitě, se vytváří dojem atraktivity, ačkoliv je ve skutečnosti plánováno a řízeno. Tento přístup ovlivňuje psychologické jevy, jako

[225] ZUKIN, Sharon. Urban Lifestyles: Diversity and Standardisation in Spaces of Consumption [online]. 1997 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/0042098984574.
[226] CRAWFORD, Adam. Crime Prevention Policies in Comparative Perspective. 2009. ISBN 9781843924128.
[227] SIEBEL, Walter a Jan. Security and the Urban Public Sphere [online]. 2006 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: http://epa-journal.eu/download/2.-security-and-the-urban-public-sphere.pdf.
[228] Why You're Not "Middle Class" [online]. 2022 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Nd7cohTdRAo&fbclid=IwAR3Mp4gnl0KiC3V7oFn10453ZqjH0jMOqc9QgTuKRsQUDEhP0vzggZv23tI.
[229] MITCHELL, Don. The End of Public Space?People's Park, Definitions of the Public, and Democracy [online]. 1995 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1995.tb01797.x.

je například strach z propásnutí (FOMO).[230] Dochází k úplnému pohlcení zákazníka daným prostředím. Vytvářejí se umělé „kulis“, které zprostředkovávají pocit jedinečnosti a neopakovatelnosti. I když to může být vnímáno jako hodnotné, ve skutečnosti se jedná o sterilní prostředí, které je utvářeno podle marketingových strategií a znalosti lidské psychiky.[231]

Iluzorní realita, kterou tyto lokality vytvářejí, je nejen lákavá, ale též riskantní. Vytvářejí zdání falešného bezpečí a snižují citlivost na rizika, což může ovlivnit přirozené reakce a emoce jednotlivců. Předvídatelnost chování omezuje kognitivní rozvoj a redukuje rozmanitost životních zkušeností ve prospěch zisků majitelů těchto zařízení. To může vést k obtížím v adaptaci na nové situace a ke strachu z jejich narušení, čímž mohou být ohroženy důležité životní zkušenosti.[232]

Prolongovaný vliv takovýchto prostředí může vést k celospolečenským jevům, jako je například generace „sněhových vloček“, narozená v letech 1995 až 2010. Tato generace je charakterizována emocionální labilitou a přesvědčením o vlastní výjimečnosti. Zápasí s depresemi, ekologickými obavami, vzhledem, pohlavím, a jejich sociálními sítěmi, rasismem, xenofobií a sexuálním obtěžováním. Tyto vlastnosti se odrážejí například v přijímacích zkouškách na lékařské fakulty, které varují před nejrůznějšími realitami, nebo v archeologickém studiu, kde se mohou setkat s kostrami a pitvami.[233]

Nelze přímo tvrdit, že soukromý prostor vede k vzniku generace „sněhových vloček“, avšak existují paralely s rodinnou výchovou, která klade důraz na maximalizaci bezpečí a kontroly. Přílišná kontrola může být kontraproduktivní, jak ukazuje i případ veřejných dětských hřišť, kde je nezbytné zachovat určité množství nebezpečí pro zdravý vývoj dítěte.

---

[231] MITCHELL, Don. The End of Public Space?People's Park, Definitions of the Public, and Democracy [online]. 1995 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1995.tb01797.x.

[232] COLEMAN, Roy. Images from a Neoliberal City: The State, Surveillance and Social Control [online]. 2004 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://link.springer.com/article/10.1023/B:CRIT.0000024443.08828.d8.

[233] KROC, Vladimír a Jana PŘINOSILOVÁ. Po mileniálech přicházejí sněhové vločky. Přehnaně citlivá a sebestředná generace [online]. 2017 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/milenialove-snehove-vlocky-generace-mladi-teenageri-studenti-spolecnost_1711202300_ber.

Tímto způsobem se dítě učí zvládat neočekávané situace, což je důležitá součást výchovy.[234][235] Přehnaná péče, jako například používání dětských helmiček, může být škodlivá, neboť brání dětem ve vytváření správných reflexů, které by mohly být užitečné v budoucnu.[236]

Ztráta veřejného prostoru a jeho komercionalizace má vážné důsledky pro společnost a její hodnoty. Kromě ztráty dynamiky společnosti dochází ke ztrátě místa, které je pro lidi důležité. Plánování veřejného prostoru omezuje možnosti lidí a brání setkávání s různorodými jednotlivci. Tím se stává obtížnějším porozumění a akceptace jiných lidí a jejich životních situací. Kontrola veřejného prostoru ničí jeho jedinečnost, nezávislost a pozitiva, která by mohla sloužit všem lidem.[237]

Při vytváření měst, která zanedbávají živelný veřejný prostor, se stávají pouze dopravními tepnami s uměle vytvořenými aktivitami, které by se běžně v otevřeném městském prostoru spontánně rozvinuly. Tyto umělé pokusy ale spíše odradí lidi svou nuceností a nedostatkem přirozenosti. Naopak, protikladem je organicky rostoucí veřejný prostor, který podporuje lidské interakce a aktivity, a zároveň efektivně využívá čas, energii a zdroje.[238]

V kontrastu s postmodernitou, která nemá pevně stanovený cíl, ale mnoho cílů, které se neustále mění a dosažení jednoho cíle často vytváří nové cíle, plánované a sterilní prostory nedokáží podpořit tuto rozmanitost aktivit. To vede k tlaku na vyjádření těchto společenských

---

[234] OLTERMANN, Philip. Learning the ropes: why Germany is building risk into its playgrounds [online]. 2021 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/world/2021/oct/24/why-germany-is-building-risk-into-its-playgrounds?fbclid=IwAR1f_TTwaHCxfNdleg073gkqt8RT5kI6PleBUxSI75XPNouCM6JLwErYJWg.

[235] KAMBAS, Antonis, Panagiotis ANTONIOU a Roderich HEIKENFELD. Accident prevention through development of coordination in kindergarten children [online]. 2004 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/289942013_Accident_prevention_through_development_of_coordination_in_kindergarten_children?fbclid=IwAR1cvlroGx04X8Hmdh0ZC5DlYGDIHQytDWSona1j4JAJmvOBW3QcliT3yO4.

[236] PETRÁŠOVÁ, Lenka. Dětská helmička na doma. Móda, která může ublížit [online]. 2012 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/detska-helmicka-na-doma-moda-ktera-muze-ublizit.A120228_102214_deti_job.

[237] SIEBEL, Walter a Jan. Security and the Urban Public Sphere [online]. 2006 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: http://epa-journal.eu/download/2.-security-and-the-urban-public-sphere.pdf.

[238] AKKERMAN, Abraham. Femininity and Masculinity in City-Form: Philosophical Urbanism as a History of Consciousness [online]. 2006 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/27642748?searchText=Abraham%20Akkerman&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3DAbraham%2BAkkerman&ab_segments=0%2FSYC-6744_basic_search%2Ftest-1&refreqid=fastly-default%3A909d70aad509bd7666d9eef8e9ee34ee.

nálad jinde. Často se objevují zprávy o nevhodných aktech na místech, která k nim nebyla určena, což svědčí o nedostatku prostoru pro takové projevy.[239]

Pro dohled nad prostorem se používají tvrdé a měkké prostředky. Tvrdé prostředky zahrnují zákony, restrikce a pravidla, která mohou být trestána pokutami nebo zákazem vstupu do určitých oblastí. Měkké prostředky zahrnují design veřejných prostor a architektonické prvky. Design může mít preventivní a normativní účinek na prostor. Nicméně, změny v prostředí mohou způsobit, že tyto prvky už nebudou účinné. Kamerové systémy a další záznamy jsou skryté způsoby kontroly. Měkké prvky designu mohou zahrnovat lavičky nebo zdroje hudby, které omezují nežádoucí chování v určitých prostorách.[240]

Kamerové systémy se rozšířily s dostupností technologie a jsou instalovány na mnoha místech veřejnými i soukromými subjekty. Tyto systémy ovlivňují chování lidí, někteří lidé se upravují kvůli pocitu dohledu, zatímco jiní spoléhají na velké množství dat, která kamery shromažďují. Přestože se kamerové systémy používají pro prevenci, neexistuje jasné rozdělení na dohled pořádkový a ochranný.[241]

V moderních soukromých prostorech je pořádek a ochrana majetku stejně důležitá jako ve veřejných prostorách. V důsledku pokroku v technologii se kamery využívají nejen k původnímu účelu, ale i k dalším funkcím, jako je rozpoznávání obličeje a ukládání dat do cloudu. Tato skutečnost vede k přizpůsobení chování lidí, kteří si uvědomují možnost sledování, což může mít různé důsledky v závislosti na jejich zájmu a situaci.[242]

Všeobecná informovanost o propojení sítí a možnosti úniku dat online zvyšuje obavy z nechtěného veřejného zájmu. Tato data mohou být použita například policií k identifikaci

[239] MITCHELL, Don. The End of Public Space?People's Park, Definitions of the Public, and Democracy [online]. 1995 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1995.tb01797.x.
[240] EHRENFEUCHT, Renia a Anastasia LOUKAITOU-SIDERIS. Planning Urban Sidewalks: Infrastructure, Daily Life and Destinations [online]. 2009 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233184330_Planning_Urban_Sidewalks_Infrastructure_Daily_Life_and_Destinations.
[241] MULLER, Christoph a Daniel BOOS. Zurich Main Railway Station: A Typology of Public CCTV Systems [online]. 2004 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://doi.org/10.24908/ss.v2i2/3.3372.
[242] KOSKELA, Hille. 'Cam Era' — the contemporary urban Panopticon. [online]. 2002 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://doi.org/10.24908/ss.v1i3.3342.

potenciálně rizikových skupin. Tento proces zahrnuje zkoumání nejen těchto skupin, ale vytváření osobnostních a psychologických profilů i modelů jejich chování.[243]

V nynější situaci zbývá jen málo k provedení okamžitého trestu, což je znázorněno v několika kultovních filmech. Jedním příkladem je film Demolition Man, kde obyvatelé města dostávají pokutu okamžitě poté, co vysloví urážlivé slovo.[244] Dalším příkladem je věta "You're Under Arrest" z filmu Robocop, která zazní při vyhledání zločince v online databázi a okamžitě následuje jeho zatčení.[245] Společnost si již plně uvědomuje, že její chování je sledováno, což je ovlivněno kulturou. I když scény v populární kultuře mohou přehánět a dostat se do extrémů, vývoj autonomních systémů propojených do sítě, které mohou přenášet data v reálném čase, je nevyhnutelný. Tyto systémy se již testují a armáda je využila v různých konfliktech. Avšak použití prvků popkultury k porovnání s realitou má své limity, neboť soukromé bezpečnostní agentury mohou ovlivnit spravedlnost a urychlit soudní procesy, což může ohrozit lidská práva a základní principy demokratických států.[246] Pokud by bylo akceptováno, že soukromé subjekty mohou nahradit spravedlnost na základě domněnky, že stroje jsou bezchybné, to by mohlo ohrozit univerzální platné právní normy a základní právo na spravedlivý soud.[247]

Veřejná správa, často zastoupená obcemi či státem, se často uchyluje k právním opatřením pro udržení pořádku a bezpečnosti ve veřejných prostorech, avšak tato opatření často vedou k omezování volného pohybu a aktivit lidí, kteří jsou považováni za nepohodlné. Tyto kroky obvykle reagují na konkrétní situace porušení pravidel společenského soužití a mohou být formulovány obecně tak, aby umožňovaly různé interpretace.[248] Města se snaží omezit politické projevy nespokojenosti omezováním času, který mohou politické skupiny

[243] ERICSON, Richard, Kevin HAGGERTY a Chris MURPHY. Policing the risk society [online]. 2000 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://www.proquest.com/openview/674459a01a19068aa806737fc884505e/1?pq-origsite=gscholar&cbl=46824.
[244] BRAMBILLA, Marco. Demolition Man [Film]. 1993 [cit. 2022-12-29].
[245] Robocop, 2014, PADILHA, José. [Film]. USA, [cit. 2022-12-29].
[246] BANERJEE, Tridib. The Future of Public Space: Beyond Invented Streets and Reinvented Places [online]. 2001 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/01944360108976352.
[247] Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.
[248] EHRENFEUCHT, Renia a Anastasia LOUKAITOU-SIDERIS. Planning Urban Sidewalks: Infrastructure, Daily Life and Destinations [online]. 2009 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233184330_Planning_Urban_Sidewalks_Infrastructure_Daily_Life_and_Destinations.

využívat ve veřejných prostranstvích nebo pro průvody. Cílem je minimalizovat dobu těchto akcí, aby jejich významnost klesla a aby po nich ve městě nezůstaly žádné stopy.[249]

V České republice jsou činnosti na ulicích regulovány podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích. Mnoho vyhlášek však bylo Ústavním soudem zrušeno kvůli jejich překročení pravomocí. Město Chrastava patří k těm s nejvíce obecními vyhláškami a také nejvíce zrušenými Ústavním soudem.[250][251] Vyhlášky často cílí na vedlejší účinky, jako je špína, zneužívání nebo nadměrné využívání prostoru, které může ostatním bránit v jeho užívání nebo poškozovat. Tyto požadavky se dotýkají i morálních a normativních aspektů. Různé skupiny mohou být vyloučeny z těchto prostorů kvůli hlasitému chování, zabraňování ostatním v bezpečném pohybu nebo nevhodnému přitahování pozornosti, což může představovat potenciální nebezpečí.[252]

I při použití měkkých prvků designu, které mají omezit nežádoucí jevy ve veřejném prostoru, může být výsledek neúčinný. Například odstraněním míst k sezení z veřejných prostorů se může zvětšit prázdné místo, které není atraktivní pro širší veřejnost. To by mohlo poskytnout další prostor pro ty, kteří jsou považováni za nežádoucí a mohlo by to ovlivnit vnímání tohoto místa.[253]

To vede k izolaci obtížných jedinců pod záminkou zlepšení bezpečnosti a kvality života. Avšak tím se neřeší hlavní problém, kterým je identifikace těchto osob a poskytnutí jim pomoci, když jsou jim nepřístupná tato místa. Vyřazení těchto osob pouze přenáší problémy na jiná místa, což vyvolává opakující se cyklus. S nárůstem věku měkkých prvků a snížením opatrnosti na místech, kde se obtížní jedinci dlouho neukázali, se opětovně spouští tento cyklus.[254]

---

[249] VALVERDE, Mariana. Laws of the Street [online]. 2009 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1548-744X.2009.01020.x.

[250] Vyhlášky obce Chrastava [online]. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: http://www.chrastava.cz/muinfo/vyhl/neplatne_vyhl.htm.

[251] VESELÝ, Miroslav. Aktuální problémy a poznatky Ministerstva vnitra z obecní normotvorby - I., dostupné na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/aktualni-problemy-a-poznatkyministerstva-vnitra-z-obecni-normotvorby-i.

[252] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

[253] WHYTE, William. The Social Life of Small Urban Spaces. 1980. ISBN 097063241X.

[254] STAEHELI, Lynn a Don MITCHELL. The People's Property?: Power, Politics and the Public [online]. 2009 [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1540-6040.2009.01271_2.x.

V postmoderním prostředí se izolace nejčastěji týká těch, kteří nemají finanční prostředky na to, aby se stali klienty v soukromém prostoru. Tento jev představuje ekonomicky motivovanou formu sociální kontroly, kde se komerční zájmy proměňují v normy chování. Jedním příkladem je omezení přístupu ke stolům a židlím v restauracích pouze pro zákazníky. Tato praxe je pochopitelná, protože klienti mají nárok na službu, kterou kupují, včetně možnosti se v restauraci posadit.[255]

S rozvojem společnosti se poloveřejné prostory stávají běžnějšími a tvoří ve městech propojené oblasti, které mohou být vlastněny soukromými subjekty. Tyto prostory zahrnují veřejnou dopravu a obchodní centra, kde se vlastníci objektů snaží uplatňovat kontrolu, i když právní status těchto prostorů může být nepřesný.[256] Nákupní centra používají sofistikované metody ovlivňování emocí.[257] Obchodní domy často používají reklamní a marketingové strategie, které evokují pocit bezpečí, prezentují pozitivní společenské hodnoty jako klid, pohodu, zdraví, kvalitu a rodinu. Prostory obchodních domů jsou koncipovány tak, aby zákazníci vnímali zlepšení prostředí a pohodlí, a cíleně se vyhýbaly jakémukoli pocitu nebezpečí. Nákupní centra kombinují veřejný a soukromý prostor, kde majitelé využívají apel na pozitivní emoce a city k tomu, aby ceny služeb a zboží byly vnímány pozitivně. I když jsou nákupní centra přístupná veřejnosti, omezení užívání prostoru zajišťují, že hodnoty preferované centrem jsou blízké solventním klientům, což tichým souhlasem podporují.[258]

Do budoucna se zdá, že neformální kontrola prostoru bude omezena především na domovy, kde se rodinná dynamika projevuje bez iluzí a realisticky. Projektovaná vize veřejného a poloveřejného prostoru se potýká s realitou konkrétních situací. Způsob, jakým je rodina prezentována v poloveřejných prostorech, ovlivňuje přenos těchto vzorců do soukromého domácího prostředí. Rozvolňování bariér mezi soukromým a veřejným prostorem má hlubší sociální a kulturní důsledky než právní nebo geografické. Právní a geografická definice hranic

[255] LOMELL, Heidi. Targeting the Unwanted: Video Surveillance and Categorical Exclusion in Oslo, Norway [online]. 2002 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://doi.org/10.24908/ss.v2i2/3.3382.
[256] HÁBLOVÁ, Anna. INTERPRETACE OBCHODNÍCH CENTER JAKO SOUČÁST URBÁNNÍ STRUKTURY [online]. 2018 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: https://dspace.cvut.cz/handle/10467/75531.
[257] ŠVEHLA, Jaroslav. Rychlé rady: Triky supermarketů. DTest [online]. 2021 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=syzMDWp46hg.
[258] HÄUSEL, Hans-Georg. Emotional Boosting - Englische Version. Freiburg: Haufe, 2013. ISBN 978-3-648-04086-7.

nestačí k popisu složitých jevů a procesů v těchto prostorách.[259] Nepřesné oddělení mezi soukromým a veřejným prostředím umožňuje vzájemné ovlivňování obou sfér, což může vést k právním problémům a vytvoření nových právních precedentů. Tento prolínající se charakter může umožnit přenesení marketingových strategií do oblastí, které jsou mimo dosah obchodních společností. Pokud se očekávané benefity nevyplní, může to vyvolat pochybnosti o tom, zda jednotlivci nebo rodiny žijí podle společenských očekávání. To může vést k nadměrné spotřebě, která nenaplňuje očekávání kvality života.[260]

V postmoderním prostředí dochází k mísení soukromého a veřejného, což ovlivňuje i prostředí, jež bylo dříve považováno za striktně soukromé. Tento jev není pouze důsledkem přenášení společenských trendů do domácností, ale také vlivem moderní technologie a virtuálních světů, kde lidé tráví čím dál více času. Dokonce i v domovech s vlastními pravidly se stává, že jedinci přistupují k prostorům pouze na fyzické úrovni, zatímco jejich myšlenky a pocity jsou někde jinde. Postmoderní urbanismus, zvláště ve městech, odráží nové trendy v užívání semiveřejných prostorů. S narůstajícím počtem obyvatel ve městech je stále důležitější budovat města, která respektují principy udržitelného rozvoje. To zahrnuje snížení spotřeby energie a zdrojů, vyšší odolnost budov a lepší plánování městských prostor pro chodce namísto automobilů. Avšak takové změny jsou obtížné, zejména v amerických velkoměstech, která jsou postavena primárně pro automobily a nedostává se zde adekvátního prostoru pro chodce.[261]

Domovy jsou vnímány jako nedotknutelné, a to je ukotveno i v Listině základních práv a svobod.[262] Předchozí část naznačuje, že domovy nepřímo přijímají vnímané normy a ideály, což může vést k nedorozuměním a zklamáním, když se tyto ideály nedosahují. Domov přesto zůstává místem úniku. I když není přímo vidět, jak žijí jednotlivé rodiny, existují indikátory, které to naznačují, jako je například používání sociálních sítí nebo obsah spotřebního koše.[263]

---

[259] VALVERDE, Mariana. Laws of the Street [online]. 2009 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1548-744X.2009.01020.x.

[260] HÄUSEL, Hans-Georg. Emotional Boosting - Englische Version. Freiburg: Haufe, 2013. ISBN 978-3-648-04086-7.

[261] Why City Design is Important (and Why I Hate Houston) [online]. Not Just Bikes [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=uxykI30fS54.

[262] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 12

[263] LIPOVSKÁ, Hana. Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

To nevypovídá o skutečných dějích v domácnosti. Může se jednat o rodinu, která plní společenské normy, jak jsou prezentovány v reklamách, nebo o rodinu s problémy, jako je domácí násilí. Rodinné struktury se vyvíjely od velkorodin až po nukleární rodiny.[264] Podle některých teorií se rodina formuje, když se narodí nebo adoptuje dítě.[265] Některé teorie tvrdí, že rodina může být dlouhodobé soužití osob stejného nebo odlišného pohlaví, ať už jako pár nebo bez tohoto spojení. Mohou to být i větší skupiny lidí sdílejících stejné prostory a plnících funkci rodiny.[266] Téma rodiny bude pro tuto práci příliš rozsáhlé, a proto se budu opírat o závěry existujících publikací, které se tímto tématem podrobně zabývají.[267] Další literatura podrobně popisuje různé role a úkoly rodiny, na které jsem se zaměřil pro lepší pochopení tohoto konceptu. Mezi tyto role patří: poskytování emocionální opory, reprodukce, sociální integrace, psychologická podpora, ekonomická pomoc, přenos kulturních tradic a výchova potomků.[268] Moderní trend postmodernismu zahrnuje vzestup singles a mingles rodin. Singles rodiny se vyvinuly jako důsledek postupného uvolňování tradičních společenských struktur již od počátku postmodernismu, datovaného do 70. let. Tyto formace vznikly převážně z rozpadu tradičních rodin, kde jeden z rodičů zůstával s dětmi a druhý partner nebo manžel/ka byl buď nepřítomný nebo v rodině nepravidelně. Od 70. let je také patrný dramatický nárůst narození mimo manželství. Postoj k těmto dětem se postupně proměňuje a v současnosti tvoří podle statistik státu 20 % až více než 50 % nově narozených dětí.[269]

Koncept domova v postmoderních městech prochází významnými změnami, a to jak ve smyslu nových očekávání ohledně jeho funkcí, tak i ve snaze zachovat jeho tradiční roli. Otázky týkající se domova, domovských modelů, chování, myšlení a jednání byly tradičně studovány v oblasti antropologie. Tento rámec zahrnuje i kulturní zvyky, morální hodnoty a vztahové vzorce, které jsou předávány prostřednictvím zkušeností a tradic.[270] Všechny tyto děje probíhají v určitém fyzickém prostředí, kterým byla tradičně venkovská oblast. Avšak s

[264] HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. Rodina našich předků. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-195-6.
[265] HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998. ISBN 80-7239-192-5.
[266] MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
[267] MÁCHOVÁ, Jiřina. Duševní hygiena rodinného života. Praha: Avicenum, 1974.
[268] MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči. Jinočany: H & H, 1992. ISBN 80-85467-53-4.
[269] KRAUS, Blahoslav. Společnost, rodina a sociální deviace. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-411-3.
[270] BENEDICT, Ruth. Kulturní vzorce. Přeložil Jitka FIALOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1446-5.

masivním přesunem do měst se rodinné dynamiky dramaticky změnily, přičemž původní vzorce byly nahrazeny novými strategiemi. Výzkum v tomto ohledu se netýká pouze antropologie, ale také geografie, která zkoumá prostorové uspořádání a jeho prvky.[271]

Geografie se nezaměřuje pouze na vnitřní události v domovech, ale spíše na širší kontext, jako je prostorové rozložení lidí a objektů. Využívá se k přesnému mapování oblastí, včetně bydlení, a zkoumá různé faktory, jako je doprava a využívání prostoru lidmi v různých situacích během dne, měsíce nebo života.[272] Geografie se omezuje na zkoumání sídelních oblastí a urbanismu, a mnoho otázek zůstává mimo její dosah. Proto je nezbytné, aby se geografové obrátili k mezioborovým vztahům, zejména k sociologii, aby mohli lépe porozumět domovu jako soukromému prostoru. Domov je vnímán jako individuální místo, což přesahuje pouhé bydlení. Studium tohoto mikroprostoru je součástí fenomenologické geografie.[273] Publikace s názvem "Home" představuje komplexní pohled na geografii domova, která spadá spíše do oblasti filozofie než geografie. Zkoumá domov jako místo emocí a zkušeností, které odráží každodenní život. Tento mikroprostor je studován v kontextu širších témat, jako je bydlení ve městě, identita a historie, zobrazená například v interiéru a nábytku.[274]

Bydlení není vždy synonymem pro domov, a stejně tak soukromý prostor není vždy určen k bydlení. Tyto pojmy se často propojují, ale nemusí být zcela totožné. Podobný vztah existuje i u bydlení na venkově, které často evokuje pocit domova, jako je tomu v případě rodinného domu.[275] Aby bydlení splňovalo požadavky na domov, musí mít funkce sídelní, obytnou a symbiotickou. Sídelní funkce se projevuje v materiálním uspořádání jak uvnitř, tak vně bydlení, často ovlivněným architekturou a designem. Obytná funkce se týká vztahů mezi lidmi nebo pocitu osamocení, což má v některých západních zemích velký význam,[276] Ve skandinávských zemích a Japonsku je toto téma také významné a diskutované.[277] Symbiotický

[271] SIBLEY, David. Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West. 1995. ISBN 9780415119252.
[272] The domain of human geography. Directions in geography, ed. R. J. Chorley, 67-87. (London: Methuen, 1973).
[273] TUAN, Yi-Fu. Space and Place: The Perspective of Experience. 2001. ISBN 0816638772.
[274] BLUNT, Alison a Robyn DOWLING. Home. Routledge, 2022. ISBN 9780367347284.
[275] ZLESÁK, David. Bydlení ve městě a na vesnici v kontextu roztroušenosti sídel v České republice [online]. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/15N0EjP9Q4n8POQCCMiz4RTPKe0dnJVT3/view.
[276] ŠMÍD, Dare. Epidemie samoty. Proč je nejpropojenější generace zároveň tou nejosamělejší? [online]. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://forbes.cz/epidemie-samoty-proc-je-nejpropojenejsi-generace-zaroven-tou-nejosamelejsi/.
[277] JELÍNKOVÁ, Barbora. V soukolí osamělé společnosti: Japonsko svírá epidemie samoty a přepracování [online]. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://www.stoplusjednicka.cz/v-soukoli-osamele-spolecnosti-japonsko-svira-epidemie-samoty-prepracovani?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu.

aspekt bydlení spočívá v propojení s okolním světem, jak z hlediska kultury, životního prostředí, tak sociálně.[278]

Bydlení, přestože historicky chápáno jako soukromý prostor, se v postmoderním kontextu částečně proměňuje. I když často označujeme naše bydliště za domov, tento pocit je spíše intuitivní než zcela objektivní. Domov, kam se narodíme, nám poskytuje jak pocit soukromí, tak místo k bydlení. Každé další bydlení je individuálně upraveno a transformováno podle našich potřeb a preferencí, ať už jde o uspořádání nábytku nebo specifické prvky, které vytváříme. Mezilidské vztahy přesahují hranice domova, ovlivňujíce také naše vnímání tohoto prostoru.[279]

Prostor domova odráží historický vývoj moderního světa. Například v 19. století měli zaměstnanci v továrnách striktně dané pracovní povinnosti, ale mimo pracovní dobu měli relativní svobodu. Tento kontrast mezi plně strukturovaným pracovním životem a volným časem vytváří jistou rozporuplnost, kdy doba, která byla dříve plně kontrolovaná, se postupně mění na dobu relativní svobody.[280] Oddělení různých prostorů pevnými hranicemi ovlivnilo myšlení národů, které prošly modernizačními procesy v posledních 200 letech. Symbolizováno to může být například dveřmi. I když se tento koncept vyvíjel, jako například s trendem open space v kancelářích a stavbou moderních domů bez dveří,[281] Symbolika dveří stále zůstává důležitá a je klíčová pro porozumění světa kolem nás.[282]

Postmodernismus nahlíží na dveře jako symbol, který otevírá nové možnosti porozumění prostoru. Politika transparentnosti přispívá k tomu, že dveře zůstávají často otevřené, což zvyšuje sociální kontrolu a mísí soukromý a veřejný prostor. Například na budově G na mé Alma mater jsou dveře vybaveny skleněnými prvky, což ztěžuje rozlišení mezi

[278] Blunt, A. (2005). Cultural geography: cultural geographies of home. Progress in Human Geography, 29(4), 505–515. https://doi.org/10.1191/0309132505ph564pr.
[279] HEIDEGGER, Martin. Co je metafyzika?. OIKOYMENH, 2006. ISBN 80-7298-167-6.
[280] KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání. Ilustroval Vladimír RENČÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7.
[281] MARKÉTA VEJVODOVÁ, Markéta. Stavitel Jiří Zvoníček si ve svém domě bez dveří rád povídá s návštěvami [online]. 2016 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://region.rozhlas.cz/stavitel-jiri-zvonicek-si-ve-svem-dome-bez-dveri-rad-povida-s-navstevami-7252900.
[282] COLLINS, Damian. Public Spaces, Urban [online]. 2009 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.01099-3.

soukromým a veřejným prostorem. Tím se rozmazávají hranice mezi soukromím a veřejností, což ovlivňuje politiky soukromí, utajení a osobního prostoru.[283]

Hranice vytvořené mechanickými zábranami v prostoru mohou být jasně viditelné, ale nemusí nutně odrážet mentální rozdělení. Plot má odlišný význam pro různé lidi, a stejně tak open space kanceláře má různý význam pro různé účastníky. Tyto hranice jsou kulturně definované a jejich interpretace může být subjektivní, i když jsou formálně stanoveny zákony.[284]

Domov představuje rozšířené uvědomění sebe sama, podobně jako si většina lidí je vědoma hranic svého těla, vnímá také hranice svého domova. V některých neobvyklých situacích, jako je například ztráta končetiny nebo vstup do virtuální reality, může být vnímání hranic rozšířeno, což může ovlivnit vnímání hranic vlastního těla. I když jsou hranice našeho těla definovány lékařsky, naše smysly mohou vnímat tyto hranice flexibilněji.[285]

Jak tedy lze popsat prostory domova a bydlení, když i hranice toho, co považujeme za přirozené, nejsou vždy jednoznačné. Model s pevnými hranicemi je tedy zpochybňován na různých úrovních a hledání stabilní hranice je nezbytné. Vznik pevného dělení prostorů často vychází z úsilí humanitních vědců v moderní době o přesnou kategorizaci všeho, co lze popsat. Avšak toto úsilí často vedlo k vytváření zcela nesprávných dělících linií, jak je patrné například u eugeniky, která na základě tělesných proporcí posuzovala, které skupiny populace jsou přežití hodnější a které méně hodnotné.[286]

Přesné vymezení domova a bydlení pouze na základě prostorových vlastností není úplné ani vhodné. Klíčové je zkoumat struktury, které vytvářejí v domově pocit domova a v bydlení zajišťují jeho podstatu. Tento pohled je sdílen nejen naší kulturou, ale i mnoha dalšími. Domov je vnímán jako známá, předvídatelná struktura, na rozdíl od neznámých a neočekávaných struktur, které nejsou považovány za domov. Tyto neočekávané struktury mohou zahrnovat formy kontroly, restrikce v nakládání se časem a aktivitami, a také

[283] COLLINS, Damian. Public Spaces, Urban [online]. 2009 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.01099-3.
[284] FISCHER, Petr. Veřejné osvětlení: postmoderní morálka, postmoderní politika. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-86429-91-5.
[285] WEST-PAVLOV, Russell. Space in Theory. 2009. ISBN 978-90-420-2913-2.
[286] BENEDICT, Ruth. Kulturní vzorce. Přeložil Jitka FIALOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1446-5.

nedostatek plánování a realizace představovaných vizí.[287] V osobní rovině jde o to, jak jednotlivci využívají a interagují se strukturami okolo nich. Rozdíl mezi životem ve středověké vesnici a v současné satelitní vesnici blízko velkého města je značný. Ve středověké vesnici byly vztahy úzce provázané a život probíhal s ohledem na přírodní cykly a zemědělskou činnost. Naopak v současné satelitní vesnici jsou sousedé často cizí a lidé se spoléhají na migraci do měst pro obživu, často jsou ponořeni do virtuálního světa, i když jsou fyzicky přítomni.

Domov odpovídá soukromému prostoru, ale soukromý prostor nemusí být nutně domovem. Domov je hodnota realizovaná skrze bydlení, které je vyjádřeno fyzicky i skrze strukturální vztahy. Ztráta domova může být považována za selhání nebo výsledek nevyhnutelných procesů, jako je například trest za určitý typ jednání. Domov je spojen s pojmy jako soukromí, bezpečí, rodina, ale také s řádem, pravidly a pohodlím, jak duševním, tak fyzickým.[288]

Domov je centrem našich životů, symbolizuje naši kulturu a identitu. Máme očekávání ohledně toho, co by měl domov zahrnovat, jako je dostupnost práce, infrastruktura, kvalita služeb a vzhled. Avšak, realita může být odlišná a vede k rozčarování, pokud není vytvořeno prostředí pro vytvoření domova. Lidé, kteří tráví většinu času mimo své bydliště, kde domov slouží pouze jako místo k odpočinku, mohou ztratit ten pocit domova, který je důležitý pro jejich pohodu.[289]

Společnost je zaměřena na vlastnictví bydlení, zejména v okolí velkých měst a rozsáhlých předměstských oblastech. Tyto oblasti často nabízejí jednoduchou architekturu s opakujícími se vzory a malou kreativitou. Přestože jsou domy většinou v soukromém vlastnictví, vypadají velmi podobně a mají podobné interiéry. Lidé si často pořizují podobný nábytek a vybavení. Bydlení se zdá být uniformní jak zvenku, tak uvnitř, s minimálními variacemi v uspořádání nábytku a dekorací, což může vytvářet dojem jedinečnosti, i když vlastně zůstává velmi podobné.[290]

[287] GUPTA, Akhil a James FERGUSON. Beyond "Culture": Space, Identity, and the Politics of Difference [online]. 1992 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/656518.
[288] MORLEY, David. Syntax in Functional Grammar: An Introduction to Lexicogrammar in Systemic Linguistics. ISBN 978-0826447357.
[289] ZLESÁK, David. Bydlení ve městě a na vesnici v kontextu roztroušenosti sídel v České republice [online]. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/15N0EjP9Q4n8POQCCMiz4RTPKe0dnJVT3/view.
[290] HOLLOWS, Joanne. Domestic Cultures. Open University Press, 2008. ISBN 0335222544.

Vnitřní vybavení domů je často podobné a spojené se spotřebou různých produktů. Když se někde staví nová oblast s podobnými domy a víme, kdo se tam nastěhuje, můžeme odhadnout, jak budou tyto domy zařízeny. Lidé obvykle vybavují svá obydlí produkty, které jsou v daném místě a čase běžně dostupné, jako jsou gauče, skříně, stoly atd. I když někteří lidé přenesou pár kusů nábytku z předchozího bydlení, většina věcí bude přizpůsobena moderním životním stylům. Jednoduché a snadno udržovatelné prostory, často doplněné o prvky jako podlahové vytápění, velká okna nebo moderní vybavení koupelen a kuchyní, jsou pohodlné, ale mohou vytvářet dojem sterilního prostředí z hygienických i kulturních hledisek. [291]

Lidé s podobnými životními návyky a styly představují cílovou skupinu, kterou lze oslovit pomocí stejných metod, například v reklamních či politických kampaních. Jejich chování a preference jsou předvídatelné, a s dostupnými informacemi i z digitálního světa se stávají ideálními spotřebiteli, kteří nejenom znají, ale i uměle vytvářejí jejich potřeby a sny. Sociální tlak na místo bydlení má ekonomické důsledky; státy potřebují znát adresy svých občanů pro správu daní a plánování městské infrastruktury. Tradiční životní styl přináší jistotu a umožňuje plánování, což vede k vytváření standardů a hodnot.[292]

Předpoklad, že můžeme mít jen jeden domov, je silný. Studenti na kolejích nebo hosté v hotelu mohou nazvat toto místo domovem, ale v konečném důsledku odejdou. Cizinci, kteří dlouhodobě pracují v jiné zemi, zejména v nevlídném prostředí, mohou pociťovat odmítnutí a nepřijetí ze strany místních. Lokální obyvatelé vidí cizince jako dočasnou přítomnost a nevnímají stabilitu nebo příslušnost. Místní vnímají proměnlivost a neznáme prvky, což může ohrozit jejich pohled na svět.[293]

Moderní kultury jsou ovlivněny tímto pohledem. Ve společnosti postmoderního typu je pobyt na jednom místě nestabilní. Cizinci nejsou obecně vnímáni jako hrozba a mohou dokonce přispět k ekonomickému růstu velkých měst. Jejich přítomnost může přinést nové znalosti a zvýšit růst ekonomiky. Nicméně, cizinci často nejsou obeznámeni s místními procesy

[291] Burke, Andrew. ""Do you smell fumes? ": Health, Hygiene, and Suburban Life." ESC: English Studies in Canada 32, no. 4 (2006): 147-168. doi:10.1353/esc.0.0004.
[292] LIPOVSKÁ, Hana. Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.
[293] HAMMAR, Tomas. European Immigration Policy [online]. 1985 [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: https://doi.org/10.1017/CBO9780511898143.

a mohou být zneužíváni prostřednictvím různých skrytých metod, jako je například účtování různých cen za stejný produkt. I když jsou tyto praktiky zakázány, stále se vyskytují. Historicky byla tato situace patrná například u taxikářů v Praze, kteří účtovali cizincům vyšší ceny. Tato praktika však není omezena pouze na taxikáře, může se vyskytnout i u číšníků nebo průvodců.[294]

Lidé cestují často a rádi, což má vliv na jejich vnímání domova. Čím méně se doma odehrávají důležité události, tím více se dům stává místem pro sekundární potřeby, jako je úschova majetku. Tento trend ovlivňuje vnímání domova a snižuje jeho důležitost pro významné aktivity. Podobně jako postmoderní společnost, která je nestabilní a hledá nové cíle, i bydlení podléhá těmto změnám.[295]

Narušení konceptu jednoho místa k bydlení zahrnuje nejen absenci určitých událostí, ale také porušení denních rutin v daném prostředí. Například pravidelné služby jako úklid společných prostor v bytových domech mohou být problematické pro ty, kteří často cestují. Toto může ovlivnit osobní rutiny, jako je spánek a hygiena, a také rodinné zvyky, jako je čtení dětem před spaním, což je podle studií prospěšné.[296] Je diskutováno, co je nezbytné pro udržení smyslu domova a bydlení. Nicméně v dnešním světě je domov stále vnímán jako nepostradatelný a jedinečný prostor pro bydlení.[297]

Bydlení ovlivňuje naše životy nejen z kulturního, ale i z hlediska umístění. Historicky se stávalo mocenským symbolem, jako hrady, a ukazatelem společenského postavení a majetku, zrcadlící životní styl a hodnoty dané osoby nebo rodiny.[298] V naší kultuře, inspirované anglosaským prostředím, se hodně cení kontrola, autonomie a suverenita, ale také se kladou důraz na péči o domov jak z hlediska emocionálního, tak fyzického. Tyto hodnoty ovlivňují utváření prostoru a vytváření čtvrtí pro bohaté a vlivné. Tato místa mají často geografickou

[294] KUPEC, Petr. Turisty v Praze už nestraší taxikáři, bojí se spíš černých průvodců [online]. 2012 [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/cerni-pruvodci-v-praze.A120724_1807675_praha-zpravy_mav.

[295] BAUMAN, Zygmunt. Úvahy o postmoderní době. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-11-3.

[296] GAVORA, Peter. Čtení dětem v rodině: výzkum důvodů, parametrů a praktik. *Pedagogická orientace*. 2018, **28**(1). Dostupné z: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:x34Vi46EREMJ:https://journals.muni.cz/pedor/article/download/9161/pdf/17159&cd=8&hl=cs&ct=clnk&gl=cz.

[297] SIBLEY, David. Geographies of Exclusion [online]. 1995 [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: https://doi.org/10.4324/9780203430545.

[298] BLUNT, Alison a Robyn DOWLING. Home. Routledge, 2022. ISBN 9780367347284

specifičnost a jsou vybírána jako domov pro své rezidenty. Tím, že se více takových jednotlivců usazuje na jednom místě, mohou se izolovat od ostatních pomocí různých mechanismů, což vede k vytvoření „VIP“ čtvrtí, kde jsou odděleni od ostatních a dodržují specifická pravidla chování.[299]

Domov není jen o konkrétním místě, ale může mít širší význam, zahrnující i národní a kulturní identity. Historicky byly vztahy a sounáležitost s určitou oblastí důležité pro formování národů. Jazyk a společná víra hrály roli při utváření představy o domově. Moderní státy se však zakládají na individuálních představách, podpořených moderními technologiemi a odklonem od náboženských konceptů.[300]

Vnímání státu jako domova vychází z podobných představ, jako je vnímání osobního domova. Historické narativy o národní identitě ovlivňují pojmy jako "otec" nebo "matka" národa. Studium historie pomáhá identifikovat společné rysy a významné události, které pomáhají definovat národní identitu. Podobně jako u domova, i v případě státu existuje implicitní nárok na správu a péči. I když prostor státu není soukromým bydlištěm, lidé ho vnímají jako známé a předvídatelné místo, kde mohou plánovat a strategizovat, protože sdílí struktury a hodnoty s ostatními.[301]

Cizinec, který nemá domov v daném státě, nemůže plně chápat význam národních symbolů, což ho činí cizincem. Trvalé usazení v dané oblasti může vést k postupné změně vnímání a přijetí místních hodnot a ideálů, což mění obecné představy o cizincích.[302] Vnímání cizinců se v nedávné době značně změnilo. Tradiční pohled na ně jako na odlišné a vnímaní jako vliv na společnost se posouvá směrem k postmodernímu přístupu. Postmodernismus cizince vidí jako nositele nových perspektiv, obohacení pro kulturu a faktor pro další rozvoj. Program Erasmus+ reflektuje tento trend tím, že nabízí nejen vzdělání, ale i pracovní příležitosti a zkušenosti s různými kulturami a způsoby života mimo domovinu.[303]

---

[299] SENNETT, Richard. The Conscience of the Eye: The Design and Social Life of Cities by Richard Sennett. 1992.
[300] ANDERSON, Benedict R. O'G. Představy společenství: úvahy o původu a šíření nacionalismu. Praha: Karolinum, 2008. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-1490-8.
[301] HOBSBAWM, Eric. Národy a nacionalismus od roku 1780. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2000. ISBN 80-85959-55-0.
[302] GELLNER, Ernest André. Národy a nacionalismus. 2. vyd. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Josef Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.
[303] Jaké jsou cíle Programu Erasmus+? [online]. 2023 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/cs/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme/objectives-features.

Po definování teoretických hranic bydlení a domova je nezbytné přistoupit k praktickému provedení v reálném prostředí. Vytváření vhodného domova s moderním vybavením a veškerými potřebami, který bude praktický a přizpůsobený každému, je populárním tématem nejen v tištěných a online magazínech, často zaměřených na ženy. Nicméně, je důležité zdůraznit, že i když jsou tyto média historicky spojována s ženským publikem, takový obsah si často oblíbí i muži.[304][305] To také vychází z mé osobní zkušenosti a drobném výzkumu, jenž jsem učinil na vzorku 50 mužů v mém okolí.

Domov je více než jen fyzický prostor oddělený zdmi, zvláště pro soukromí rodiny. Má své vlastní rituály, pravidla a dynamiku času. Popis domova není jen o jeho fyzických rysy a nábytku, ale také o projevech solidarity a pochopení v rodině. Prostředí domova formuje každodenní život; například moderní vybavení jako automatická pračka nebo tekoucí voda mění rodinné rituály. To, co může být považováno za samozřejmost, může ve skutečnosti ovlivňovat život domácnosti v mnoha drobných, ale významných způsobech.[306]

Pravidelnost, struktura a dodržování pravidel jsou klíčové prvky, které definují chod domácností. Tento průběh je řízen sérií cyklů, některé jsou pevné, jako roční období, která určují úpravy v domácnosti, zatímco jiné jsou dynamické, jako procesy vybavování domů nebo růst a vývoj dětí.[307]

Bydlení má různé dimenze a prostorové kategorie, včetně osobního prostoru, pracoviště a ideálního domova. Tyto oblasti se často prolínají a ovlivňují se navzájem. Studie naznačují, že prostory v domě nejsou rovnoměrně rozděleny a mohou reflektovat genderové stereotypy, s určitými částmi domu považovanými za "mužské" nebo "ženské". Tato rozdělení mohou ovlivňovat chování v různých situacích, jako je například organizace stolování. Tyto vzorce se mohou udržovat i v moderní architektuře a každodenním životě.[308]

---

[304] VRÁNOVÁ, Nina. *Proč muži tajně čtou weby a časopisy pro ženy?* [online]. 2016 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://zena.aktualne.cz/vztahy/proc-ctou-muzi-zenske-tituly/r~2b839d38651a11e6bff10025900fea04/.

[305] *Genderové stereotypy na internetu neplatí: muži jsou spíše pečliví „sběrači", ženy „intuitivní lovkyně"* [online]. 2015 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://blog.seznam.cz/2015/11/genderove-stereotypy-na-internetu-neplati-muzi/.

[306] NELLES, Wilfried. *Rodinné konstelace: "svobodní a silní můžeme být až tehdy, když uspořádáme svůj vztah ke členům své rodiny a jejich osudům".* Praha: Alternativa, 2004. ISBN 80-85993-89-9.

[307] DOUGLAS, Mary. The Idea of a Home: A Kind of Space [online]. 1991 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/40970644.

[308] BÚRIKOVÁ, Zuzana a Daniel MILLER. Au-pair. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Českou asociací pro sociální antropologii (CASA), 2013. Cargo (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-151-0.

Praktikování těchto každodenních etických prvků přetrvává, protože jsou stále opakovány a udržovány v živé paměti těch, kdo je praktikují. Pro nově narozené děti jsou tyto prvky tak běžné, že nemají tendenci je zkoumat nebo zpochybňovat. Interakce mezi jednotlivci a jejich rodinami s fyzickým prostředím domova hraje klíčovou roli. Předměty a jejich fyzická přítomnost formují atmosféru domova, zatímco osobnost každého člena rodiny ovlivňuje povahu vztahů uvnitř domu.[309]

S postupem času se ustalují naučené aktivity v domácnosti, které umožňují členům věnovat se jiným zájmům. Tyto rutiny se stávají obtížně měnitelnými, což může způsobovat frustraci a rezignaci u některých členů. Namísto toho, aby se snažili změnit rutiny, se lidé spoléhají na předvídatelný, i když ne vždy ideální systém, aby mohli vykonávat své záliby. Tyto aktivity jsou tak automatické, že při změně prostředí se opětovně zavádějí známé rituály. Naopak nevhodné rituály mohou být odstraněny a nahrazeny novými aktivitami. Nedostatečná účast na domácích rituálech přispívá k nepochopení mezi generacemi.[310]

Studium domova zahrnuje zkoumání živého prostoru pod vlivem globálních i lokálních faktorů, které ovlivňují způsob života rodiny v daném čase. Dlouhodobě lze pozorovat změny v architektonickém myšlení, což se odráží v moderních domech, kde se mění účel a uspořádání místností podle aktuálních potřeb. Například místo tradičních chlévů se dnes často vyskytují technické místnosti či garáže. Dochází také ke změně prostředí kolem domů, kdy se užitkové zahrady transformují na okrasné nebo vznikají komunitní zahrady. Tyto trendy odrážejí proměny ve vnímání tradičních rolí mužů a žen a práce v domácnosti.[311]

6.1. Shrnutí

- Bydlení jako klíčový atribut města: Bydlení definuje identitu měst a odděluje je od průmyslových oblastí.

[309] KING, Peter. Private Dwelling: Contemplating the Use of Housing [online]. Routledge, 2004 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://doi.org/10.4324/9780203421406.
[310] BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
[311] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, ed. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. [1. vyd.]. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

- Ekonomický růst a oddělení měst: Rostoucí ekonomický růst měst vede k jejich oddělení od mateřských států, což má globální dopady.
- Ekologické důsledky růstu měst: Rozrůstání měst má ekologické důsledky, vyžaduje péči o životní prostředí.
- Semiveřejné prostory a lidské chování: Studie zkoumají novou oblast vztahu mezi prostorem a lidským chováním v městském prostředí.
- Veřejný prostor a společenské vazby: Veřejný prostor propojuje obyvatele měst, ale jeho omezení může vést k rozdělení a konfliktům ve společnosti.

7. Závěr

V posledních desetiletích světového vývoje se urbanizace stala jedním z nejvýraznějších fenoménů naší společnosti. S nárůstem populace a technologickým pokrokem se města staly centry intenzivní aktivity, kde se prolínají ekonomické, sociální a kulturní procesy. Tento rychlý vývoj však klade před urbanisty a plánovače měst nové výzvy, zvláště v kontextu přechodu od moderního k postmodernímu paradigmatu. Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu postmoderních měst a jejich vliv na urbanistické modely a přístupy k bydlení. Cílem je porozumět dynamice změn v městském prostředí a identifikovat klíčové prvky, které charakterizují postmoderní města a odlišují je od tradičních urbanistických modelů.

První část práce se zabývá teoretickým rámcem postmoderního urbanismu, přičemž jsou zkoumány klíčové koncepty a přístupy, jako je decentralizace, diverzita a participace obyvatel. Druhá část se zaměřuje na konkrétní příklady postmoderních měst, včetně jejich architektonických a sociálních inovací, jako je koncept "15 minute city" a smart city.

Analýza těchto příkladů a konceptů umožňuje nahlédnout do dynamiky transformace městského prostředí a diskutovat o jejich dopadech na kvalitu života obyvatel a udržitelnost městského rozvoje.

Tato práce se opírá o dostupnou literaturu, odborné články a studie zabývající se problematikou postmoderních měst a urbanismu. Klade důraz na interdisciplinární přístup a snaží se propojit poznatky z oblasti architektury, urbanismu, sociologie a environmentálních studií. V neposlední řadě se práce snaží nabídnout doporučení pro budoucí vývoj městského prostředí v souladu s principy postmoderního urbanismu a udržitelného rozvoje.

Město je dynamicky vyvíjející prostor, procházející nejen funkčními proměnami ale demonstrující a odrážející lidskou povahu zájmy, kulturu a společnost jako celek. Současná postmoderní města sice staví na základech měst moderních, snaží se však měnit prostor zcela jiným způsobem, a to tak aby odrážel individualizované potřeby obyvatel a umožňoval dlouhodobou prosperitu.

Urbanistický vývoj měst procházel mnoha proměnami. Z míst původně sloužících jako přirozená křižovatka antropologickch zájmů jako je obchod se zemědělskými plodinami začala vznikat centra pro kontrolu daného území. Města jako místa pro směnu zemědělského zboží

sloužila drtivou většinu času. Města tak jak je známe nyní jsou výsledkem několika málo století a podoba měst, která integrují všechny postmoderní prvky a vymoženosti se v současnosti teprve staví.

V období starověku sloužila velká města jako místo koncentrované moci, kde se později upevnila vláda nad daným regionem využívala menší města pro delegování pravomocí a kontrolou nad vzdálenějšími místy oblasti. Z hlavních měst se později budovali zpevněné cesty pro rychlejší přenos informací, zboží nebo osob.

Středověká města transformovala podobu měst z dřevěných na kamenné. Kámen lépe odolával v případě požárů. okolo měst byli často vybudovány hradby. Ty byli sice vhodné pro obranu ale zároveň vytvářeli limit rozvoje, protože se města nemohla rozpínat. Města středověkého typu tedy koncentrovala za hradbami nejcennější komodity či služby tak aby v případě obléhání mohla poskytnout bezpečné útočiště pro lidi z poza hradeb a mohla po konci obléhání pomoci okolí měst opět poskytnout možnost ekonomického růstu v okolí.

Moderní města byla založena na čtvercové mřížce. Město velmi často formulovala železnice, která od 19. století měnila ráz krajiny. Velké množství lidí se začalo stěhovat do měst, protože zde získávali práci v továrnách. Všudypřítomné využívání parních strojů nejen v dopravě sebou neslo také znečištění ovzduší. Města také začala investovat do vodovodních a kanalizačních systémů. Později docházelo také k elektrifikaci.

Pro rozvoj měst se nadále ukázalo jako stěžejné bodování zpevněných silnic. Města se ovšem zvětšovala živelně a nebyly způsoby, jak regulovat městkou zástavbu. Mnoho domů tak bylo postaveno na nevyhovujících místě, blízko u sebe, popřípadě trpěly mnoha nedostatky jako zasahování svým půdorysem do cest. Mnohá města se pro lepší možnosti nakládání s prostorem uchýlila k zbourání hradeb, jejich materiál se poté používal na další projekty jako byli železniční sítě.

Druhá světová válka většinu urbanizačních procesů pozastavila, stavební materiál byl používán pro válečné účely jako jsou prvky opevnění nebo na výrobu zbraní. Po druhé světové válce se nejen vlivem obnovy mnoha měst začali používat moderní materiály a technologické postupy. Vzhledem k bytové krizi se především v zemích východního bloku začali používat prefabrikované stavební prvky tedy panely. Panelové domy dodnes určují ráz mnohých mest.

Města se postupně začala zbavovat průmyslových podniků které byli buď soustředěny v průmyslové zóny nebo nahrazeny méně znečišťujícími typy průmyslových podniků.

Od sedmdesátých let jsou v moderních městech přítomné prvky postmodernismu. Ten se projevuje zpochybňováním tradičních přístupů, tlakem na individualizaci, pesimismu ohledně budoucího vývoje, na kterém je ovšem závislý. Městská architektura často již není tak okázalá, architektonické prvky jsou více minimalistické o to víc se snaží o celkový dojem z budov samotných. Městský prostor si tuto absenci vynahradil uměleckými prvky pouličních umělců. Nejedná se ovšem pouze o graffiti, ale i o zajímavě tvarované lavičky a další neotřelé prvky veřejného prostoru, které svojí izolovaností ozvláštňují prostor.

Od druhé poloviny 20 století se ty největší města stali významnými geografickými prvky, jež ovlivňovaly svět globálně. Často se jednalo o města ekonomické a politické moci. Tuto svoji funkci často zdědila z dřívějších dob pro svou dobrou geografickou polohu. Jedná se o města často přístavní v ústí velkých řek s přirozeným hlubokým přístavem pro možnost kotvení velkých transportních lodí, které zároveň měli vhodnou obranu proti vlivům otevřeného moře. Takovými městy je například New York Rotterdam, Hong Kong nebo Tokyo. Syntetická postmoderní města na takových základech nestaví. Jsou plně stavěná "na zelené louce" popřípadě naprosto mění struktury či budovy které zde před tím stály. Postmoderní města musí skloubit poslední požadavky doby spolu se společenskými trendy, jež často společnost štěpí. Postmoderní společnost je poznamenána fragmentací tedy rozpadem funkčního celku na menší samostatně celky. Takový typ měst tedy musí dát prostor nejenom fragmentům ale zakomponovat jejich odlišnosti do funkčního celku. Města moderního typu totiž nechala volný prostor pro projevy různých požadavků, čímž se vytvářely lokality, jež sdružovali určité společenské skupiny a vznikali na jedné straně ghetta, na druhé straně "Gate communities" tedy uzavřené komunity bohatých. Postmoderní města se tak propracovaným plánováním městského prostoru snaží vyřadit záměry developerů a aktivně vstupovat do možnosti, jak chtějí stavět a prodávat nemovitosti tak, aby byla stratifikace obyvatel více rozdělena.

Syntetická města neboli „artificial cities“ využívají mnoha moderních prvků potřebných pro další růst. Jedná se například o koncept 15 minute city. Jedná se urbanistický model, který se zaměřuje na decentralizaci městských funkcí a služeb tak, aby bylo možné základní potřeby obyvatel uspokojovat v blízkosti jejich bydliště. Tento koncept se snaží vytvářet autonomní

čtvrti, které poskytují přístup k obchodům, pracovištím, zdravotní péči, školám a dalším zařízením v rámci 15minutové chůze nebo jízdy na kole. Cílem je minimalizovat potřebu individuální dopravy a podporovat udržitelné městské životní prostředí.

Dalším důležitým prvkem je Smartcity, což je dalším urbanistickým konceptem, který využívá moderní informační a komunikační technologie (ICT) k efektivnímu řízení a správě městských systémů a infrastruktury. Cílem chytrých měst je zlepšit kvalitu života obyvatel, zvýšit efektivitu městských služeb a infrastruktury, a snížit negativní dopady urbanizace na životní prostředí.

Aby mohla postmoderní města dosáhnout svých závazků musí měnit také architekturu. Ta se přizpůsobuje novým možným efektivním způsobem práce s prostorem a jejich možnosti vertikály se neomezují jen na stavbu výškových budov, ale i na jejich propojení, a to nejenom za pomocí vzdušných mostů "Sky bridges", jež zvyšují mobilitu především chodců a vytvářejí nové cesty skrze města ale využívají i architektonických prvků jenž prostor stávajících budov rozšiřují tedy prvků parazitického urbanismu. Přičemž sky walks a prvky parazitického urbanismu se navzájem nevylučují a dají se vhodným způsobem kombinovat.

Tlaky na ekologii, nízko emisní způsoby dopravy, zapojení nových prvků sdílené dopravy nebo funkční a spolehlivou hromadnou dopravu vedou ke snahám vytvářet takové městské čtvrti kde osobní automobil nebude vůbec potřeba. Město proto musí vyřešit problém s neustálým pohybem v rámci města jenž osobní automobilovou dopravu důstojně a ekonomicky nahradí. Města mají propojit sítě rychlovlaků, které mají umožnit rychlejší alternativy osobním dopravním prostředkům.

Velká koncentrace lidí na jednom místě, konzumní způsob života a možnost čerpání benefitů ze svého okolí a další faktory vedli k fenoménu sdílení. Ten je známý především v oblastech dopravních prostředků nicméně sdílení všeho možného od jízdních kol, přes mobilní telefony a nářadí až po bydlení vedou k fenoménu sdílení. Ten je založen na moderních postojích udržitelného růstu v kombinaci s nízkou využitelností zakoupených předmětů, které jedinec využije často pouze jednou a poté je má uskladněné a nepoužívá je. V případě bytů či aut se jedná o možnost využít plný potenciál případně získat nějaký kapitál za samotné vlastnění.

Velká postmoderní města nemohou být pouze dovozci například potravin či energií proto se v souvislosti s postmoderními městy často hovoří o soběstačnosti. Ta se dá dosahovat mnohými způsoby, například využíváním starých nepotřebných prostor pro vertikální farmy či vertikální farmy implementovat do nebo na budovy a tím snížit závislost na dodávaných potravinách. V oblasti energetiky se tradičně mluví o využívání fotovoltaických či solárních panelů, a to jak na střechách, tak i jako instalaci průhledných panelů místo oken.

Postmoderní města jsou částečně města ve virtuálním prostoru. Plné zasíťování vysokorychlostním internetem je samozřejmost, do hry ovšem vstupuje nová dimenze měst známá Meta Verse. Ten je charakteristický tím, že se v ve virtuální realitě dá provozovat vše co v normálním světě s výjimkou základních biologických potřeb jako stravování, vyprazdňování či spánek. Tento virtuální prostor zprostředkovaný například headsety pro rozšíření vnímané reality může přinést mnoho výzev, se kterými se budou muset postmoderní města vypořádat.

Postmoderní města potřebují stejně jako jiná města pro svoji funkci obytné prostory. Na rozdíl od předchozích typů měst, kdy byla obytná část nerozeznatelná od provozní části nebo později byla obytná část striktně oddělována do samostatných čtvrtí je potřeba, aby obytná část měst byla v užším kontaktu s místem vytváření ekonomických statků a služeb, které díle procesy urbanizace industrializace nebo terciální a kvartérní sektor dále tyto procesy podporují.

Globální města jsou zodpovědná (400 největších měst) za polovinu HDP světa. Proto se do největších měst stěhuje (migruje) stále větší počet lidí. To vytváří nové typy prostorů tedy prostor semiveřejný. Do semiveřejných prostor se řadí prostory, které sice mají svého vlastníka, ale může sem za určitých pravidel vstoupit každý. Mnoho takových míst využívá přirozené koncentrace lidí a nabízí zde svoje služby. Může se jedna o kavárnu poblíž parku nebo pobočka rychlého občerstvení v nákupním centru. Takový model odměňuje za komerčně vhodné chování, a naopak vykazuje z prostoru nesolventní členy. Ovšem tuto segregaci vytváří pasivními prostředky.

Veřejný prostor a jeho kvalitu lze vypozorovat dle teorie Broken window. Broken window teorie ukazuje, že nepořádek ve veřejném prostoru může vést k nárůstu kriminality. Každý příznak zanedbanosti, od zarostlých prostor po neuklizený odpad, signalizuje

nedostatek kontroly a péče. Je důležité tyto projevy rychle řešit, aby se zabránilo dalšímu zhoršení stavu. Potlačování drobných přestupků, jako je žebrání nebo bezdomovectví, vedlo ke snížení těchto aktivit a zlepšení bezpečnosti daného místa. Nicméně je třeba pečlivě posoudit, co považovat za nežádoucí chování a jednání, protože některé projevy mohou být jen specifickými vyjádřeními zájmů jednotlivých skupin. Prevence kriminality skrze environmentální design (CPTED) se snaží omezit příležitosti ke spáchání zločinů a snížit přítomnost nežádoucích skupin. Avšak je důležité zajistit, aby tyto metody neoznačovaly nebezpečné aktivity za nežádoucí. Limitem těchto přístupů je riziko zaměňování nebezpečí za nepohodlnost. Hlavním cílem veřejného prostoru je uspokojování potřeb obyvatel.

Další významnou změnou v syntetických postmoderních městech je prostor soukromý. To je oblast, Soukromý prostor je oblast, která patří soukromému vlastníkovi, ale ne vždy je spojena s komerčními zájmy. Vlastníci těchto míst mají kontrolu nad pravidly a mohou je upravit tak, aby chránili své zájmy. To může vést k odlišnému chápání svobody a bezpečí, kde uživatelé musí respektovat pravidla vlastníka. V soukromém prostoru mohou být různá pravidla pro různé osoby, což může vést k vyloučení nežádoucích jedinců. Takové prostředí se snaží zajistit komerční zájmy a může vést ke sterilizaci prostoru od různorodých prvků.

Vytvořená iluze bezpečí a kontrola prostřednictvím kamerových systémů mohou mít nečekané důsledky na chování jednotlivců a veřejné vnímání. Tento přístup může omezovat různorodost a spontánnost ve veřejném prostoru, což má negativní dopad na společnost a její hodnoty. Kontrola veřejného prostoru ničí jeho jedinečnost a nezávislost.

Regulace veřejného prostoru obvykle vychází z právních opatření, která často omezují svobodu pohybu a aktivit jednotlivců. To může vést k vyloučení určitých skupin lidí a omezovat jejich práva. V České republice jsou činnosti na ulicích regulovány zákony obcí, ale mnoho vyhlášek bylo zrušeno Ústavním soudem. Omezení ve veřejném prostoru mohou dotknout morálních a normativních aspektů a vést k vyloučení určitých skupin.

Přestože se mohou měkké prvky designu snažit omezit nežádoucí jevy ve veřejném prostoru, mohou mít neúčinný výsledek. Například odstraněním míst k sezení z veřejných prostorů se může zvětšit prázdné místo, které není atraktivní pro širší veřejnost. To může vést k izolaci obtížných jedinců a přesunutí problémů na jiná místa, což spouští opakující se cyklus.

V postmoderním kontextu se izolace často týká těch, kteří si nemohou dovolit soukromý prostor kvůli finančním omezením. Tento fenomén představuje formu ekonomicky motivované sociální kontroly, kde se komerční zájmy proměňují v normy chování. Například omezení přístupu ke stolům a židlím v restauracích pouze pro zákazníky je pochopitelné, protože klienti mají nárok na službu, kterou kupují, včetně možnosti se posadit. S rozvojem společnosti se poloveřejné prostory stávají běžnějšími, včetně veřejné dopravy a obchodních center, které mohou být vlastněny soukromými subjekty. I když jsou nákupní centra přístupná veřejnosti, majitelé omezují užívání prostoru tak, aby vyhovovaly solventním klientům. Do budoucna se očekává, že neformální kontrola prostoru se bude omezovat především na domovy, kde se projevuje rodinná dynamika. Tyto změny v omezení a sdílení prostoru mají hlubší sociální a kulturní důsledky. Postmoderní urbanismus odráží nové trendy v užívání poloveřejných prostorů, ale mnoho velkoměst je stále postaveno primárně pro automobily, což komplikuje plány na udržitelný rozvoj. Domovy jsou vnímány jako nedotknutelné místo úniku, ale skutečnost může být odlišná od vnímaných norm a ideálů, což může vést k nedorozuměním. Rodinné struktury se vyvíjejí, přičemž některé teorie uvádějí, že rodina se formuje při narození nebo adopci dítěte, nebo jako dlouhodobé soužití osob. Bydlení není vždy to samé jako domov a má různé funkce, včetně sídelní, obytné a symbiotické. V postmoderním kontextu se hranice domova a bydlení stávají méně jasnými, což ovlivňuje naše vnímání prostoru a soukromí.

Domov a bydlení jsou mnohem komplexnější než pouhá fyzická místa. Jsou to struktury a prostředí, které ovlivňují naši identitu a pohodu. Rozdíly mezi historickými a moderními přístupy k domovu jsou zřejmé - od úzkého propojení se sousedy a přírodou ve středověkých vesnicích k anonymitě a virtuálnímu propojení v současných satelitních vesnicích. Důležitou roli hraje také vlastnictví bydlení, které často vede ke standardizaci a uniformitě, ať už ve vnějším vzhledu nebo vybavení domů. Lidé se přizpůsobují místním trendům a produkty, což může ovlivňovat i jejich vnímání domova.

Kromě fyzického prostoru je důležitá i emocionální a kulturní dimenze domova. Rodinné rituály a pravidla jsou klíčové pro udržení pohody a stability. Postupem času se vytvářejí ustálené vzorce chování, které mohou být obtížně měnitelné a přispívat k nepochopení mezi generacemi. Celkově lze říci, že domov je komplexní koncept, který

zahrnuje nejen fyzické prostředí, ale i emocionální, kulturní a sociální faktory. Je to místo, kde se formuje naše identita a kde nacházíme pohodu a sounáležitost.

Postmoderní města tedy nejen že kombinují změny prostorové založené na nedostatku v morfologii dosavadních měst ale zakomponovávají do své stavby společenské změny a požadavky. Syntetická města jsou další úrovní v tom jak tyto znalosti a požadavky integrovat do funkčního a prosperujícího celku. V závěru této bakalářské práce lze konstatovat, že postmoderní města přinášejí zásadní změny v urbanistických modelech a přístupech k bydlení. Snaží se reflektovat individuální potřeby obyvatel a usilují o dlouhodobou prosperitu. V porovnání s tradičními urbanistickými modely, zejména v kontextu rozvoje syntetických měst, se postmoderní města liší v mnoha ohledech.

Vývoj měst se projevil jako dynamický proces, který reflektuje kulturní, společenské a ekonomické proměny. Postmoderní města staví na základech měst moderních, avšak přinášejí nové prvky a inovace, jako je koncept "15 minute city" a smart city, které se zaměřují na decentralizaci funkcí a služeb města a na efektivní využívání moderních technologií pro správu infrastruktury.

Další významnou změnou je transformace veřejného a soukromého prostoru. Postmoderní města se snaží vytvářet inkluzivní a udržitelné prostředí pro své obyvatele, a to jak prostřednictvím architektonických inovací, tak prostřednictvím sociálních politik a regulací veřejného prostoru.

V závěru lze tedy říci, že postmoderní města představují nový směr v urbanismu, který se snaží spojit estetiku, funkčnost a udržitelnost. Jejich rozvoj je neustálým procesem, který vyžaduje komplexní přístup a aktivní zapojení veřejnosti, vlády a dalších zainteresovaných stran.

8. Zdroje

1 Seznam použité literatury

BERG, L. van den, DREWET, R., KLAASEN, L.H., ROSSI, A., VIJVERBERG, C.H.T. (1982): A Study of Growth and Decline. Urban Europe, 1. Pergamon Press, Oxford.

BOHÁČ, A. (1923): Hlavní město Praha : studie o obyvatelstvu. Bursík a Kohout, Praha.

BURGESS, E.W. (1925): The Growth of the City: an Introduction to a Research Project. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 89-97.

BURKE, P. (1975): Some Reflection on the Pre-industrial City. In: Chant, C. ed. (1999): Pre-industrial Cities and Technology Reader. Routledge. London and New York, str. 251-257.

CARTER, H. (1983): Urban Origins: a review of theories. In: Chant, C. ed. (1999): Pre-industrial Cities and Technology Reader. Routledge, London and New York, str. 7-14.

CARTER, H. (1995): The Study of Urban Geography. 4th. ed., Arnold, London.

CASTELS, M., HALL, P. (1994): „Technopoles: Mines and Foundries of the Informational Economy„. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 475-483.

DAVIS, K. (1969, 1972): World Urbanization 1950 - 1970. Berkeley. IIS. University of California, vol. 1, vol. 2.

DAVIS, K. (1973): The Firs Cities: How and Why Did they Arise. In: Press, I., Smith, M.E. eds. (1980): Urban Place and Process: Readings in the Antropology of Cities. Macmillan, New York, str. 133-143.

DEAR, M., FLUSTY, S. (1998): Postmodern Urbanism. Annals of the Association of American Geographers, č. 88, str. 50-72.

DOSTÁL, P., HAMPL, M. (1994): Development of an urban system: general conception and specific features in the Czech Republic. In M. Barlow, P. Dostál and M. Hampl eds.: Territory, Society and Administration. The Czech Republic and the Industrial Region of Liberec. University of Amsterdam: Institut voor Sociale Geografie, str. 191-224.

DOXIADIS, C. (1969): „Ecumenopolis, World City of Tomorrow“ In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 458-467.

ENGELS, F. (1845): The Great Towns. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge. London and New York, str. 47-55.

FIELDING, A.J. (1989): Migration and Urbanization in Western Europe Since 1950. The Geographical Journal 155, 1, str. 60-69.

FREY, W.H., ZIMMER, Z. (2001): Defining the City. In: Paddison, R. ed.: Handbook of Urban Studies. Sage, London, str. 14-36.

GANS, H.J. (1962): The West End: An Urban Village. In: Press, I., Smith, M.E. eds. (1980): Urban Place and Process: Readings in the Antropology of Cities. Macmillan, New York, str. 352-362.

GANS, H.J. (1968): Urbanism and Suburbanism as Ways of Life. In: Pahl, R.E. ed.: Readings in urban sociology. Pergamon Press Ltd, Oxford, str. 95-118.

GEYER, H.S. (1996): Expanding the Theoretical Foundation for the Concept of Differential Urbanization. In Geyer, H.S., Kontuly, T.M. eds. Differential Urbanization: Integrating Spatial Models. Arnold, London, str. 309-328.

GEYER, H.S., KONTULY, T.M. (1993): A Theoretical Foundation for the Concept of Differential Urbanization. In Geyer, H.S., Kontuly, T.M. eds. (1996) Differential Urbanization: Integrating Spatial Models. Arnold. London. str. 290-308.

GOODMAN, D., CHANT, C. eds. (1999): European Cities & Technology: industrial to post-industrial city. Routledge, London.

HALL, P. (1988): „The City of Theory“. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 383-396.

HAMPL, M. (1994): Long-term trends of settlement system. In M. Barlow, P. Dostál and M. Hampl (eds.): Territory, Society and Administration. The Czech Republic and the Industrial Region of Liberec. University of Amsterdam: Institut voor Sociale Geografie, str. 21-30.

HAMPL, M. et al. (1999): Geography of Societal Transformation in the Czech Republic. DemoArt, Prague.

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNL, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Universita Karlova, Praha.

HAUSER, P. M. (1965): Urbanization: An Overview. In: Hauser, P.M., Schnore, L.F.: The Study of Urbanization, John Wiley & Sons, Inc., New York, str. 1-48.

HORSKÁ, P., MAUR, E., MUSIL, J. (2002): Zrod velkoměsta - Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Litomyšl.

HRŮZA, J., ZAJÍC, J. (2002): Vývoj urbanismu 1. díl. ČVUT, Praha.

CHAMPION, A.G. (1989a): Introduction: counterurbanization experience. In Champion, A.G. eds. (1989): Counterurbanization: The Changing Pace and Nature of Population Deconcentration. Arnold, London, str. 1-18.

CHAMPION, A.G. (1989b): Counterurbanization: the conceptual and methodological challenge. In: Champion, A.G. eds.: Counterurbanization: The Changing Pace and Nature of Population Deconcentration. Arnold, London, str. 19-33.

CHAMPION, A.G. (1989c): Conclusion: temporary anomaly, long-term trend or transitional phase? In: Champion, A.G. eds.: Counterurbanization: The Changing Pace and Nature of Population Deconcentration. Arnold, London, str. 230-243.

CHAMPION, A.G. (2001): Urbanization, Suburbanization, Counterurbanization and Reurbanization. In: Paddison, R. ed. (2001): Handbook of Urban Studies. Sage, London, str. 143-161.

CHANT, C., GOODMAN, D. eds. (1999): Preindustrial Cities and Technology. Routledge, London.

CHESHIRE, P. (1995): A New Phase of Urban Development in Western Europe? The Evidence for the 1980s. Urban Studies 32, č. 7, str. 1045-1063.

CHILDE, V.G. (1951): The Urban Revolution (Man Makes Himself). In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge. London and New York, str. 20-30.

JOHNSTON, R.J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M., eds. (2000): The Dictionary of Human Geography, fourth edition, Blackwell Publishers, Oxford.

KITTO, F.H.D. (1951): The Polis. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 31-36.

KNOX, P., PINCH, S. (2000): Urban Social Geography. 4th. ed., Prentice-Hall, Harlow.

KREJČÍ, J. (2002): Postižitelné proudy dějin. Sociologické Nakladatelství. Praha.

LAMPARD, E.E. (1965): Historical Aspects of Urbanization. In: Hauser, P.M., Schnore, L.F.: The Study of Urbanization, John Wiley & Sons, Inc., New York, str. 519-554.

LE CORBUSIER, CH.J. (1929): A Contemporary City. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge, London and New York, str. 367-375.

MAIER, J. (2004): Územní plánování. ČVUT, Praha.

MAIER, J. ed. (2000): Urbanistická čítanka. Česká komora architektů, Praha, str. 1-69.

MAYER, H.M. (1971): Definitions of „City“. In: Bourne, L.S. (1971): Internal Structure of the City: readings on space and environment. Oxford University Press, Toronto, str. 28-31.

MORRIS, A.E.J. (1994): History of Urban Form: Before the Industrial Revolution. Longman, Harlow, str. 1- 157.

MUMFORD, L. (1961): The City in History: Its Origins, Its Transformations and Its Prospects. Harbinger, New York.

MUSIL, J. (1967): Sociologie soudobého města. Praha, Svoboda.

MUSIL, J. (1968): The Development of Prague´s Ecological Structure. In: Pahl, R.E. ed. (1968): Readings in urban sociology. Pergamon Press Ltd, Oxford, str. 232-259.

MUSIL, J. (1977): Urbanizace v socialistických zemích. Praha, Svoboda.

MUSIL, J. (1993): Changing Urban Systems in Post-communist Societies in Central Europe: Analysis and Prediction. Urban Studies 30, str. 899-905.

MUSIL, J. (1996): Urbanismus. In: Velký sociologický slovník. 2. svazek, P-Z, Karolinum, Praha, str. 1357-1358.

MUSIL, J. (1996): Urbanizace. In: Velký sociologický slovník. 2. svazek, P-Z, Karolinum, Praha, str. 1358-1359.

MUSIL, J. (2003): Proměny urbánní sociologie ve Spojených Státech a v Evropě 1950 - 2000. Sociologický časopis 39, č. 2, str. 137-167.

MUSIL, J. (2005): Proces urbanizace v Evropě [www.cefres.cz/austerlitz.php - 6.5.2006]

OUŘEDNÍČEK, M. (2000): Teorie stádií vývoje měst a diferenciální urbanizace. Sborník ČGS 105, č. 4, str. 361-369.

OUŘEDNÍČEK, M. (2006): Differential Suburban Development in Prague Urban Region. Geografiska Annaler 88B, č. 2, tisku.

PADDISON, R. (2001): Studying Cities. In: Paddison, R. ed.: Handbook of Urban Studies. Sage, London, str. 1-9.

PAHL, R.E. (1967): A Perspective on Urban Sociology. In: Pahl, R.E. ed. (1968): Readings in urban sociology. Pergamon Press Ltd, Oxford, str. 3-44.

PAHL, R.E. (1968): The Rural-Urban Continuum. In: Pahl, R.E. ed.: Readings in urban sociology. Pergamon Press Ltd, Oxford, str. 263-305.

PAHL, R.E. (1970a): Social differences between urban and rural societies. In: Pahl, R. E.: Whose City? : and other essays on sociology and planning. Longman, London, str. 97-111.

PAHL, R.E. (1970b): Whose City? . In: Pahl, R. E.: Whose City? : and other essays on sociology and planning. Longman, London, str. 201-208.

PAHL, R.E. (1970c): Urban social theory and research. In: Pahl, R. E.: Whose City? : and other essays on sociology and planning. Longman, London, str. 209-225.

PALEN, J.J. (1981): Urban World. McGraw-Hill, New York.

PIRENNE, H. (1925): City Origins and Cities and European Civilization. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge. London and New York, str. 37-45.

SAUNDERS, P. (1981): Social Theory and the Urban Question, 1st ed. , Hutchinson and Ross, London.

SJÓBERG, G. (1960a): The Preindustrial City - A Backward Glance, a Forward Look. In: Press, I., Smith, M.E. eds. (1980): Urban Place and Process: Readings in the Antropology of Cities. Macmillan, New York, str. 167-183.

SJÓBERG, G. (1960b): The Pre-industrial city. In: Chant, C. (1999): Pre-industrial Cities and Technology Reader. Routledge, London and New York, str. 246-250.

TAMMARU, T. (2000): Differential Urbanisation and Primate City Growth in Soviet and Post-soviet Estonia. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 91, č. 1, str. 20-30.

TAMMARU, T. (2003): Urban and Rural Population Change in Estonia: Patterns of Differentiated and Undifferentiated Urbanisation. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 94, č. 1, str. 112-123.

TAYLOR, P.J., LANG, R.E. (2004): The Shock Of The New: 100 concepts describing recent urban change. Enviromnent and Planning A, č. 36, str. 951-958.

United Nations. Demographic Yearbook 2001. str. 22.

WEBER, M. (1966) The City; translated and edited by Don Martindale and Gertrud Neuwirth. The Free Press, New York.

WIRTH, L. (1938): Urbanism as a Way of Life. In: LeGates, R.T., Stout, F. eds. (1996): The City Reader. Routledge. London and New York, str. 189-197.

2 Seznam internetových zdrojů

United Nations. World Urbanization Prospects: The 2003 Revision [http://www.un.org/esa/population/publications/wup2003/WUP2003Report.pdf]. - 20.2.2006.

3 Seznam kvalifikačních prací

HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České Republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha.

HAMPL, M. a kol. (1996): Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Přírodovědecká fakulta University Karlovy, Praha.

HAMPL, M. a kol. (2001): Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Přírodovědecká fakulta University Karlovy, Praha.

HORÁKOVÁ, I. (2000) Suburbanizace či urbanizace? Nová bytová výstavba v Praze a jejím zázemí. Magisterská práce, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.

SÝKORA, L. (1993): Teoretické přístupy ke studiu města. In: L. Sýkora (ed.), Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, str. 64-99.